

**Dokument
Svjetske banke**

SAMO ZA SLUŽBENU UPOTREBU

Izvješće br. 30717-HR

MEĐUNARODNA BANKA ZA OBNOVU I RAZVOJ

I

MEĐUNARODNA FINANCIJSKA KORPORACIJA

**STRATEGIJA POMOĆI SVJETSKE BANKE
ZA REPUBLIKU HRVATSKU**

24. studenoga 2004.

**Odjel Svjetske banke za Hrvatsku, Bugarsku i Rumunjsku
Regija Europe i srednje Azije**

**Međunarodna financijska korporacija
Odsjek za južnu Europu i srednju Aziju**

Distribucija ovog dokumenta je ograničena i on se može upotrebljavati samo pri obavljanju službenih dužnosti. Njegov sadržaj se ne smije objavljivati bez odobrenja Svjetska banke.

Datum zadnjeg izvješća o ispunjavanju Strategije pomoći za Hrvatsku je 18. rujna 2001.

EKVIVALENTI VALUTA
(tečaj na dan 31. listopada 2004.)

Jedinica valute = hrvatska kuna (HRK)
1 USD = 5,875 HRK

FISKALNA GODINA VLADE:
(1. siječnja – 31. prosinca)

TEŽINE I MJERE
Metrički sustav

KRATICE I AKRONIMI

AAA	analitičke i savjetodavne usluge	IFC	Međunarodna financijska korporacija
APL	zajam za prilagodljiv program	IFI	Međunarodne financijske institucije
BDP	bruto domaći proizvod	ILO	Međunarodna organizacija rada
BIDFacility	Instrument za razvoj infrastrukture na Balkanu	IMF	Međunarodni monetarni fond
BRA	Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka	IT	informatička tehnologija
CARDS	Pomoć Zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju	JPR	Zajednička ocjena portfolia
CAE	evaluacija pomoći zemlji	JPY	japanski jen
CAS	Strategija pomoći	KfW	Kreditanstalt Für Wiederaufbau
CEEC	zemlje Središnje i istočne Europe	M&E	praćenje i evaluacija
CEFTA	Srednjoeuropski ugovor o slobodnoj trgovini	MATRA	Program socijalne transformacije
CEM	Ekonomski memorandum za Hrvatsku	MFI	Multilateralne financijske institucije
CFAA	Ocjena financijske odgovornosti u Republici Hrvatskoj	MIGA	Garancijska agencija za multilateralne
CHF	švicarski franak	investicije	
CNB	Hrvatska narodna banka	MoF	Ministarstvo financija
CPAR	Izvješće o javnoj nabavi	NBJ	Narodna banka Jugoslavije
CPF	Hrvatski fond za privatizaciju	NGO	Nevladine organizacija
CSW	Centri za socijalni rad	NATO	Sjevernoatlantski savez
DFID	Odjel za međunarodni razvoj Ujedinjenog Kraljevstva	OECD	Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj
EBRD	Europska banka za obnovu i razvoj	OED	Odjel za ocjenu projekata Svjetske banke
EC	Europska komisija	OSCE	Organizacija za sigurnost i suradnju u Europi
ECA	Europa i Srednja Azija	PAL	Programski zajam za prilagodbu
EIB	Europska investicijska banka	PAYGO	generacijska solidarnost
EU	Europska unija	PEIR	Analiza javnih izdataka i proračunskih
EU8	novi članice EU od 1. svibnja 2004, bez Malte i Cipra	institucija	
EU15	članice EU prije 1. svibnja 2004.	R&D	istraživanje i razvoj
EUROSTAT	Statistički ured Europskih zajednica	SAL	Zajam za strukturnu prilagodbu
FDI	izravna strana ulaganja	SBA	Stand-by aranžman
FFED	stara devizna štednja	SSP	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
FIAS	Savjetodavna služba za strana ulaganja	SDR	Specijalna prava vučenja
FSAP	Program ocjene financijskog sektora	SIDA	Švedska agencija za međunarodni razvoj
GFS	statistika općih financija	SME	mala i srednja poduzeća
GEF	Globalni fond za okoliš	SOE	poduzeća u državnom vlasništvu
GNI	bruto nacionalni dohodak	TA	tehnička pomoć
HBOR	Hrvatska banka za obnovu i razvitak	TB	tuberkuloza
HDZ	Hrvatska demokratska zajednica	UK	Ujedinjeno Kraljevstvo
HEP	Hrvatska Elektroprivreda	UNDP	Razvojni program Ujedinjenih naroda
HIV/AIDS	Humano-imunodeficijntni virus/SIDA	UNHCR	Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za
HRK	hrvatska kuna	prognanike	
HZZO	Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje	USAID	Agencija Sjedinjenih Američkih Država za

HŽ	Hrvatske željeznice	međunarodni razvoj
IBRD	Međunarodna banka za obnovu i razvoj	USD američki dolar
ICR	Izvjешće o dovršenju provedbe	WBI Institut Svjetske banke
IDPs	izbjeglice i raseljene osobe	
IFA	Procjena fiducijarnog sustava	

	IBRD		IFC
Potpredsjednik:	Shigeo Katsu	Potpredsjednik,	Assaad Jabre
Direktor za Hrvatsku:	Anand Seth	Operacije	
V.d. voditelja Ureda za Hrvatsku:	Albert Martinez	Direktor, Južna Europe i srednja Azija (SECA)	Khosrow Zamani
Glavni ekonomist:	Sanja Madžarević-Šujster	Voditelj Ureda:	Roberto AlbisettiGjergj
Voditeljica tima:	Myla Taylor Williams	Voditelj tima:	Konda

ZAHVALE

Svjetska banka zahvaljuje na suradnji i izuzetno cijeni doprinose Vlade Republike Hrvatske u pripremi Strategije pomoći. Dodatni doprinosi svih konzultiranih tijekom izrade CAS-a, uključujući i predstavnike civilnog društva, privatnog sektora i ostalih grupa i pojedinaca, su isto tako uzeti u obzir i jednako ih cijenimo. Izrada CAS-a je timski proizvod s aktivnim sudjelovanjem cijelog hrvatskog tima u Banci, ali i svih ostalih zaposlenika unutar grupe Svjetske banke.

Napomena: Iako je ovaj CAS usmjeren na ostvarivanje i evaluaciju rezultata, on ipak nije službeni CAS pilot projekt koji uvodi takvu praksu u strategije Svjetske banke.

**STRATEGIJA POMOĆI SVJETSKE BANKE
ZA REPUBLIKU HRVATSKU**

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	i
I. SITUACIJA U DRŽAVI	1
A. Uvod.....	1
B. Politički kontekst	1
C. Socijalni kontekst.....	1
D. Ekonomska kretanja.....	3
E. Održivost duga i upravljanje javnim dugom.....	4
II. PROGRAM I IZAZOVI ZA RAZVOJ DRŽAVE	5
A. Vladini prioriteti	5
B. Izazovi za održivi rast.....	7
III: STRATEGIJA POMOĆI GRUPE SVJETSKE BANKE	12
A. Ciljevi CAS-a.....	12
B. Provedba prethodnog CAS-a	14
C. Predloženi program pomoći.....	<u>1718</u>
D. Izgledi i potrebe za financiranjem u srednjoročnom razdoblju.....	<u>2427</u>
E. Praćenje rezultata	<u>2629</u>
F. Partnerstva	<u>2932</u>
IV. UPRAVLJANJE RIZICIMA	<u>3134</u>
A. Rizici za provedbu	<u>3134</u>
B. Vanjski rizici.....	<u>3235</u>

PRILOZI CAS-a:

Prilog A1:	Ključni ekonomski i programski pokazatelji – promjena od posljednjeg CAS-a
Prilog A2:	Hrvatska na prvi pogled
Prilog A3:	Održivost javnog duga
Prilog A4:	Povratne informacije iz CAS konzultacija
Annex A5:	Aktivnosti Instituta Svjetske banke u Hrvatskoj
Prilog A6:	Strategija IFC-a za Hrvatsku
Prilog B2:	Odabrani pokazatelji uspješnosti i upravljanja portfeljem Banke
Prilog B3a:	Sažetak programa IBRD-a/GEF-a – osnovni scenarij
Prilog B3b:	Sažetak programa IBRD-a/GEF-a – visoki scenarij
Prilog B3c:	Sažetak programa IBRD-a/GEF-a – niski scenarij
Prilog B3d:	Sažetak programa IFC-a i MIGA-e
Prilog B4:	Sažetak analitičkih i savjetodavnih usluga IBRD-a
Prilog B5:	Socijalni pokazatelji
Prilog B6:	Ključni ekonomski pokazatelji
Prilog B7:	Ključni pokazatelji izloženosti
Prilog B8a:	Portfelj projekata (IBRD i darovnice)
Prilog B8b:	Postojeći portfelj IFC-a i isplate po njemu
Prilog B9:	Matrica mjera rezultata CAS-a

OKVIRI:

Okvir 1:	Relativno zdrav bankarski sustav
Okvir 2:	Anketa klijenata
Okvir 3:	Odnos Hrvatske s Međunarodnim monetarnim fondom

SLIKE:

Slika 1:	Razvoj rasta vanjske osjetljivosti
Slika 2:	Hrvatske reforme zaostaju za državama EU8
Slika 3:	Pravna država
Slika 4:	Učinkovitost Vlade
Slika 5:	Usporedba obrazovnog profila stanovništva

TABLICE:

Tablica 1:	Hrvatska i ciljevi milenijuskog razvoja
Tablica 2:	Alternativni scenariji za kratkoročno održiv primarni višak
Tablica 3:	Program pristupa Hrvatske Europskoj uniji za fiskalne godine 2005-2008.
Tablica 4:	Komparatori javnog/privatnog sektora
Tablica 5:	Sinergija CAS-a i programa pristupa Europskoj uniji
Tablica 6:	Lekcije i preporuke Odjela za ocjenu operacija (OED, CAE)
Tablica 7:	Pokretači osnovnog i visokog scenarija
Tablica 8:	IBRD-evi pokazatelji izloženosti za Hrvatsku
Tablica 9:	Ključni pokazatelji napretka za ocjenu provedbe CAS-a
Tablica 10:	Područja aktivnosti drugih partnera

SAŽETAK

Glavni strateški cilj Vlade Republike Hrvatske je uspješan pristup Europskoj uniji (EU), tako da Hrvatska uđe u EU kao dinamična i konkurentna zemlja koja može brzo uskladiti svoj životni standard s onima u EU-u. Za aktivnosti koje treba obaviti da bi pristup EU-u bio uspješan, potrebno je provesti reforme koje će dovesti do poboljšane makroekonomske održivosti i održivijeg gospodarskog rasta, čak i prije pristupa.

Od 1999. u Hrvatskoj je gospodarski rast bio postojan ali umjeren, a inflacija niska. U razdoblju između 1999. i 2003. realni rast BDP-a je u prosjeku iznosio 3,2 posto, a inflacija je bila ispod 4 posto. Te brojke su slične onima u osam država koje su pristupile EU-u 1. svibnja 2004 (EU8), kao i drugim državama članicama EU-a (EU15). Međutim, za Hrvatsku će dostizanje tih brojki predstavljati izazov, budući da je njezin bruto nacionalni proizvod po stanovniku (BND) (po paritetu kupovne moći) iznosio oko 32 posto onoga u državama europske petnaestorice u 2003.

Gospodarski oporavak bio je praćen rastućim vanjskim deficitom tekućeg računa. Deficit tekućeg računa odražava rastući trgovinski deficit. Deficit tekućeg računa se postupno povećao sa 2,5 posto BDP-a u 2000. na 8,4 posto u 2002. Rastući deficit tekućeg računa bio je financiran ponajprije naglim porastom vanjskog duga, što je povećalo vanjsku ranjivost hrvatskog gospodarstva. Unatoč značajnim priljevima izravnih stranih ulaganja, vanjski dug je skočio sa 60 posto BDP-a i 128 posto izvoza roba i usluga u 2000. na 82 posto, odnosno 158 posto u 2003.

Fiskalni učinak je bio razočaravajući. Vlada je postupno smanjila fiskalni deficit sa 8,1 posto BDP-a u 1999. na 4,4 posto BDP-a u 2002. Međutim, ti uspjesi su bili djelomično preokrenuti u 2003. budući da su veliki rashodi u razdoblju prije izbora, posebno velika javna ulaganja, doveli do skoka u fiskalnom deficitu na procijenjenih 5,8 posto BDP-a. Veći deficit bio je uglavnom financiran stranim zajmovima: ukupni javni dug i dug s državnim jamstvima kao dio BDP-a povećali su se na 51,9 posto u 2003, a godišnji troškovi servisiranja duga su se nakon 2000. povećali za 2,5 postotna boda BDP-a.

Za kontrolu duga i, naposljetku, zadovoljavanje kriterija iz Maastrichta potrebnih za Europsku monetarnu uniju potrebna je daljnja konsolidacija fiskalne potrošnje od najmanje 3 postotna boda BDP-a. Javni izdaci u Hrvatskoj veći su od 50 posto BDP-a, što je visoko u usporedbi s EU-om i drugim zemljama kandidatima. Područja u kojima Hrvatska troši više od zemalja EU-a i drugih država kandidata uključuju socijalne sektore, infrastrukturu i masu plaća u javnom sektoru. Fiskalnu prilagodbu u tim područjima trebalo bi popratiti poboljšanjima u upravljanju javnim dugom.

Prisutnost države u gospodarstvu je značajno i trebalo bi je smanjiti. Udio privatnog sektora u BDP-u u Hrvatskoj je 60 posto, što je niže nego u bilo kojoj zemlji EU8. Pravosuđe koje loše funkcionira, nekonkurentno poslovno okruženje i meka proračunska ograničenja poduzećima ograničili su restrukturirane poduzeća i otvaranje novih tvrtaka, a također su i ograničili rast.

Siromaštvo u Hrvatskoj je relativno nisko. Stopa apsolutnog siromaštva za 2001. bila je 11,1 posto, a raspodjela dohotka je samo malo manje pravedna od prosjeka država EU15. Siromašni su većinom manje obrazovani i stariji, a siromaštvo je obično koncentrirano u područjima pogođena ratom i u nekim etničkim skupinama (osobito Roma). Ograničene mogućnosti zapošljavanja i neodgovarajuće ciljanje mreže socijalne zaštite glavni su ekonomski uzroci siromaštva prema dohotku. Hrvatska ima jedan od najnižih omjera zaposlenih u ukupnom stanovništvu: zaposleno je samo oko 43 posto stanovništva radne dobi. Taj omjer odražava relativno nisku stopu udjela radne snage u ukupnom stanovništvu (50,2 posto) i visoku nezaposlenost (14,3 posto), što je gotovo dvaput više nego u EU-u.

Glavni cilj CAS-a je podržati Vladinu strategiju rasta i reforme za uspjašan pristup EU-u, a istodobno osigurati sudjelovanje svih segmenata stanovništva u rastu, kao i održivo upravljanje prirodnim resursima. Na temelju stečenih iskustava iz provedne prethodnog CAS-a, strategija zagovara pomak na rast temeljen na privatnom sektoru kroz racionalizaciju javnog sektora, uspostavljanje povoljnog ulagačkog okruženja i makroekonomsku održivost.

CAS uključuje osnovni, visoki i niski scenarij programa zajmova, u skladu s održivim, ubrzanim odnosno sporim scenarijima rasta, i s pokretačima za prijelaz s jednog programa na drugi. Iskustvo u državama EU8 i državama kandidatima pokazalo je da se, jednom kada počnu pregovori za pristup u EU, uspostavlja i održiv zamah u provođenju reformi, neovisno o tome koja vlada je na vlasti. Zbog toga, uz jake izgleda za održivu reformu za vrijeme pregovora prije pristupa Hrvatske, planirani četverogodišnji kreditni portfelj osnovnog scenarija iznosi oko 1 milijardu USD, s dodatnih 0,5 milijarde USD u visokom scenariju. Četverogodišnji kreditni portfelj niskog scenarija bio bi oko 300 milijuna USD. To povećanje kreditnog portfelja (koji je u prošlosti iznosio u prosjeku 155 milijuna USD godišnje u prošle tri godine) opravdava se potrebom da se potpomogne ubrzanje teških strukturnih reformi i izgradnja institucija za vrijeme razdoblja u kojem će Hrvatska biti država kandidat za pristup.

1. **U programu osnovnog i visokog scenarija, niz programskih zajmova za prilagodbu (PAL-ova) (zajmova za razvojnu politiku koji će slijediti određeni redoslijed) potpomoći će Vladin program, a bit će usmjereni na poboljšanje poslovnog okruženja, fiskalnu konsolidaciju, kao i racionalizaciju javnog sektora.** Dva investicijska zajma za podršku izdacima pojedinih sektora nadopunit će PAL-ove rješavanjem strukturnih i institucionalnih slabosti u obrazovanju i zdravstvu. Investicijski zajmovi u drugim sektorima usmjerit će se na jačanje sposobnosti za pristup Europskoj uniji, integraciju trgovine i prometa u Europu, ublažavanje negativnih socijalnih učinaka reformi, kao i održivo upravljanje prirodnim resursima. Savjetodavne i analitičke usluge osigurati će analitičku potporu davanju zajmova i pružanja pravodobne pomoći Vladi u pripremi politika. Kako bi pomogao tvrtkama u privatnom sektoru da postanu konkurentnije na regionalnim tržištima, IFC će pomoći u privatizacijskom i post-privatizacijskom restrukturiranju u ključnim sektorima, olakšati investicije privatnog sektora u infrastrukturu, te kombinirati svoju financijsku potporu s tehničkom pomoći. Hrvatska će nastaviti sudjelovati u zajedničkom programu Svjetske banke i MMF-a – Programu upravljanja javnim dugom i razvoja tržišta duga, a Banka će pojačati svoju pomoć Ministarstvu financija u svrhu optimalizacije strukture hrvatskog portfelja financijskih proizvoda i usluga IBRD-a u skladu s Vladinom strategijom javnog duga.

Fokusiranost programa Strategije pomoći na rezultate, posebice na Programskim zajmovima za prilagodbu, zahtijeva djelotvoran sustav za praćenje i ocjenu, koji će pomoći u ocjenjivanju učinkovitosti. Programski zajam za prilagodbu već je započeo proces osmišljavanja sustava za praćenje i ocjenu, koji će se proširiti kako bi obuhvatio i cijeli CAS. Privremeni pokazatelji na razini zemlje za praćenje napredovanja k rezultatima Strategije pomoći Svjetske banke brojčano su izraženi (kvantificirani su) tamo gdje je to moguće, a napredak prema tim pokazateljima pratit će se u sklopu PAL programa i investicijskih projekata. Izvješće o napretku na CAS-u pripremit će se nakon pregleda na sredini trajanja provedbe CAS-a i ponovne ocjene planiranog programa pomoći u razdoblju fiskalnih godina 2007-2008.

CAS je razvijen temeljem konzultacija s Vladom i zainteresiranim stranama (s kojima su konzultacije o CAS-u održane u pet gradova sredinom 2004.), kao i s Europskom komisijom, kkaoo bi se osiguralo da će ona podržati zahtjeve za pristup EU-u, a osobito u smislu ekonomskih kriterija. Instrumenti Banke u četverogodišnjem razdoblju CAS-a usklađeni su u svrhu potpore tim zahtjevima, a neki zajmovi bit će osobito usmjereni na pomoć Hrvatskoj da u najvećoj mjeri iskoristila odobrena sredstava Europske komisije. CAS i Stand-by aranžman za Hrvatsku također će međusobno ojačavati, budući da imaju zajednički cilj koji se sastoji u smanjivanju vanjske osjetljivosti Hrvatske putem fiskalne

konsolidacije, povećane transparentnosti i učinkovitosti javnih izdataka i upravljanja dugom, te financijskoj disciplini i transparentnosti poduzeća u državnom vlasništvu.

Glavni rizik za scenarij održivog rasta dolazi od potencijalnih neuspjeha politike, uključujući neka post-izborna obećanja. To bi Hrvatsku skrenulo s njezine staze održivog rasta i rezultiralo visokim i neodrživim fiskalnim deficitom, rastućim vanjskim deficitom, sve lošijim profilom duga, i, naposljetku, makroekonomskom nestabilnošću. Rizik takvih neuspjeha u provedbi osnovnog i visokog scenarija programa CAS-a rješava se kroz samo-regulirajući mehanizam PAL programa. U slučaju da ti pokretači osnovnog i visokog scenarija (koji su usko povezani s uvjetima PAL-a) nisu u značajnoj mjeri bili ispunjeni ili su bili preokrenuti, pomoć Banke bi se nužno ograničila na niski scenarij.

Budući da je sadašnja Vlada na čelu s HDZ-om koalicija s većinom od jednog mjesta u Saboru, postoji rizik da ona neće moći zadržati vlast u srednjoročnom razdoblju. Međuti, sve stranke su predane pristupu Hrvatske Europskoj uniji, pa je vjerojatno da će se s njim povezan program reformi nastaviti u dužem razdoblju. Iskustvo u ostalim dijelovima regije je pokazalo da, bodreno općom podrškom javnosti, cilj pristupanja EU-u osigurava kontinuitet razvojnog programa zemlje kandidata, od jedne vlade do druge.

Stalan rizik za Hrvatsku kao tržište u nastajanju s visokim udjelom vanjskog duga denominiranog u stranoj valuti jest njezina podložnost nepovoljnim kretanjima na međunarodnim financijskim tržištima.. Provedba, od strane Ministarstva financija, nacрта plana reformi razvijenomg u sklopu zajedničkog programa Svjetske banke i MMF-a – Programu upravljanja javnim dugom i razvoja tržišta duga, izravno bi pomogla u rješavanju vanjske izloženosti Hrvatske.

U raspravi o CAS-u izvršni direktori bi se mogli pozabaviti sljedećim pitanjima:

- Podržavaju li ciljevi i teme CAS-a na odgovarajući način cilj Hrvatske – pristup Europskoj uniji – kao dinamične i konkurentne države koja brzo može uskladiti životni standard s onim u zemljama Europske unije?
- Jesu li programi zajmova – a osobito program PAL – i pokretači odgovarajući s obzirom na visoki vanjski dug Hrvatske, mali udio privatnog sektora u gospodarstvu, te visokim razinama javnih izdataka?
- Rješavaju li se rizici za uspješnu provedbu CAS-a na odgovarajući način?

I. SITUACIJA U DRŽAVI

A. Uvod

1. Ova Strategija pomoći Svjetske banke Republici Hrvatskoj (CAS) priprema se u suradnji s Vladom Republike Hrvatske, a njezin glavni cilj je podržati Vladinu strategiju rasta i reformi koja je dio procesa pristupanja Europskoj uniji. Odbor izvršnih direktora Svjetske banke raspravljao je o posljednjem potpunom CAS-u za Hrvatsku u lipnju 1999, a o Izvješću o napretku na CAS-u Odbor je raspravljao u listopadu 2001. Ovaj CAS je prvi Bančin četverogodišnji CAS za Hrvatsku, a obuhvatit će Bančine fiskalne godine od 2005. do uključivo 2008. Zajednički ga pripremaju Banka i IFC u konzultaciji s MIGA-om. Izvješće o napretku bit će pripremljeno nakon pregleda na sredini razdoblja obuhvaćenog CAS-om (tzv. *mid-term review*) i ponovne ocjene planiranog programa pomoći za fiskalne godine 2007-2008.

B. Politički kontekst

2. U Hrvatskoj je od rasprave o Izvješću o napretku posljednjeg CAS-a na Odboru izvršnih direktora Svjetske banke došlo do značajnih političkih promjena. Par mjeseci nakon što je izabrana, Vlada lijevog centra na čelu sa socijaldemokratima pokrenula je daljnje otvaranje gospodarstva potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) s Europskom unijom (EU), kao i Srednjoeuropskog ugovora o slobodnoj trgovini (CEFTA). U veljači 2003. je i formalno podnijela molbu za članstvo Hrvatske u Europskoj uniji. Unatoč nastavku jake javne podrške za integraciju Hrvatske u Europsku uniju, koalicija na čelu sa socijaldemokratima izgubila je na izborima u studenom 2003, i to mjesec dana nakon dovršenja politički teških reformi koje je podržao Zajam za strukturnu prilagodbu (SAL) Svjetske banke.

3. Na čelu sljedeće Vlade, isto koalicije, nalazi se stranka desnog centra, Hrvatska demokratska zajednica (HDZ), stranka koja podržava hrvatsku ambiciju za pristup u EU. Tijekom prva četiri mjeseca mandata, nova Vlada se uglavnom fokusirala na EU. Njezini naponi su se isplatili dobivanjem pozitivnog mišljenja Europske komisije u travnju 2004. i statusa kandidata od Vijeća Europe dva mjeseca kasnije. Početak pregovora o pristupu predviđen je za početak 2005. Usprkos tim ranim diplomatskim uspjesima, to će biti izazov za HDZ. S jedanaest mjesta u Saboru koja mu nedostaju da ima većinu, HDZ je pregovarao s predstavnicima nacionalnih manjina i novom Strankom umirovljenika kako bi stvorio koalicijsku Vladu koja ima većinu od samo jednog mjesta u Saboru.

C. Socijalni kontekst

4. Siromaštvo u Hrvatskoj je relativno nisko i po međunarodnim i po nacionalnim standardima. Istraživanje koje je sponzorirala Vlada, a koristilo se nacionalno reprezentativnim podacima iz ankete o istraživanju kućanstava, izračunalo je stopu apsolutnog siromaštva za 2001. od 11,1 posto. Zaključak istraživanja je: kako bi se svi siromašni izvukli iz siromaštva uz najbolje usmjerenu pomoć bilo bi potrebno samo oko jedan posto bruto domaćeg proizvoda (BDP). Također se zaključilo da nema značajnih razlika u siromaštvu prema spolu. Raspodjela dohotka¹ je samo malo manje pravedna od prosjeka država EU-a prije 1. svibnja 2004. (EU15). Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, stopa relativnog siromaštva u Hrvatskoj prema dohodku² u 2003. (16,9 posto) bila je samo malo viša od prosjeka u zemljama EU15 (ispod 15 posto), što je bilo poboljšanje u usporedbi sa 2002, kada je iznosilo 18,2 posto.

5. Neke regije (osobito područja pogođena ratom) i neke etničke skupine (posebno Romi) imaju više stope siromaštva. BDP po stanovniku u najsiromašnijoj županiji (Vukovarsko-Srijemska) iznosi trećinu onoga u gradu Zagrebu. Općenito, u profilu siromaštva dominiraju dvije skupine Hrvata: slabo obrazovani i stariji. Gotovo tri četvrtine siromašnih živi u obiteljima čija glava ima samo

¹ Mjereno Ginijevim koeficijentom na razini 0,29 u 2003.

² Definirano kao postotak osoba čiji je neto dohodak manji od 60 posto medijana neto dohotka svih kućanstava.

osnovnoškolsko obrazovanje ili manje od toga. Profil siromaštva otkriva dva glavna ekonomska uzroka dohodovnog siromaštva: ograničene mogućnosti zapošljavanja i neodgovarajuće ciljanje mreže socijalne zaštite. Hrvatska, koja ima 4,4 milijuna stanovnika, ima jedan od najnižih omjera zaposlenih i broja stanovnika: zaposleno je samo oko 43 posto radno aktivnog stanovništva (dobi 15 godina ili više). Taj omjer je odraz relativno niske stope udjela radne snage u ukupnom stanovništvu (50,2 posto) i visoke nezaposlenosti. Iako se stopa nezaposlenosti smanjuje od 2000. godine kada je dosegla 16,1 posto, ona ostaje visoka, na 14,3 posto u 2003³, što je skoro dvostruko više od stope u EU.

6. Usprkos gospodarskom oporavku Hrvatske poslije rata, obnova i povratak izbjeglica ostaju važni problemi u Vladinom programu. U područjima od posebne državne skrbi u Hrvatskoj još je uvijek potrebno obnoviti osnovnu infrastrukturu, i više od 1.700 kvadratnih kilometara je minirano ili se sumnja da je minirano. Za održivi povratak izbjeglica i raseljenih osoba⁴ će osim reintegracije i gospodarskog oživljavanja biti potrebni i dodatni fizički preduvjeti (sigurnost, infrastruktura, razminiranje). Vlada je predana stvaranju ozračja koje će dovesti do povratka i reintegracije raseljenih osoba.

Tablica 1: Hrvatska i ciljevi milenijuskog razvoja

Cilj milenijuskog razvoja	Odabrani pokazatelji	Brojke u 1990.	Najnovije procjene	Prosjek u Regiji ECA	Izgledi za ostvarivanje ciljeva milenijuskog razvoja
1. Iskorijeniti krajnje siromaštvo i glad	Stanovništvo koje živi s manje od 1 USD na dan (%)	..	2,0 (2001)	5,1	Vjerojatno
	% dohotka ili potroš. najsiromašn. 20%	..	8,3 (2001)	..	
2. Postići osnovno obrazovanje za sve	Neto stopa upisa u osnovne škole (%)	78,8	95,4 (2002)	..	Vjerojatno
	Stopa pismenosti mladih (% 15-24)	99,6	99,8 (2002)	99,2	
3. Promicati jednakost spolova	Omjer djevojčica i dječaka u osnovnom/srednjem obrazovanju (%)	97,3	97,2 (2002)	..	Vjerojatno
	Omjer mladih pismenih osoba ženskog spola prema muškima (%)	100,0	100,0 (2002)	..	
4. Smanjiti smrtnost djece	Smrtnost djece mlade od 5 god. (na 1000)	12,5	8,7 (2002)	23,8	Vjerojatno
	Smrtnost dojenčadi (na 1000)	10,7	7,0 (2002)	24,8	
	Imunizacija, ospice (% ispod 12 mjeseci starosti)	90,0	94,7 (2002)	95,3	
5. Poboljšati zdravlje roditelja	Stopa smrtnosti roditelja (na 100.000 živorođene djece)	..	9,9 (2002)	..	Vjerojatno
6. HIV/AIDS i TBC	Zaraženost HIV-om, kod osoba ženskog spola (postotak u dobi od 15 do 24 god.)	..	0,0 (2002)	0,4	Možda
	Incidencija TBC-a (na 100.000)	..	33 (2002)	90,3	
7. Osigurati ekološku održivost	Područja pokrivena šumom kao postotak ukupnog kopnenog područja	31,5	35,1 (2002)	39,7	Možda
	Pristup poboljšanim izvorima vode (% stanovništva)	..	95 (2000)	90,9	

Napomena: Kategorije izgleda su Vjerojatno, Možda, Nije vjerojatno, ili Nema podataka. Ocjena se temelji na *Postizanju ciljeva u socijalnim sektorima u ECA regiji (2003)*. Podaci su najnoviji podaci iz Bančine skupine za razvojnu ekonomiju. UNDP je pomogao u procesu konzultacija u Hrvatskoj, koji bi mogao dovesti do revidirane i više nacionalno utemeljene ocjene.

7. Hrvatske mogućnosti dostizanja ciljeva milenijuskog razvoja su ocjenjene kao vjerojatne u svim područjima osim HIV/SIDA i tuberkuloze, te održivosti okoliša, za koje postoje veliki izgledi, ali u ovoj fazi nisu sasvim sigurni (vidi Tablicu 1).

³ Prema definiciji nezaposlenosti Međunarodne organizacije rada (ILO).

⁴ U lipnju 2004. Organizacija za sigurnost i suradnju u Europi i Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice (OESS/UNHCR) izvijestili su da se vratilo oko 110.000 izbjeglih hrvatskih Srba, a broj raseljenih osoba porijeklom iz Hrvatske koje ostaju u susjednim državama procjenjuje se na 215.000.

D. Ekonomska kretanja

8. **Od recesije 1999. godine u Hrvatskoj je prisutan solidan, ali umjeren gospodarski rast i niska inflacija.** Realni rast BDP-a u razdoblju između 1999. i 2003. u prosjeku je bio 3,2 posto, a inflacija je bila ispod 4 posto. Te brojke su povoljne u usporedbi sa zemljama koje su pristupile EU-u 1. svibnja 2004 (EU8⁵) i EU15. Međutim, izazov dostizanja europske petnaestorice i dalje je velik, budući da je bruto nacionalni dohodak (BND) po stanovniku (po paritetu kupovne moći) bio oko 32 posto onoga u državama europske petnaestorice u 2003.

9. **Sadašnji obrazac rasta, koji se uglavnom temelji na ulaganjima u javni sektor i potrošnji, nije održiv.** Javna ulaganja, osobito u autoceste, posljednjih su godina u prosjeku bila izuzetno visoka, na razini 6½ posto BDP-a. To je, zajedno s povećanom domaćom potražnjom kojoj je pogodovao rast kredita i s naglim preokretom u fiskalnoj politici, kada je došlo do smanjenja discipline u potrošnji uoči izbora u studenome 2003, prouzročilo porast vanjske ranjivosti gospodarstva (vidi Sliku 1).

10. **Gospodarski oporavak bio je praćen rastućim vanjskim deficitom tekućeg računa.** Deficit tekućeg računa odražava rastući trgovinski deficit. Deficit tekućeg računa se postupno povećao sa 2,5

Okvir 1: Relativno zdrav bankarski sustav

Prema zajedničkom Programu ocjene financijskog sektora Banke i MMF-a (FSAP, 2002), Hrvatska ima relativno zdrav bankarski sustav. Od 1996. sustav je prošao veliku konsolidaciju, a propisi o bankarstvu i bankovni nadzor su se poboljšali. Danas je 91 posto bankarskog sustava u stranom vlasništvu, i postoji sve veća konkurencija za proizvode i usluge. Do kraja 2003, krediti koji se ne otplaćuju redovno smanjili su se na 5,1 posto ukupnih zajmova, neto otvorene devizne pozicije banaka povećale su se samo neznatno na 13 posto kapitala, a profitabilnost i kapitalizacija su ostali jaki. Pa ipak, s obzirom na visok stupanj euroizacije u financijskom sustavu, financijski sektor ostaje osjetljiv na vanjske poremećaje i mogućnost smanjenog povjerenja. Nedavni naponi Hrvatske narodne banke da obuzda ekspanziju kredita doveli su do sve veće nebankovne financijske aktivnosti i nereguliranih leasing tvrtaka, zbog čega Vlada planira integrirati nadzor nebankarskih financijskih institucija.

uzimati kredite od stranih, a ne više od domaćih banaka.

11. **Rastući deficit tekućeg računa bio je financiran ponajprije naglim porastom vanjskog duga, što je povećalo vanjsku ranjivost hrvatskog gospodarstva.** Unatoč značajnim priljevima izravnih stranih ulaganja, vanjski dug je skočio sa 60 posto BDP-a i 128 posto izvoza roba i usluga u 2000. na 82 posto, odnosno 158 posto u 2003. Neto međunarodne rezerve ostale su na oko 5,7 mjeseci uvoza roba i usluga i nefaktorskih usluga.

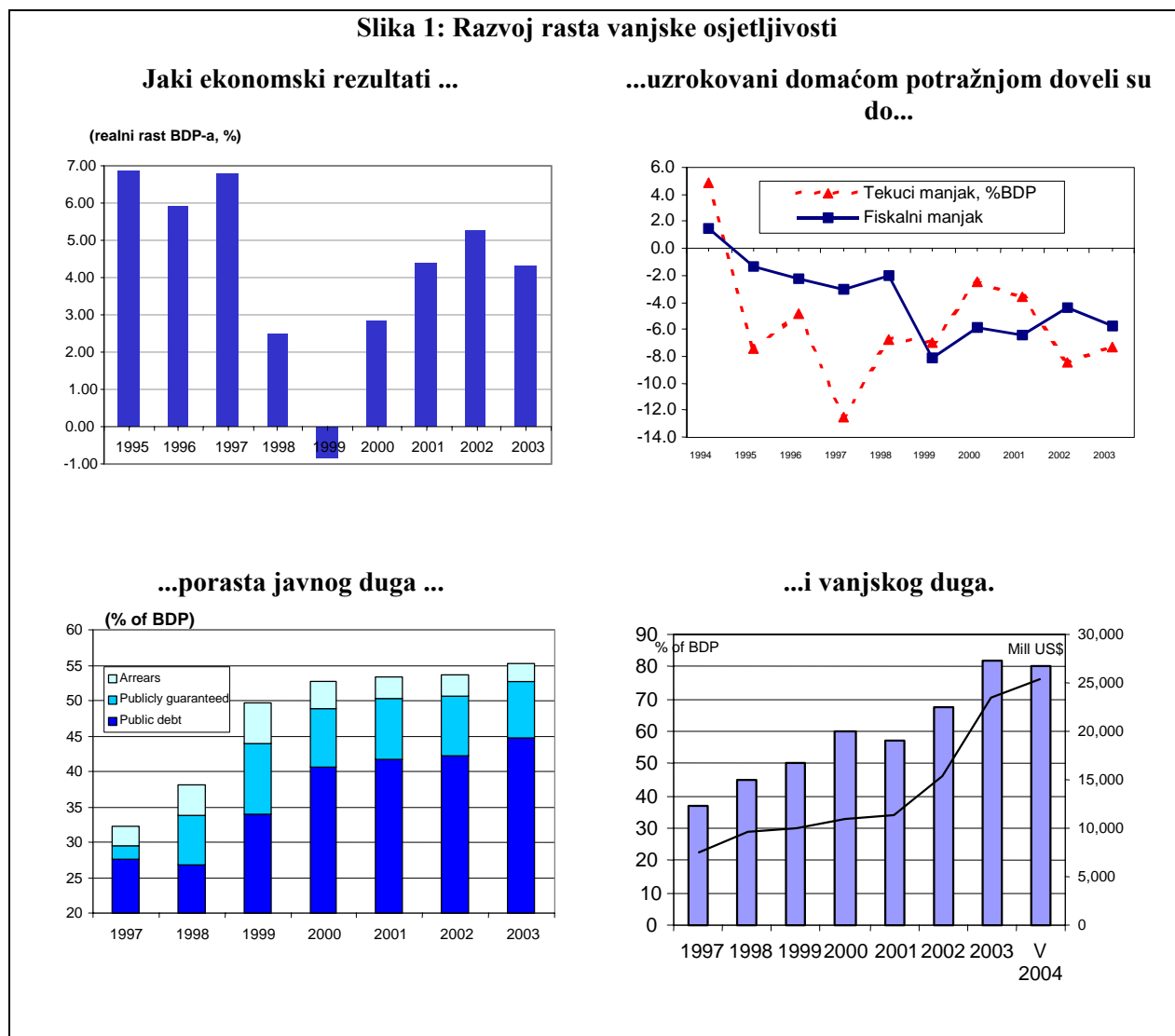
12. **Fiskalni učinak je bio razočaravajući, i djelovao je suprotno restriktivnoj monetarnoj politici.** Vlada je postupno smanjila fiskalni deficit sa 8,1 posto BDP-a u 1999. na 4,4 posto BDP-a u 2002. Međutim, ti uspjesi su bili djelomično preokrenuti u 2003. budući da su veliki rashodi u razdoblju prije izbora, posebno velika javna ulaganja, doveli do skoka u fiskalnom deficitu na procijenjenih 5,8 posto BDP-a.⁶ Veći deficit bio je uglavnom financiran stranim zajmovima: ukupni javni dug i dug s državnim jamstvima kao dio BDP-a povećali su se sa 50,6 posto u 2002. na 51,9 posto u 2003.⁷

⁵ Zemlje EU8 ne uključuju Maltu i Cipar, koje su se također priključile EU-u 1. svibnja 2004.

⁶ Fiskalni podaci MMF-a i Svjetske banke donekle se razlikuju, budući da IMF ne uključuje sve jedinice lokalne samouprave i iz prihoda isključuje sve kapitalne prihode (uz prihode od privatizacije).

⁷ Direktni dug (javni dug bez jamstava) porastao je sa 42,1 na 44,0 posto BDP-a.

Slika 1: Razvoj rasta vanjske osjetljivosti

E. Održivost duga i upravljanje javnim dugom

13. U posljednjih sedam godina razina hrvatskog javnog duga stalno raste u apsolutnom i relativnom smislu na otprilike 52 posto BDP-a do kraja 2003, što je u usporedbi sa zemljama Srednje i istočne Europe visoko, s obzirom da njihov prosjek iznosi 35 posto BDP-a. U stvari, većina zemalja Srednje i istočne Europe uspjele su smanjiti svoje razine duga u posljednjih sedam godina, dok je u Hrvatskoj dug u istom razdoblju narastao za više od 30 postotnih bodova BDP-a. Nakon 2000. godišnji troškovi servisiranja javnog duga povećali su se za 2,5 postotnih bodova BDP-a, u usporedbi s razdobljem 1995-1999. Fiskalno područje je u posljednjih četiri do pet godina također otkrilo dva druga važna izvora akumulacije duga: dospjele a neplaćene unutarnje obveze (dugovanja) javnog sektora i potencijalne obveze u obliku državnih jamstava.

14. Analiza održivosti duga pokazuje da je za kontrolu duga i, naposljetku, zadovoljavanje kriterija iz Maastrichta koji su zahtjevi za Europsku monetarnu uniju⁸ potrebna daljnja konsolidacija fiskalne potrošnje od najmanje 3 postotna boda BDP-a. Uz sadašnju stopu rasta, inflaciju i povijesno niske kamatne stope, primarni fiskalni deficit koji je u skladu s održivošću duga iznosi 0,38 posto BDP-a. Potrebni primarni manjak/višak je, međutim, vrlo osjetljiv na promjene u pretpostavkama rasta (tablica 2). Na primjer, ako je predviđeni rast u prosjeku iznosio 3 posto, Vlada bi

⁸ Deficit ne veći od 3 posto GDP u normalnim okolnostima, i udio javnog duga u BDP-u ne veći od 60 posto.

trebala ostvariti primarni suficit od oko 0,5 posto BDP-a. Visoka cjenovna elastičnost potražnje za novcem sugerira da je opseg povećanja emisijske dobiti kroz veću inflaciju u najboljem slučaju ograničen – što je zajednička značajka zemalja u kojima postoji visok stupanj dolarizacije/eurizacije. Makroekonomski učinci dugoročne nestabilnosti fiskalne politike mogu se pogoršati hrvatskom procikličkom fiskalnom politikom. Kad bi se Hrvatska suočila s kratkoročnim poteškoćama (npr. fiskalnim problemima u EU-u ili, što bi bilo vjerojatnije, financijskom ili valutnom krizom u nekoj susjednoj zemlji) koje bi npr. dovele do viših kamatnih stopa, nižeg rasta ili deprecijacije realnog tečaja, ionako nestabilna fiskalna situacija bi se u početku pogoršala budući da bi sve manji prihodi doveli do čak i bržeg povećanja duga. Procikličnost rashoda bi u tom slučaju dovela do dublje recesije gospodarstva. (vidi Prilog 3).

Tablica 2: Alternativni scenariji za kratkoročno održiv primarni višak

	Stopa rasta BDP-a (%)	Realna kamatna stopa (%)	Stopa inflacije (%)	Početni javni dug* (% of BDP-a)	Održiv primarni višak (% of BDP-a)
Osnovni scenarij	4,5	5,5	3	46,8	-0,38
	2				1,1
Scenariji rasta	3	5,5	3	46,8	0,5
	5				-0,7
		4,5			-0,9
Scenariji realne kamatne stope	4,5	7,5	3	46,8	0,6
		9,5			1,6
			5,5		-0,6
Scenariji inflacijske stope	4,5	5,5	7,5	46,8	-0,7
			9,5		-0,8

*Direktni javni dug uključujući dospjela, a nepodmirena dugovanja

Izvor: Procjene osoblja Svjetske banke

15. Napore na fiskalnoj prilagodbi trebalo bi dopuniti poboljšanjem upravljanja javnim dugom, jačanjem sposobnosti za upravljanje dugom i jačanjem funkcije upravljanja rizikom. Zdravi institucionalni aranžmani za upravljanje promjenljivim troškovima servisiranja duga važni su jednako kao što su zdrave fiskalne institucije važne za upravljanje razinom duga koja proizlazi iz primarne bilance. S obzirom na nerazvijena tržišta javnog duga, oko 60 posto ukupnog javnog duga je vanjski dug. A budući da je veći dio domaćeg duga indeksiran na euro, čak 85 posto ukupnog duga podložan je valutnom riziku. To naglašava važnost poboljšanja strukture rizika duga i daljnje razvijanje domaćeg tržišta za kunska dugovanja, što bi omogućilo smanjenje sveukupnog valutnog rizika. To, s druge strane, upućuje na potrebu za poboljšanim sposobnostima upravljanja javnim dugom u Ministarstvu financija.

II. PROGRAM I IZAZOVI ZA RAZVOJ DRŽAVE

A. Vladini prioriteti

16. Glavni prioritet Hrvatske je ući u EU s konkurentnim i rastućim gospodarstvom, te institucionalnim sposobnostima za ispunjavanje zahtjeva za članstvo. Strategija nove Vlade, opisana u Programu Vlade RH za razdoblje 2003-2007. godine, naglašava poduzimanje strukturnih reformi za dostizanje održivog rasta kroz socijalnu jednakost. Vladin ekonomski program za 2004-2005, koji je podržan od strane MMF-a u okviru Stand-by aranžmana, ima za cilj smanjiti vanjsku osjetljivost uzrokovanu visokim tekućim deficitom i visokim vanjskim dugom, te pripremiti Hrvatsku za uspješan pristup EU, tako da Hrvatska uđe u EU kao zemlja s dinamičnim i konkurentnim gospodarstvom koje brzo može uskladiti životni standard s onim u zemljama EU-a. Kako bi dostigao navedene ciljeve, program se oslanja na fiskalnu prilagodbu, koja bi dovela do stabilizacije udjela duga u BDP-u, i strukturne reforme koje imaju za cilj smanjenje uloge države u gospodarstvu u korist veće aktivnosti privatnog sektora. To također odražava i prioritete i smjernice iz Ekonomskog memoranduma za Hrvatsku, dokumenta Svjetske banke iz 2003.

17. Budući da je početak pregovora za pristup

Europskoj uniji sada predviđen za početak 2005, Vladin prioritet je osigurati uspješno dovršenje pregovora o pristupu. U Mišljenju Europske komisije o molbi za članstvo Hrvatske u EU iz travnja 2004. daje se ocjena sadašnje situacije i izgleda za ispunjenje uvjeta za članstvo. Prioritetna područja naglašena u Mišljenju podudaraju se s prioritetima zacrtanim u Programu Vlade Republike Hrvatske u mandatu 2003-2007. Prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom, Hrvatska je počela usklađivati svoje zakonodavstvo s pravnom stečevinom (*acquis communautaire*), ali je u Mišljenju zaključeno da se nužne administrativne strukture – uključujući pravosuđe – nisu razvile jednakom brzinom. U Tablici 3 navedena su ključna pitanja pristupa EU-u koja treba riješiti.

Tablica 3: Program pristupa Hrvatske Europskoj uniji za fiskalne godine 2005-2008.

Područja reforme	Program pristupa Europskoj uniji
Fiskalni okvir	<ul style="list-style-type: none"> • Smanjiti javne rashode kao dio BDP-a • Osigurati učinkovitu upravu i provođenje poreznih zakona
Restrukturiranje poduzeća	<ul style="list-style-type: none"> • Ubrzati restrukturiranje i privatizaciju poduzeća u državnom vlasništvu
Poslovna klima	<ul style="list-style-type: none"> • Pojednostavniti postupke ulaska na tržište • Poboljšati učinkovitost stečajnih postupaka • Izgraditi sposobnosti za osiguravanje vlasničkih prava
Katastar i zemljišne knjige	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostaviti moderan, učinkovit katastar i zemljišne knjige • Dovršiti uknjižbu i privatizaciju zemljišta, uključujući poljoprivredno zemljište
Upravljanje dugom	<ul style="list-style-type: none"> • Ojačati sposobnosti za upravljanje dugom u svrhu veće transparentnosti i učinkovitosti
Pravosuđe	<ul style="list-style-type: none"> • Smanjiti broj zaostataka, uključujući smanjenje kompjuterizacije sustava vođenja predmeta • Osigurati ovrhu sudskih odluka • Racionalizirati sudski sustav • Ojačati obuku u pravosuđu
Javna uprava	<ul style="list-style-type: none"> • Usvojiti politike za transparentno zapošljavanje i promociju zaposlenika u javnom sektoru • Dovršiti izgradnju institucija relevantnih za pravnu stečevinu • Dovršiti proces denacionalizacije
Financijska kontrola	<ul style="list-style-type: none"> • Razviti javni međunarodni sustav financijske kontrole • Uspostaviti okvir za praćenje, kontrolu i reviziju Vladinih prihoda i rashoda • Provesti učinkovit, transparentan sustav javne nabave, potpuno usklađen s <i>acquis communautaire</i>
Poljoprivreda	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostaviti sustav identifikacije zemljišnih parcela i životinja • Uskladiti veterinarske i fitosanitarne standarde s pravnom stečevinom
Promet i carina	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostaviti mehanizme za Osnovnu prometnu regionalnu mrežu u Jugoistočnoj Europi • Jačati sposobnosti carinske službe i uskladiti je s Carinskim zakonikom EU-a • Jačati administrativne sposobnosti u cestovnom i željezničkom sektoru
Energija	<ul style="list-style-type: none"> • Izvršiti obveze prema Atenskom memorandumu o Regionalnom energetsom tržištu u Jugoistočnoj Europi • Poboljšati energetska učinkovitost i promicati upotrebu obnovljivih izvora energije
Okoliš	<ul style="list-style-type: none"> • Usvojiti i provesti horizontalne zakone o ocjeni učinka na okoliš i sudjelovanje široke javnosti • Jačati administrativne sposobnosti na nacionalnoj i regionalnoj razini • Povećati ulaganja u infrastrukturu za otpadne vode, vodoopskrbu i upravljanje otpadom
Ljudski resursi	<ul style="list-style-type: none"> • Nastaviti reformu tržišta rada • Uspostaviti moderno usmjereno (stručno) obrazovanje i obuku • Uskladiti zakone o javnom zdravstvu sa zakonima Europske unije
Regionalni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> • Koncipirati i provesti regionalne razvojne planove

Izvor: Mišljenje Europske komisije o molbi Hrvatske za članstvo u Europskoj uniji iz travnja 2004.

18. Iskustvo novih osam država članica (EU8) je da je veći naglasak stavljen na usklađenost i prilagodbu pravnoj stečevini, s manjim napretkom na širim strukturnim reformama. To je dovelo

do značajnog zaostajanja u potrebi jačanja učinkovitosti i funkcionalnosti tržišnog gospodarstva koje bi trebalo biti sposobno nositi se s pritiskom konkurencije u EU. Hrvatska bi trebala u najvećoj mjeri iskoristiti mogućnosti za vrijeme pretpripravnog razdoblja da svoje politike i institucije približi onima u EU, koje će prelaziti okvire usklađenosti i prilagodbe koje se zahtijevaju pregovorima o 29 poglavlja *acquis communautaire-a*. Točnije, Hrvatska bi mogla poduzeti program ubrzanih reformi kako bi stupila na put visokog rasta, stvaranjem uvjeta koji bi pomogli hrvatskim poduzećima postati konkurentnijima na regionalnom tržištu.

19. Kako bi postala uspješnom članicom EU, Hrvatska će morati stvoriti uvjete koji će privući ulaganja i rast proizvodnje. Ovi se uvjeti općenito mogu razvrstati kao: (a) makroekonomska i financijska stabilnost; (b) stabilni, progresivni i predvidivi zakoni i institucije; (c) učinkovita tržišta rada i financija; (d) socijalna i ekološka održivost; (e) učinkovito uključivanje u europske infrastrukturne mreže čime se osiguravaju konkurentni troškovi i kvaliteta i (f) dinamično okruženje usmjereno ka poduzetništvu koje olakšava proizvodnju roba visoke dodane vrijednosti i promiče usvajanje učinkovitih procesa i inovativnih tehnologija.⁹ Dio koji slijedi obrađuje četiri najvažnija područja u kojima je potrebno hitno poduzeti mjere kako bi se osiguralo da ovdje navedeni uvjeti budu ispunjeni: (i) racionalizacija i poboljšanje učinkovitosti javne potrošnje, (ii) poboljšanje ulagačkog okruženja, (iii) poboljšanje upravljanja i (iv) jačanje socijalne i ekološke održivosti.

B. Izazovi za održivi rast

i. Racionalizacija i poboljšanje učinkovitosti javne potrošnje

20. Ključno ograničenje za održiv gospodarski rast Hrvatske je dominantnost javnog sektora. Javni rashodi, koji su premašili polovicu BDP-a, ostaju visoki, i Hrvatska ima jedan od najvećih javnih sektora na svijetu, odmah iza Mađarske među svim državama regije Europe i srednje Azije i malo viši od onoga u Njemačkoj. Sadašnje razine potrošnje mogle bi izazvati poteškoće u procesu pridruživanja Europskoj uniji, koji zahtijeva stvaranje fiskalnog prostora za financiranje pridruživanja – procijenjenog na 3,8 posto BDP-a godišnje¹⁰. Osim toga, porezno opterećenje za hrvatsko gospodarstvo je u usporedbi sa zemljama EU8, kao i sa zemljama EU15, izuzetno visoko. Hrvatska oporezuje, izravno i neizravno, više od 40 posto svoje bruto dodane vrijednosti, čime značajno smanjuje svoju konkurentnost.¹¹ U svrhu održavanja sadašnje razine duga, međunarodne usporedbe upućuju na to da ima prostora za značajno smanjenje izdataka u javnom zdravstvu, mirovinama, socijalnim naknadama, masi plaća u javnom sektoru, subvencijama i rashodima za prometnu infrastrukturu¹².

Tablica 4: Komparatori javnog i privatnog sektora

	Udjel privatnog sektora u BDP-u (%)	Udjel javnih rashoda u BDP-u (%)
Hrvatska	60	50,0
Prosjek EU8:	76	43,0
Republika Češka	80	46,6
Estonija	80	38,4
Mađarska	80	53,5
Latvija	70	38,8
Litva	75	31,4
Poljska	75	44,1
Republika Slovačka	80	48,4
Slovenija	65	42,6

Izvor: Tranzicijsko izvješće 2003, EBRD (podaci za 2002.)

21. Hrvatska na zdravstvenu skrb

⁹ Ekonomski memorandum Svjetske banke za Hrvatsku (2003) predlaže da se u program europske integracije uključi strategija reforme za brži ekonomski rast.

¹⁰ *Ekonomski memorandum za Hrvatsku Svjetske banke*, 2003.

¹¹ U 2002. prosječno porezno opterećenje za zemlje u postupku pridruživanja i države kandidate za članstvo u EU-u bilo je ispod 33 posto BDP-a.

¹² Šira analiza može se naći u Analizi javnih rashoda i proračunskih institucija (PEIR) Svjetske banke iz 2001.

trenutno troši više od 9 posto BDP-a – što je vrlo visoko u usporedbi s drugim zemljama EU-a, dok su zdravstvena postignuća još uvijek znatno iza prosjeka EU.¹³ Uz isto očekivano trajanje života pri rođenju kao u Hrvatskoj, izdaci za zdravstvo u Poljskoj iznose 6,4 posto BDP-a, Makedonija 6,5 posto, a Republika Slovačka 7,2 posto BDP-a. Osamdeset posto javnih rashoda Hrvatske za zdravstvenu skrb dolazi iz javnih izvora, i predstavlja više od 15 posto ukupnog državnog proračuna.¹⁴ Nedavno uvedena politika ograničavanja zdravstvenih izdataka dovodi do problema pristupa zdravstvenoj skrbi. Pa ipak, postoje pritisci na troškove zbog sve starijeg stanovništva i novih tehnologija, a izmijenjeni epidemiološki profili nastavljaju vršiti pritisak na rast troškova. Kao i mnoge druge države, Hrvatska se suočava s kompleksnim i međusobno povezanim nizom izazova u vezi s fiskalnom učinkovitošću sektora zdravstva, učinkovitošću pružanja usluga spram nacionalnih potreba, organizacijom i upravljanjem na središnjoj, regionalnoj i lokalnoj razini, kao i sposobnošću osoblja i institucija za obavljanje usluga. Prioriteti za reformu sektora zdravstva su: (i) poboljšavanje ishoda kroz obuzdavanje troškova i racionalizaciju sustava u svrhu poboljšanog pružanja usluga, (ii) restrukturiranje sustava dodatnog zdravstvenog osiguranja, (iii) veća samostalnost Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje u njezinim ugovornim odnosima s davateljima zdravstvenih usluga, te (iv) povećanje programa prevencije bolesti i zdravstvenog osvješćivanja.

22. Troškovi mirovinskog sustava su visoki i iznose 13,5 posto BDP-a, što je iznad prosjeka EU15 od 10,4 posto of BDP-a i prosjeka u zemljama EU8 od 8,3 posto BDP-a.¹⁵ Samo Austrija (14,5 posto) i Italija (13,8 posto) troše na mirovine relativno više nego Hrvatska. Zamjena kombinirane indeksacije plaćama i cijenama s indeksacijom nominalnim plaćama u 2004. nužno će održati to visoko opterećenje. U kombinaciji s "povratom duga umirovljenicima", koji je stvorio potencijalnu obvezu javnog duga od oko 10 posto BDP-a, indeksacija plaćama preokreće putanju implicitnog duga umirovljenicima koji će se popeti iznad 200 posto BDP-a. Reforma mirovinskog sustava s više stupova iz 1998. bila je osmišljena tako da smanji udio mirovina u BDP-u na ispod 11 posto u prvih 10 godina i da smanji implicitni mirovinski dug na razinu ispod 100 posto kako bi fiskalno podržao tranzicijski trošak drugog stupa koji je uspješno uveden u 2002. Budući da su nedavne promjene mirovinskog sustava preokrenule predviđena kretanja u izdacima za mirovine, trebalo bi ih ponovno razmotriti u cilju ponovne uspostave socijalne, fiskalne i međugeneracijske održivosti mirovinskog sustava s više stupova.

23. Izdaci za socijalne naknade u Hrvatskoj rapidno su se povećali u posljednjoj godini, do procijenjenih 4 posto BDP-a, zahvaljujući ekspanziji slabo ciljanih naknada danih pojedinim kategorijama stanovništva. Istodobno, potrošnja za najbolje usmjerene socijalne naknade (koje se odobrava uz imovinski cenzus) za pomoć za uzdržavanje ostala je na 0,7 posto BDP-a, što je niže nego u ostalim zemljama komparatorima. Paralelni i brojni sustavi naknada koje daju razne razine države i različite institucije sugeriraju potrebu za racionalizacijom naknada, ali i smanjenjem destimulirajućih mjera za aktivno sudjelovanje na tržištu rada. Pola korisnika socijalne pomoći su radno sposobne nezaposlene osobe. U nekim gradovima pogođenim ratom, 30 posto stanovništva su korisnici socijalne pomoći. Postoji duga tradicija pomaganja javnih socijalnih službi, ali općenito je sustav socijalnih službi zastario, previše centraliziran i previše institucionaliziran, čak i uz povećanu potražnju.¹⁶ Prioriteti reformi u području socijalne pomoći uključuju bolje ciljanje (uključujući ono kroz promicanje intervencija lokalnih službi), poboljšani sustav organizacije i upravljanja, racionaliziraniji sustav novčanih naknada; kao i praćenje dohotka kućanstava, rashoda i ponašanja u svrhu boljeg informiranja kreatora politike.

---

¹³ Stopa smrtnosti novorođenčadi je 7,4 na 1000 živorođene djece (EU prosjek je 4,9), smrtnosti roditelja 6,9 na 100.000 živorođene djece (EU prosjek je 5,5), a incidencija TBC-a je gotovo tri puta viša od prosjeka u EU.

¹⁴ *Studija o financiranju zdravstva u Hrvatskoj*, Svjetska banka, 2002.

¹⁵ R. Holzmann, *Prema reformiranom i koordiniranom mirovinskom sustavu u Europi: obrazloženje i moguća struktura*, Watson Wyatt Lectures Series, travanj 2004. Osim u zemljama EU8, uzorak uključuje Cipar, Maltu, Rumunjsku, Bugarsku i Hrvatsku.

¹⁶ Predviđa se da će starenje hrvatskog stanovništva povećati potražnju za krevetima u staračkim domovima za oko 2.200 do 2040, osim toga što već postoje dugačke liste čekanja za smještaj. Također se povećava broj male djece i starijih punoljetnika koji su smješteni u ustanove. Mnoge od tih ustanova su prevelike (prosječan smještajni kapacitet dječjih domova je 80), a štice obično ostaju u ustanovama duže vrijeme.

24. Također je potrebno smanjiti masu plaća u javnom sektoru i subvencije. Udio mase plaća javnog sektora u BDP-u ostaje visok, na 11 posto BDP-a u usporedbi s prosječno 7,2 posto BDP-a u zemljama Srednje i istočne Europe odnosno 10 posto u zemljama EU15. Subvencije sektoru poduzeća¹⁷, uključujući one za željeznice, brodogradilišta, Hrvatsku poštansku banku, poljoprivredu i turizam, dosegle su više od 3,3 posto BDP-a u 2003, u usporedbi s prosjekom u EU15 od približno 0,8 posto BDP-a. Očekuje se da će brža privatizacija i primjena politike jačanja tržišne konkurencije rezultirati manjim oslanjanjem sektora poduzeća na državne potpore. Na primjer, godišnji fiskalni teret sektora željeznica dosegao je oko 1,3 posto BDP-a, dvaput više nego u Bugarskoj i Italiji (0,6 posto) ili Rumunjskoj (0,7 posto). Restrukturiranje sektora ukidanjem nerentabilnih pruga, usvajanjem plana optimalnih ulaganja kako bi odgovarao standardima Europske unije, smanjenjem prevelikog troška osoblja, povećanjem operativne učinkovitosti uz potporu privatnog sektora, te privatizacijom neosnovne djelatnosti trebalo bi smanjiti fiskalni teret željeznica.

25. Ambiciozan program prometnih ulaganja za ceste i autoceste doveo je javnu potrošnju na razinu od 2,5 postotnih bodova BDP-a više nego u komparabilnim zemljama. Javni rashodi za transport sada iznose 5 posto BDP-a u Hrvatskoj, nasuprot 1,5 posto u Ujedinjenom Kraljevstvu i Francuskoj. Pa ipak, udio prometa iznosi samo 8 posto BDP-a, što je samo malo više od prosjeka u EU od 6,5 posto. Jedinična cijena za ulaganje u sustav autocesta visoka je zbog previsokih standarda, i "istiskuje" rashode za vrlo potrebno održavanje i obnovu postojeće cestovne mreže. Za fiskalnu održivost u sektoru cesta, bit će važno da Vlada osigura dovoljno podrške iz proračuna za kritično održavanje cesta, te da razmotri opcije za uključivanje privatnog sektora za izgradnju i održavanje cesta i autocesta.

26. Slabosti u javnim rashodima pridonose zabrinjavajućoj fiskalnoj situaciji. Funkciju prognoziranja u Ministarstvu financija treba ojačati u svrhu postizanja veće transparentnosti i bolje kvalitete, te prijeći na trogodišnji proračunski okvir strukturiran tako da može osigurati praćenje i evaluaciju proračunskih programa¹⁸. Iako su procesi izvršenja proračuna nedavno ojačani, učinkovitost Vladinog sustava Jedinstvenog računa Riznice zabrinjava. Kako je preporučeno u Izvješću o ocjeni nabave u Hrvatskoj (CPAR) i Izvješću o financijskoj odgovornosti u Hrvatskoj (CFAA), čiji su nacrti nedavno dostavljeni Vladi, Hrvatska treba usvojiti zakone o javnoj nabavi i financijskom upravljanju i provesti s njima povezane institucionalne reforme kako bi uskladila svoje sustave sa zahtjevima EU-a za korištenje sredstava pretpripravnih fondova EU-a, te ostvariti značajne uštede u troškovima koji će proizaći iz toga.

ii. Poboljšanje ulagačkog okruženja

27. Osim smanjenja i restrukturiranja javne potrošnje, potrebna su poboljšanja u poslovnom ozračju i reforma pravosudnog sustava u svrhu povećanja ulaganja i produktivnosti privatnog sektora. Udio privatnog sektora u BDP-u u Hrvatskoj, koji iznosi 60 posto, niži je nego onaj u bilo kojoj od zemalja EU8 (vidjeti Tablicu 4). Postoji značajan program nedovršene privatizacije, i napredak u restrukturiranju je razočaravajući. Visok udjel poduzeća u državnom vlasništvu koja donose gubitke (56 posto) i privatiziranih poduzeća (39 posto) u 2000. sugerira da je restrukturiranje u tim tvrtkama do danas bilo uglavnom nedovoljno. Prema Hrvatskom fondu za privatizaciju (HFP), samo oko 180 tvrtki ostaje u većinskom vlasništvu države. Međutim, mnoge od tih tvrtaka su i gubitaši i imaju velike dugove. Ona uključuju pet brodogradilišta, devet agro-kombinata, kao i velik broj hotela. Osim toga, u sektoru energetike, Hrvatsku elektroprivredu (HEP) potrebno je restrukturirati da bi zadovoljila obveze prema Atenskom memorandumu o Regionalnom energetskeg tržištu u Jugoistočnoj Europi i očekivanja da bude dio unutarnjeg energetskeg tržišta Europske zajednice. Za to bi bilo potrebno osnovati samostalne tvrtke za prijenos i distribuciju, što bi imalo za posljedicu konkurentne cijene električne energije, budući da su cijene električne energije HEP-a trenutno visoke u usporedbi sa susjednim zemljama.

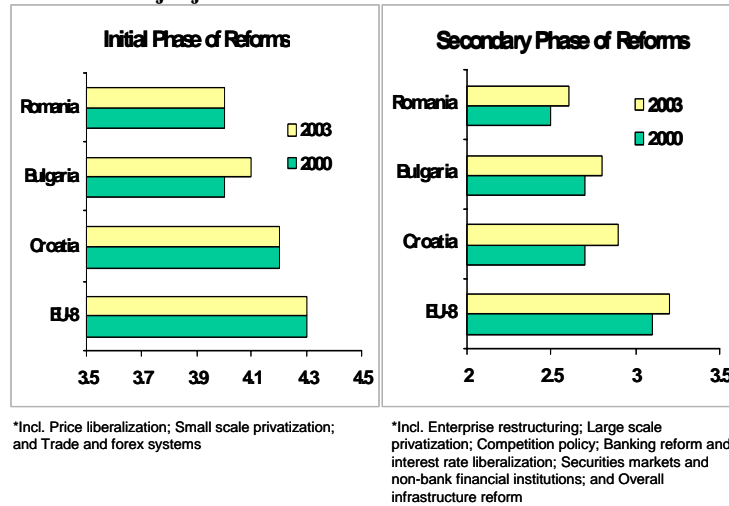
¹⁷ Uključuje subvencije koje osigurava središnja i lokalna uprava javnim poduzećima, privatiziranim poduzećima, te poduzećima u državnom vlasništvu.

¹⁸ Priprema trogodišnjih proračuna i restrukturiranje funkcije upravljanja javnim dugom u Ministarstvu financija, kao i dovršenje registra Vladinih jamstava za dugove, strukturne su mjere u sklopu programa Međunarodnog monetarnog fonda.

28. Potrebne su i aktivnosti kojima će se olakšati ulazak privatnih tvrtki. Dominantna kretanja u zapošljavanju i produktivnosti pokazuju da je daleko najdinamičniji sektor bio privatni (ne-privatizirani) sektor, a osobito mala i srednja poduzeća. Međutim, na taj sektor još uvijek otpada samo otprilike 35 posto novostvorene vrijednosti i on posjeduje manje od 30 posto imovine. Velik dio dinamičnosti gospodarskog rasta Hrvatske zbog toga će ovisiti ne samo o učinkovitosti izlaznog mehanizma za velika poduzeća, nego i o tome koliko je lako osnovati nove tvrtke. Prethodna Vlada je pokušala riješiti veći dio

administrativnih prepreka identificiranih u ocjeni FIAS-a iz 2001. godine. Tu spadaju: fleksibilnost tržišta rada, Zakon o trgovačkim društvima, Stečajni zakon i registracija poduzeća. Međutim, nalazi nedavne studije o administrativnim i regulatornim troškovima pokazuju da je vođenje poslovanja u Hrvatskoj i dalje skupo u usporedbi sa susjednim zemljama zbog: registracije novih poduzeća (traje čak 50 dana, a troškovi su visoki - 843 USD¹⁹), inspekcije, fleksibilnosti zapošljavanja, kupnje zemljišta, te uređivanja građevinskog zemljišta. U svrhu olakšanja osnivanja novih tvrtki potrebni su pojednostavljeni postupci za prijenos vlasništva nad zemljištem, prostorno planiranje i pristup javnim komunalijama, zajedno s poboljšanom koordinacijom između Vladinih agencija.

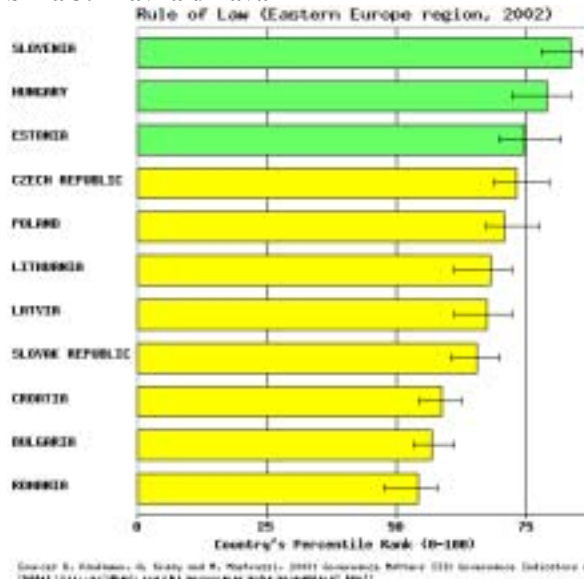
Slika 2: Kašnjenje u reformama EU8

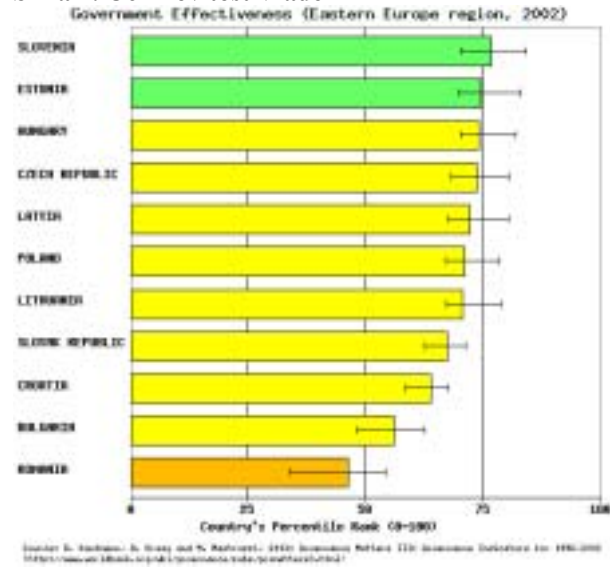
Izvor: Tranzicijsko izvješće EBRD-a za 2003.

29. Hrvatski pravosudni sustav također pati zbog neučinkovitosti. Sustav sudova ne može osigurati pravodobno i nepristrano suđenje u trgovačkim sporovima. Isto tako, Hrvatska zaostaje za šest zemalja EU8 u zakonima o sigurnim transakcijama i ovrsti²⁰, usprkos tome što je broj sudaca u Hrvatskoj na 10.000 stanovnika među najvišima u Europi (vidjeti sliku 3). Jedan od izvora visoke neučinkovitosti i

Slika 3: Pravna država

Slika 4: Učinkovitost Vlade

¹⁹ Visoko u oba slučaja u usporedbi s Bugarskom (30 dana i 148 USD), Rumunjskom (27 dana i 217 USD), Litvom (26 dana i 231 USD), i Ujedinjenim Kraljevstvom (18 dana i 264 USD). Izvor: Poslovanje u 2004. – Razumijevanje propisa (Svjetska banka i Oxford University Press, 2004).

zaostataka u sudskom sustavu su poslovi koji nisu vezani za sudovanje a koje suci moraju obavljati, kao što su održavanje zemljišnog registra i trgovačkog registra. Sudski sustav treba racionalizirati, pravosudne procedure organizirati, treba uvesti odgovornost i praćenje uspješnosti sudaca, kao i poboljšati stručnost sudaca i sudskog osoblja.

iii. Poboljšanje upravljanja

30. Hrvatska javna uprava je skupa, rascjepkana i loše opremljena za rad sa složenim izazovom strukturnih reformi i pristupom Europskoj uniji (Vidjeti sliku 4.). Reforma javne uprave bit će od kritične važnosti za Hrvatsku da izgradi sposobnosti potrebne da se nosi s izazovom pregovora za pristup EU, i da u najvećoj mjeri učinkovito upotrijebi resurse. Postoji pet prioriteta za reformu javne uprave: (i) depolitiziranje viših državnih službenika; (ii) integracija reforme proračuna i planiranja politike; (iii) jačanje sposobnosti središnje agencije za provedbu reforme; (iv) nastavak procesa administrativnog restrukturiranja započetog u 2003. u svrhu usklađivanja institucija s normama EU-a i usklađivanje procesa donošenja politike umjesto trenutne rascjepkanosti; i (v) razvoj vremenski pažljivo određene i troškovno moguće strategije decentralizacije usklađene sa standardima EU-a.

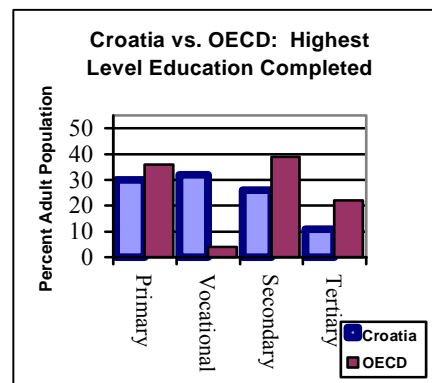
iv. Osiguravanje socijalne i ekološke održivosti

31. Hrvatska će trebati provesti politike usmjerene na uključivanje svih segmenata stanovništva u koristi od gospodarskog rasta. Iako su stope siromaštva u Hrvatskoj niske, uključivanje u proces rasta ograničen je visokom nezaposlenošću i niskom stopom udjela radne snage u ukupnom stanovništvu. Uključivanje u proces rasta osobito je važan za neke dijelove stanovništva - one s niskim stupnjem obrazovanja (koji čine polovicu svih nezaposlenih), one koji žive u ekonomski nerazvijenim područjima koja se još uvijek oporavljaju od ratnih posljedica, kao i za starije stanovništvo.

32. Približno 40 posto starijeg stanovništva ima samo osam godina ili manje obrazovanja. U usporedbi s prosjekom kod petogodišnjaka u zemljama OECD-a, prosječno dijete staro pet godina u Hrvatskoj može očekivati da će završiti oko četiri godine manje obrazovanja tijekom života. Među onima koji su dovršili neki oblik srednjoškolskog obrazovanja, vrlo visok postotak je dovršio samo osnovne strukovne programe (32 posto nasuprot samo 3 posto u zemljama OECD-a), što ih slabo obrazuje za suvremeno radno mjesto. Srednjoškolsko obrazovanje otprilike 38 posto nezaposlenih ograničeno je na osnovno strukovno obrazovanje. Hrvatska ima upola manje osoba s fakultetskom naobrazbom od zemalja OECD-a (vidjeti Sliku 5). Stopa neuspjeha u terciarnom obrazovanju jako je visoka, gotovo 70 posto. Dok će se Hrvatska uključiti u međunarodno ocjenjivanje obrazovanja 2006, regionalni pokazatelji obrazovne uspješnosti u mnogim kategorijama su otrežnjavajući. Mnogi hrvatski poslodavci izrazili su zabrinutost zbog kvalitete obrazovanja maturanata u hrvatskim srednjim školama, gdje su učenici izloženi nastavnom planu i programu koji se temelji na činjenicama, koji ne njeguje kritičko razmišljanje i kreativnost, odnosno ne daje vještine učenja potrebne za rast temeljen na inovacijama. Takvo stanje predstavlja velik izazov za Hrvatsku ako ona želi imati radnu snagu koja će biti konkurentna zemljama članicama Europske unije, u kojima su pokazatelji u sektoru obrazovanja mnogo viši. Prioriteti u sektoru obrazovanja za Hrvatsku uključuju razvoj nastavnog i obrazovnog programa, vrednovanje obrazovnih postignuća, kao i jačanje razvoja politike i odgovornosti.

33. U područjima marginaliziranim ratom potrebna su daljnja ulaganja u lokalnu infrastrukturu, programi socijalne reintegracije, kao i kontinuirano razminiranje u svrhu postavljanja potrebnih preduvjeta za rast temeljen na privatnom sektoru. Gospodarski rast u ruralnim područjima ograničen

Slika 5: Usporedba obrazovnog profila stanovništva

²⁰ Izvor: *Tranzicijsko izvješće 2003*, EBRD.

je dominacijom državnih agrokombinata i zadruga koje posluju u uvjetima mekih proračunskih ograničenja i visokih subvencija, rascjepkanim privatnim poljoprivrednim posjedima, prinosima od usjeva i stoke koji su znatno ispod standarda EU-a, slabim tržištima roba, kao i teškim pristupom kreditima. Kako bi se smanjile razlike urbanih i ruralnih područja, prioriteti za poljoprivredni sektor (koji pridonosi oko 8 posto BDP-a) uključuju modernizaciju zemljišnih knjiga, privatizaciju agrokombinata, te usklađivanje sa standardima EU-a u vezi sa zdravstvenom ispravnošću namirnica kako bi Hrvatska mogla postati izvoznik poljoprivrednih proizvoda.

34. Voda je prirodni resurs koji je najkritičniji za održivost Hrvatske, osobito s obzirom na njezinu važnost u sektoru turizma. Ključni ciljevi u sektoru vodoprivrede su sljedeći: (i) proširiti javnu opskrbu vodom na 90 posto stanovništva; te (ii) proširiti sabiranje otpadnih voda na doslovno cijelo stanovništvo, što će biti značajno povećanje u usporedbi sa sadašnjih 60 posto. Na institucionalnoj strani, vodovodna poduzeća trebaju povećati svoju efikasnost poslovanja kroz naplatu realnih cijena vode koje će osigurati povrat ulaganja, a regulatorni okvir koji regulira vodoprivredna poduzeća treba ojačati. Osim toga, s obzirom na velike investicijske zahvate potrebne u sektoru vodoprivrede, valja istražiti inovativne mehanizme financiranja. Također, upravljanje zaštitom okoliša treba ojačati i na nacionalnoj i na općinskoj odnosno gradskoj razini. S obzirom na veličinu potrebnih dodatnih ulaganja (koja se procjenjuju na 5 do 10 milijardi eura u razdoblju od 20 godina²¹) i složenost privlačenja privatnih ulaganja, zadovoljavanje kriterija za pristup Hrvatske u ovom području može se postići samo u dužem razdoblju. Prioriteti što ih je utvrdila Europska komisija od hrvatske Vlade zahtijevaju “razvijanje horizontalnog zakonodavstva, uključujući ocjenu učinka na okoliš i sudjelovanje šire javnosti u ovom području; jačanje administrativnih sposobnosti na nacionalnoj i regionalnoj razini u svrhu osiguravanja planiranja, uključujući pripremu financijskih strategija; jačanje sposobnosti nacionalnih i regionalnih inspeksijskih službi i omogućavanje da one učinkovito provode zakone u vezi sa zaštitom okoliša; kao i usvajanje i započinjanje provedbe plana gospodarenja otpadom.”²²

III: STRATEGIJA POMOĆI GRUPE SVJETSKE BANKE

A. Ciljevi CAS-a

35. Glavni cilj CAS-a je dati potporu Vladinoj strategiji rasta i reforme u svrhu uspješnog pristupa Europskoj uniji. Strategija predviđa preusmjeravanje izvora rasta s izdataka i u javnom sektoru i potrošnje ka ulaganju privatnog sektora i rastu produktivnosti. To, s druge strane, zahtijeva smanjenje i racionalizaciju uloge javnog sektora, poboljšanje ulagačke klime, kao i uspostavljanje makroekonomske stabilnosti. Strategija rasta bi se trebala fokusirati na povećanje i diverzifikaciju izvoza, a isto tako i na poticanje inovacija. Kako bi se osigurala kvaliteta gospodarskog rasta, CAS podupire sustavne napore na osiguranju uključivanja svih segmenata stanovništva u koristima od gospodarskog rasta, kao i održivo gospodarenje prirodnim resursima.

36. CAS je koncipiran tako da podupire velik dio napora koje Hrvatska treba poduzeti u iduće četiri godine kako bi zadovoljila zahtjeve za pristup EU-u. Međutim, CAS ide i dalje od podržavanja inicijativa za usklađivanjem koje *acquis communautaire* zahtijeva, i fokusira se na ubrzanje važnih strukturnih i institucionalnih reformi kako bi osigurao brži gospodarski rast i omogućio Hrvatskoj da se nosi s pritiskom konkurencije unutar EU. Cilj CAS-a je podržati Vladin cilj postizanja sukladnosti programa Europske unije, MMF-a i Grupe Svjetske banke. Zajednički cilj tih programa je usmjeravanje na makroekonomsku stabilizaciju, smanjenje javnog sektora, promicanje rasta temeljenog na privatnom sektoru, te izgradnja sposobnosti za provedbu nekih ključnih aspekata *acquis communautairea*. CAS je izgrađen oko željenih rezultata usklađenih s navedenim izazovima razvoja, kao i s prioritetima Hrvatske za ispunjavanje programa vezanog za pristup EU-u. Instrumenti Grupe Svjetske banke predloženi za četverogodišnje razdoblje usklađenisu s tim željenim rezultatima i pristupnim prioritetima. Te veze navedene su u Tablici 5.

²¹ *Ekonomski memorandum za Hrvatsku*, Svjetska banka, 2003.

²² Izvor: *Odluka Europskog vijeća o načelima, prioritetima i uvjetima sadržanim u Europskom partnerstvu s Hrvatskom* (Brisel, 20. travnja, 2004).

Tablica 5: Sinergija CAS-a i programa za pristup EU-u

Program za Pristup EU	Instrumenti grupe Svjetske banke
Politički kriteriji	
Reforma pravosuđa	PAL; radionice o pravosudnoj politici; Projekt sudske uprave i upravljanja stečajevima
Mjere za javnu upravu	PAL; radionice o politici javne uprave
Zaštita nacionalnih manjina i izbjeglica	Ocjena životnog standarda u Hrvatskoj; Zajam za socijalni i gospodarski oporavak
Ekonomski kriteriji	
Makroekonomska stabilizacija i fiskalni okvir	PAL; Reforma sektora zdravstva i investicijski zajam; Pregled javnih financija; Ekonomski memorandum za Hrvatsku
Restrukturiranje i privatizacija poduzeća	PAL; Zajam za regionalnu obnovu; ulaganja IFC-a i tehnička pomoć
Poslovno okruženje	PAL; Projekt znanosti i tehnologije; Ocjena ulagačke klime; Studija o financijskoj infrastrukturi; radionice; Savjetodavne usluge IFC-a za korporativno upravljanje i standarde zaštite okoliša; ulaganja IFC-a u infrastrukturu i komunalije
Katastar i zemljišne knjige	PAL, Projekt sređivanja zemljišnih knjiga i katastra
Upravljanje javnim dugom	Tehnička pomoć za upravljanje javnim dugom
Sposobnost preuzimanja obveza za članstvo u EU	
Financijska kontrola	PAL; Tehnička pomoć za sustave nabave i financijskog upravljanja u državi
Poljoprivreda	PAL; Usklađivanje poljoprivrednog zakonodavstva
Promet i carine	Projekt integracije trgovine i transporta
Energetika	Reforma potrošnje u sektoru energetike i investicijski zajam; Post-privatizacijska podrška IFC-a; Pomoć IFC-a/MIGA-e u sudjelovanju privatnog sektora; Instrument za razvoj infrastrukture na Balkanu IFC-a
Okoliš	Projekt gospodarenja okolišem; Strategija zaštite okoliša; Projekt komunalnih usluga; Projekt zaštite voda u obalnim gradovima od onečišćenja II, Instrument za razvoj infrastrukture na Balkanu IFC-a; ulaganja IFC-a
Razvoj ljudskih resursa	PAL; Zajam za razvoj sektora obrazovanja; Savjetodavne usluge IFC-a za angažiranje privatnog sektora na izvršavanju odabranih zdravstvenih usluga
Regionalni razvoj	Zajam za socijalni i gospodarski oporavak; Zajam za regionalnu gospodarsku obnovu; Studija o regionalnom razvoju; financiranje IFC-a; Instrument za razvoj infrastrukture na Balkanu IFC-a

Napomena: PAL-ovi su zajmovi za razvojnu politiku.

37. Banka ima komparativnu prednost u četiri područja, u skladu s aktivnostima koje drugi partneri ne rješavaju ili ih rješavaju samo djelomično: (i) savjeti i analitički rad koji se osobito temelji na iskustvima zemalja EU8, usmjereni na definiranje koncepta i redoslijeda reformi za makroekonomsku održivost i promicanje održivog rasta temeljenog na privatnom sektoru; (ii) zajmovi za prilagodbu s niskim troškovima kao poticaj za provedbu strukturnih reformi, koje je ipak često teško provesti iz političkih razloga; (iii) izgradnja institucija u svrhu olakšavanja provedbe reformskog programa; (iv) koncipiranje programa za pojedine sektore koji nude sustavna rješenja koja bi mogla financirati i Banka i partneri; te (v) nabava usluga s dodanom vrijednošću i novčanih sredstava, za razliku od pukog osiguravanja kapitala. Što se tiče pojedinih sektora, radi usklađivanja s pravnom stečevinom EU-a (*acquis*), bit će potrebno da Hrvatska poduzme brojne institucionalne i zakonodavne reforme, ali *acquis* ne nudi posebne upute kako te zahtjeve treba ispuniti. S obzirom na svoje globalno iskustvo i specifična iskustva u zemljama EU8, Grupa Svjetske banke ima kritičnu ulogu u popunjavanju tih praznina. Uloga EU-a sastoji se u davanju signala o politici pojedinih sektora, uz određeno osiguravanje resursa za koje je

potrebno osigurati i sredstva iz proračuna. IFC ima jedinstvenu mogućnost da koristi svoje globalno iskustvo stečeno na svjetskim tržištima kako bi pomogao hrvatskim kompanijama da sudjeluju u održivim projektima izvan državnih granica. Ovo je posebno važno stoga što domaće financijske institucije još nemaju potrebnu stručnost, a međunarodne su se banke povukle iz dugoročnog prekograničnog financiranja. IFC će ponuditi Hrvatskoj kombinaciju različitih i inovativnih financijskih proizvoda, globalno znanje i iskustvo na svjetskim tržištima, u kombinaciji s iskustvom u održivosti u ključnim industrijama, čime će pomoći lokalnim tvrtkama da se uključe u održive projekte izvan svojih nacionalnih granica, kao i širok niz savjetodavnih usluga. Banka i IFC imaju veliku ulogu u pomaganju infrastrukturnoj industriji i društvenim sektorima da prebrode regulatorna, financijska i provedbena ograničenja s kojima se ovi sektori suočavaju. Banka i IFC će osnovati partnerstvo kako bi sveobuhvatno rješavali ograničenja u ovim sektorima.

B. Provedba prethodnog CAS-a

38. U Izvješću o napretku na CAS-u iz 2001. izložen je osnovni scenarij i niski scenarij pomoći za fiskalnu godinu 2002-2003: 277 milijuna USD u osnovnom scenariju i 60-80 milijuna USD u niskom scenariju. Izvješće o napretku potvrdilo je strategiju zacrtanu u CAS-u iz 1999; naime, podršku ponovnoj uspostavi fiskalne održivosti, održavanje stabilnosti financijskog sektora, smanjenje veličine javnog sektora, poboljšanje upravljanja, jačanje tržišnih institucija i konkurentnosti, infrastrukturna ulaganja, te učinkovitiji programi socijalne zaštite.

39. Program kreditiranja prema Izvješću o napretku na CAS-u za fiskalnu godinu 2002-2003. odvijao se prema planu, sa Zajmom za strukturnu prilagodbu (SAL) u fiskalnoj godini 2002, poslije kojeg su slijedila dva investicijska zajma (Zajam ulaganja u mirovinski sustav i Zajam za sređivanje zemljišnih knjiga i katastra) u fiskalnoj godini 2003, čiji su iznosi bili nešto niži od izloženih u Izvješću o napretku, za dvogodišnje ukupne obveze od 255 milijuna USD.

40. Reforme koje je podržao zajam SAL uspješno su provedene. Program SAL bio je koncepcijski usmjeren na podržavanje ambicioznih reformi u tri pojedinačna područja: fiskalna konsolidacija, poboljšanje poslovnog okruženja i fleksibilnost tržišta rada. Reforme su uključivale usvajanje zakona kojima se poboljšava upravljanje i kontrola javnih rashoda, smanjuju troškovi rada kroz smanjene otpremnine i povećava rad na ugovor na određeno vrijeme, poboljšava zakonske okvire stečajeva i tržišne konkurencije, poboljšava investicijska klima, nastavlja privatizacija, uspostavlja mirovinski sustav s više stupova, te racionalizira socijalne naknade za branitelje i primatelje beneficiranih mirovina. Sveobuhvatniji program reformi (koji bi uključio npr. nametanje čvrstih proračunskih ograničenja i privatizaciju velikih poduzeća u državnom vlasništvu) vjerojatno ne bi bio jednako uspješan, s obzirom na politička ograničenja u razdoblju prije općih izbora u studenome 2003.

41. Aktivni portfelj projekata IBRD-a i Globalnog fonda zaštite okoliša (GEF-a) na kraju fiskalne godine 2004. obuhvaćao je 13 projekata u ukupnoj vrijednosti od 507,2 milijuna USD, od čega je nepovučeno bilo 342 milijuna USD (vidi Prilog B8a). Veći dio projekata Banke u Hrvatskoj i dalje je koncentriran u sektorima infrastrukture i energije, 58 posto prema broju projekata i 81 posto u smislu obveza u USD.

42. Iako pregledi Odjela za ocjenu projekata Svjetske banke upućuju na dobru kvalitetu projekata u vrijeme zatvaranja projekata, a ukupna stopa povlačenja zajmova IBRD-a je vrlo visoka (iznosila je 41 posto na kraju fiskalne godine 2004, što je znatno iznad stope povlačenja od 18 posto u Regiji Europe i srednje Azije u cjelini), provedba postojećeg Bančinog investicijskog portfelja u prošloj godini je bila razočaravajuća. Kako je 37 posto obveza trenutno rizično zbog problema s provedbom u drugoj polovici financijske godine 2004, u studenome 2004. obavljen je Bančin pregled portfelja projekata u Hrvatskoj. Na kvalitetu portfelja posebno utječe nedovoljan napredak u području restrukturiranja u sektoru željeznica, te nedovoljno smanjenje troškova i zakonskih reformi koje podupiru Zajam za sređivanje zemljišnih knjiga i katastra i Zajam za sudsku upravu i upravljanje stečajevima. Pad kvalitete portfelja rezultat je potrebnog vremena za uhodavanje nove Vlade u način rada Svjetske banke, te pokušaja projektnih timova da u odnosima s novim sugovornicima iznađu način za izvršenje projekata na primjereniji i brži način. Iskustvo je pokazalo da postavljanje visokih standarda u ranoj fazi pomaže da

provedba bude usredotočena i da se pravovremeno odradi. Banka je u srpnju 2004. godine održala s Vladom niz intenzivnih sastanaka kako bi riješila pitanja u pet problematičnih projekata, te se očekuje da će barem njih četiri dobiti bolju ocjenu do kraja kalendarske godine 2004.

43. Razmatrajući iskustva koja bi pomogla u provedbi sljedećeg CAS-a, pregledom od strane Banke došlo se do četiri zaključka: (i) zajmovi kojima se potpomaže razvojna politika su učinkovitiji instrument nego investicijski zajmovi u pojedinim sektorima za podupiranje strukturnih reformi, pa bi zbog toga programski zajmovi za prilagodbu²³ (PAL-ovi) koji se planiraju za razdoblje novog CAS-a u tom smislu trebali biti učinkovitiji; (ii) povećan naglasak na analitičkom radu u programu novog CAS-a trebali bi poslužiti za postizanje veće potpore za reforme, kao i jačanje veza između programa pristupa EU-a i koncepcije projekata Banke; (iii) očekuje se da će se šest zajmova zatvoriti u sljedećih 18 mjeseci, prema planu; te (iv) skorajši Zajednički pregled projekata (tzv. Joint Portfolio Review) (koji se planira za siječanj 2005.) ocijenit će portfelj projekata u kontekstu novog CAS-a, te će dovesti do otkazivanja i/ili restrukturiranja prema potrebi, kako bi se osigurala relevantnost postojećih projekata za program pristupa EU-u.

44. IFC uspješno podržava nekoliko komercijalno produktivnih poduzeća u Hrvatskoj koja imaju veliki devizni priljev i mogućnosti zapošljavanja, kao i razvoj financijskog sektora. IFC također pomaže strateško važnim hrvatskim kompanijama da se razvijaju u vodeće regionalne industrijske tvrtke. U rujnu 2004. godine, portfelj IFC-a namijenjen Hrvatskoj iznosio je ukupno 132 milijuna US\$ i 26 milijuna US\$ u sindiciranim zajmovima, a usporedo se radi na sedam novih ulaganja. No, aktivnost IFC-a u Hrvatskoj u velikoj mjeri ograničava spora privatizacija, zabrinutost zbog korupcije, visoki troškovi rada te važnost "neistiskivanja" privatnog sektora u zemlji s investicijskim kreditnim rejtingom. (vidjeti Priloge B3d i B8b)

45. Otkako je Hrvatska postala članicom MIGA-e 1993. godine, MIGA je izdala jamstva za približno 221,3 milijuna USD u pet projekata u sektoru financijskih usluga u Hrvatskoj. Osim toga, MIGA-ina online izvori informacija uključuju više od 100 dokumenata koji se odnose na mogućnosti ulaganja u Hrvatskoj i s njima povezanim zakonskim i regulatornim pitanjima.

46. Budući da su pripreme za sljedeći CAS u tijeku i da je potrebno pokrenuti sljedeću fazu reformi kako bi se ostvario vidljiv napredak uoči pregovora za pristupanje, nova Vlada aktivno surađuje s Bankom. Nedavno održan niz radionica za posebne sektore također ima dobar učinak na dijalog Banke s novim hrvatskim vlastima. Očekuje se da će taj veći angažman i Vladino bolje razumijevanje načina rada s Bankom kao s razvojnim partnerom, povoljno utjecati na provedbu postojećeg portfelja projekata. Pored toga, nakon što je Hrvatskoj dala status zemlje kandidata, Europska će komisija sljedećih mjeseci vrlo vjerojatno početi poticati vlasti da smanje makroekonomsku ranjivost države i započnu novu fazu temeljitih strukturnih reformi kako bi započelo premošćivanje razlika u ekonomskim rezultatima između Hrvatske i zemalja Srednje i Istočne Europe. Hrvatska Vlada očekuje da će Europska komisija, Banka i MMF zajednički sve jače surađivati s Hrvatskom, kao što su to činile s drugim državama kandidatima povećavajući tako učinkovitost svoje podrške.

i. Stečena iskustva iz Ocjene pomoći Hrvatskoj

47. Odjel za ocjenu projekata Svjetske banke (OED) nedavno je dovršio Ocjenu pomoći Hrvatskoj (CAE), o kojoj se raspravljalo na sastanku Neformalnog pod-odbora Bančinog odbora za učinkovitost razvoja 21. travnja 2004. U Ocjeni pomoći državi ocijenjena je uloga pomoći Banke Hrvatskoj u razdoblju 1991-2003, tijekom kojega je Banka odobrila 22 zajma ukupne vrijednosti 1,2 milijarde USD. Ključni nalazi u Ocjeni pomoći državi Odjela za ocjenu projekata ukazuju na činjenicu da dok su zajmovi za obnovu u početnim fazama Bančine pomoći imala uspješne ishode, zajmovi za reforme javnih financija, promicanje rasta i jačanje javne uprave su bili manje uspješni. Odjel za ocjenu projekata zaključuje da pomoć Banke nije uspjela u promicanju procesa privatizacije i imala je ograničen učinak na poboljšanje učinkovitosti pravosuđa ili javnih rashoda za autoceste ili željeznice. Međutim, Banka je

²³ Development Policy Loans.

pomogla u pokretanju reforme radnog zakonodavstva i mirovinske reforme, a isto tako je i mnogo pomogla u financijskom sektoru. Za buduće operacije Odjel za ocjenu projekata preporuča da Banka treba odobravati zajmove za velike infrastrukturne projekte, bez obzira na to radi li se o investicijskim zajmovima ili zajmovima za prilagodbu, tek nakon provedbe reformi u politici tih istih sektora. (Vidjeti Tabelu 6 – Lekcije i preporuke Odjela za ocjenu operacija).

47. U Ocjeni pomoći Hrvatskoj također je ocijenjena i uloga IFC-a s već odobrenim portfeljem od 97,5 milijuna USD za ulaganja u temeljni kapital i zajmove (s krajem listopada 2003. godine). Odjel je utvrdio da su ulaganja IFC-a bila uspješna u nekoliko komercijalno proizvodnih poduzeća s jakim deviznim priljevom i mogućnostima zapošljavanja, kao i u financijskom sektoru. IFC je posebno pomogao strateški važnim poduzećima da izrastu u vodeće regionalne industrijske tvrtke. Ulaganje IFC-a u brodogradilište nije bilo uspješno budući da poduzeće nema stratešku i učinkovitu operativnu upravu u tako teškom sektoru.

Tablica 6: Lekcije i preporuke Ocjene pomoći Hrvatskoj Odjela za ocjenu projekata

Lekcije Ocjene pomoći državi:	Preporuke Odjela za ocjenu projekata:
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Angažman Vlade je od kritične važnosti za uspjeh projekata strukturne prilagodbe koje pomaže Banka. Banka treba usko nadzirati te projekte i izmijeniti ih ili ih otkazati ako je potrebno, radije nego da dozvoli da se nastavi pogrešna provedba. ➤ Veliki infrastrukturni projekti nisu nužno i korisni ako nema reforme politike, što se vidi iz nedostatka čvrste povezanosti s programom prilagodbe. Veliki projekti u sektoru infrastrukture ili projekti ulaganja ne bi trebali zamijeniti projekte prilagodbe kako bi nadoknadili nedostatke u kreditnim programima. ➤ Teže je zagovarati strukturnu reformu u zemlji kao što je Hrvatska, gdje se BDP oporavlja od niskih razina ekonomske aktivnosti izazvane ratom uglavnom iz izvora kao što su turizam i radničke doznake koje su manje ovisne o produktivnim sektorima. Zbog toga će trebati više poraditi na ekonomskim i sektorskim problemima, što će biti od odlučujuće važnosti da bi se potreba za strukturnim reformama uvjerljivo predočila najvišim razinama uprave. ➤ Otkup dionica od strane zaposlenika i menadžmenta poduzeća često daju posebne poticaje koji mogu dovesti do neželjenih rezultata. Zajamčeni ponovni ulazak države u vlasništvo poduzeća i dalje potkopava kvalitetu privatizacije i ostavlja problem neriješen. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pomoć Banke u CAS-u koji predstoji trebala bi se usmjeriti na razvoj privatnog sektora i reformska područja kritična za pristup Hrvatske u EU, na temelju nedavno izrađenog Ekonomskog memoranduma za Hrvatsku. <ul style="list-style-type: none"> • Pomoć Banke za razvoj privatnog sektora trebala bi se usmjeriti na promicanje rasta, smanjenje nezaposlenosti, te jačanje održivosti duga. Osobito će biti važna uspješna privatizacija, i zbog toga ne treba zagovarati otkup dionica od strane zaposlenika i menadžmenta poduzeća. Osim toga, valja pratiti učinak reformi koje je pomogao SAL, kako bi se ocijenilo jesu li potrebne daljnje mjere za poboljšanje poslovnog okruženja. • Reforme za pristup Europskoj uniji: pomoć Banke trebala bi podupirati sljedeće: (i) fiskalno odgovornu i dobro usmjerenu ulogu države kroz racionaliziranu i preusmjerenu javnu potrošnju u skladu s javnim prihodima; (ii) poboljšano upravljanje i reforme pravosuđa; (iii) privatizacija; te (iv) reforme u sektoru zdravstva i obrazovanja. ➤ Banka se jasnije i na najvišim razinama treba izboriti za reforme zdravstva i obrazovanja, tamo gdje programi EU-a ne rješavaju izravno te i povezane aspekte socijalnog razvoja. ➤ Stalni nedostatak reformi u sektoru transporta, a posebno autocesta i željeznica, crpi velike iznose sredstava od drugih visokoprioritetnih programa. Velika komponenta kreditnog programa CAS-a bi zbog toga trebala biti uvjetovana učinkovitim reformama u javnim ulaganjima.

ii. Povratne informacije iz Ankete klijenata i CAS konzultacija

49. Anketu klijenata provela je neovisna hrvatska tvrtka za istraživanje tržišta u 2003. (vidjeti Okvir 2). Rezultati pokazuju da bi hrvatska javnost prihvatila reforme u mnogim područjima naglašenim u Ekonomskom memorandumu za Hrvatsku (2003) i Ocjeni pomoći Hrvatskoj (2004) kao prioritete za nedovršeni program reformi u Hrvatskoj, posebno ako se o pripremi jasna strategija informiranja široke javnosti. Sada kad su pregovori za pristup Hrvatske određeni, u sljedeće dvije godine postojat će dobra prilika za Banku da pomogne program reformi koji rješava pitanja koja javnost smatra zabrinjavajućima, kako je to izraženo u rezultatima ankete: makroekonomska stabilizacija, jačanje institucionalnih kapaciteta, reforme obrazovnog i pravosudnog sustava, kao i strukturna prilagodba za rast temeljen na

Okvir 2: Anketa klijenata

Stopa odziva na Anketu klijenata iz 2003. bila je 26 posto. Jedna četvrtina ispitanika bili su namještenici Vladinih ministarstava, odjela u ministarstvima ili provedbenim agencijama; 17 posto bili su namještenici Ureda Predsjednika, premijera, ministara ili saborskih zastupnika. Ostali klijenti uključivali su zaposlenike nevladinih organizacija (NVO-a), privatnog sektora, akademije, bilateralnih ili multilateralne agencija, medija i lokalnih ureda Vlade.

Na ljestvici od 1 (nisko) do 10 (visoko), Banka je za učinkovitost dobila sveukupnu ocjenu 6,9. Najniža ukupna ocjena učinkovitosti koju je dala bilo koja skupina bila je 5,0, a dobivena je od jedne nevladine organizacije, točnije, organizacije koja se bavi zaštitom okoliša. Bančina najveća percipirana vrijednost za Hrvatsku bilo je njezino znanje, koje je na prvo mjesto stavilo gotovo 60 posto ispitanika. Gotovo 50 posto identificiralo je financijska sredstva kao jednu od dvije najveće vrijednosti Banke za Hrvatsku. Odgovarajući prioritet za smanjenje siromaštva bilo je ocijenjeno najnižom ocjenom. U vezi s učinkom na razvoj Hrvatske, ispitanici su ocijenili da je Banka najučinkovitija u razvoju infrastrukture, a najmanje učinkovita u obrazovanju i pravosuđu. Gospodarstvo je ocijenjeno najvažnijim općim problemom s kojim se Hrvatska suočava, a slijede ga pravna država i zakonodavstvo, obrazovanje, jačanje institucija, zapošljavanje i otvaranje radnih mjesta.

privatnom sektoru.

50. Ured Svjetske banke u Hrvatskoj je sredinom 2004. održao više CAS konzultacija u pet gradova s cijelim nizom zainteresiranih strana, uključujući predstavnike središnje i lokalnih vlasti, saborskih zastupnika, malog poduzetništva, kao i predstavnike sindikata, civilnog društva i nevladinih organizacija, te donatorske zajednice. Sudionici su se općenito suglasili da je najvažnije poboljšati obrazovni sustav, izvršiti reformu pravosuđa i javne uprave, poboljšati investicijsko okruženje i privatizaciju, ali uz ublažavanje socijalnih mjera, smanjenje razlika u regionalnom razvoju, većoj učinkovitosti socijalne pomoći i jačanju konkurentnosti sektora poljoprivrede. Te povratne informacije o konzultacijama o CAS-u u skladu su s Bančinom ocjenom o razvojnim izazovima Hrvatske, i mogli bi pomoći jačati Vladinu odlučnost da ubrza program pristupa EU. Nalazi tih konzultacija sažeti su u Prilogu A4, a njihov detaljniji opis nalazi se na website-u Banke za Hrvatsku (www.worldbank.hr) na hrvatskom i engleskom jeziku. I s Europskom komisijom su održane konzultacije kako bi se provjerilo da je CAS usklađen s programom pristupanja EU.

C. Predloženi program pomoći

i. Scenariji davanja zajmova i pokretači

51. CAS navodi program osnovnog scenarija i visokog scenarija, kao i program niskog scenarija, za pomoć Banke, u skladu s rezultatima koji dovode do održivog, ubrzanog odnosno sporog scenarija rasta. Iskustvo zemalja EU8 i sadašnjih država kandidata pokazalo je da se, jednom kada počnu pregovori za pristup u EU, uspostavlja i održiv zamah u provođenju reformi, neovisno o tome koja vlada je na vlasti. Zbog toga uz jake izgleda za održivu reformu za vrijeme pregovora prije pristupa Hrvatske, čak i s promjenama u Vladinoj administraciji, planirani četverogodišnji kreditni portfelj osnovnog scenarija iznosi oko 1 milijardu USD, s dodatnih 0,5 milijarde USD u visokom scenariju, dok bi planirani četverogodišnji kreditni portfelj niskog scenarija bio 300 milijuna USD. To povećanje u usporedbi s prošlim CAS-om opravdava se velikim i ubrzanim reformama koje su potrebne da Hrvatska u najvećoj mjeri iskoristi prednosti članstva u EU.

52. Tri su pokretača koji određuju je li Hrvatska u osnovnom scenariju u bilo koje vrijeme za vrijeme CAS razdoblja: (a) održavanje zadovoljavajućeg makroekonomskog okvira i fiskalne konsolidacije; (b) provedba politike i poboljšano upravljanje za konkurentnije poslovno okruženje, i (c)

poboljšanje usmjeravanja, održivosti, kvalitete i učinkovitosti socijalnih usluga. Uspješnost u ta tri područja pratit će se prema raznim indikativnim aktivnostima kako bi se odlučilo o tome jesu li pokretači ostvareni, kako bi Hrvatska mogla krenuti u osnovni scenarij i da zatim održi osnovni scenarij, na temelju brzine i dubine reformi politike za vrijeme razdoblja CAS-a. Taj okvir predložen je u Tablici 7. . Serija zajmova PAL osigurala bi značajan napredak u prva dva pokretača, dok bi zajmovi u društvenom sektoru poduprli provedbu trećega.

53. Tri dodatna pokretača za Hrvatsku, da bi ona mogla ući u program visokog scenarija, koncipirani su tako da prepoznaju i podržavaju provedbu glavnih infrastrukturnih reformi koje su glavni uzročnik sadašnjeg visokog duga i fiskalne situacije i koje su se dosad pokazale teškima, te za koje su potrebna povećana ulaganja kako bi se izvršile pripreme za europske integracije. Ovi pokretači za program visokog scenarija su: (i) reforma rashoda za ulaganje u cestovni prijevoz (po preporuci CAE), (ii) ubrzano restrukturiranje sektora željeznica, i (iii) ubrzana provedba reformi u sektoru energetike koje je potrebno izvršiti prije pristupanja EU. Program visokog scenarija predstavlja zapravo proširenje programa osnovnog scenarija uz dodatne zajmove Banke kako bi se lakše vidio napredak u ostvarivanju pokretača visokog scenarija i dubina odgovarajućih reformi koje se provode.

ii. Instrumenti Grupe Svjetske banke

a. Program osnovnog scenarija

54. Program zajmova u osnovnom scenariju podržao bi ključne reformske prioritete nizom instrumenata Grupe Svjetske banke. Predloženi kreditni program bio bi 200-320 milijuna USD godišnje (vidjeti Prilog B3a), više od trenutnog godišnjeg prosjeka od 155 milijuna USD u posljednje tri godine i više od godišnjih prosjeka navedenih u CAS-u iz 1999. (160 milijuna USD) i Izvješću o napretku CAS-a iz 2001. (139 milijuna USD). To povećanje je opravdano potrebom da se pomogne ubrzanje teških strukturnih reformi i naporima na jačanju institucija za vrijeme pred-pristupnih prilagodbi hrvatske države. Nedavno odobravanje statusa kandidata Hrvatskoj donosi sa sobom velik program reformi i ulaganja koje treba ostvariti u relativno kratkom razdoblju. Posebno, od izuzetnog značenja bit će fiskalna konsolidacija i reforma, s obzirom na financijske zahtjeve u vezi s pristupom EU.

55. Program PAL bi pokretao zajmove u osnovnom scenariju, pri čemu bi uvjeti PAL-a pojačali pokretače osnovnog scenarija CAS-a za makroekonomsku održivost i rast temeljen na privatnom sektoru. Program PAL je predviđen kao serija godišnjih zajmova s jednom tranšom u sljedeće tri godine, s iznosima zajmova od 150 milijuna USD. Zajam za potporu politike gospodarskog rasta planira se u fiskalnoj godini 2008, a rješavao bi preostale probleme kojima se ne bi bavio program PAL. Program PAL bi pomagao aktivnosti usmjerene na:

- *Poboljšanje investicijskog okruženja* kroz privatizaciju, smanjenje subvencija sektoru poduzeća i neplaćenih dugovanja poduzeća, smanjenje administrativnih i regulatornih troškova poslovanja, te jačanje pravosuđa;
- *Jačanje upravljanja* kroz poboljšanje učinkovitosti javne uprave racionalizacijom Vladinih administrativnih upravnih struktura i provedbom sustava zapošljavanja i plaća temeljenog na zaslugama, kao i poboljšanje upravljanja javnim rashodima; i
- *Povećanje fiskalne održivosti programa u pojedinim sektorima* kroz smanjenje potrošnje u sektoru zdravstva uz učinkovitiju i smanjenu potrošnju za lijekove i bolnice, racionalizaciju socijalnih naknada smanjenjem broja naknada i njihovom poboljšanim ciljanjem, što će također pomoći Hrvatskoj da potpuno iskoristi rast u smanjenju siromaštva, poboljšanu fiskalnu i socijalnu održivost mirovinskog sustava, te povećanje operativne učinkovitosti Hrvatskih željeznica.

16. **56. Programom osnovnog scenarija nastoji se smanjiti siromaštvo u Hrvatskoj ne samo stimuliranjem gospodarskog rasta, već i podržavanjem boljeg usmjerenja socijalnih programa, obnove i socijalne integracije u područjima od posebne državne skrbi, kao i ulaganjima i politikom gospodarskog oživljavanja u područjima koja su pogođena restrukturiranjem poduzeća u državnom vlasništvu.** Investicijski zajmovi bi se usmjerili na sistemski rješenja uz financiranje programa u kojima bi partneri mogli sudjelovati. Upotreba investicijskih zajmova za razvoj pojedinih sektora unutar prihvatljivog okvira politike i institucionalnog okvira olakšat će taj pristup osiguravanjem inicijativa za poboljšanje i usklađivanje sa sustavima financijskog praćenja odnosno nabave EU-a i Svjetske banke, i na razini pojedinih sektora i na razini cijele države. Ona također omogućuje sudjelovanje drugih razvojnih partnera u financiranju investicijskih zahtjeva sektora. Hrvatska je izričito zatražila taj instrument, koji se smatra odgovarajućim u kontekstu pristupa Europskoj uniji, za što su partnerstva i usklađenje kritični faktori uspjeha. Isplate u sklopu ovog instrumenta odvijale bi se s obzirom na brzinu reformi, jačini institucija, te kvaliteti izdataka. Kako bi udovoljio zahtjevima za pristup EU-u u vezi s ubrzanim reformama, ciklus pripreme projekata bit će prilagođen na manje od 12 mjeseci, a provedba će se dovršiti tijekom tri godine, uz manje oslanjanje na Jedinice za provedbu projekata i veću izgradnju sposobnosti unutar postojećih Vladinih struktura. Projekti će izgraditi uske operativne veze s inicijativama i programima Europske unije.

57. Zajmovi u društvenom sektoru podupirali bi cilj programa PAL-a – fiskalnu konsolidaciju rješavanjem strukturnih problema. Osim toga, njima se nastoji povećati široko sudjelovanje u rastu tako što će podupirati poboljšanja u pružanju usluga i učinkovitosti. Zajam za razvoj sektora zdravstva bi potpomogao fiskalne ciljeve za sektor zdravstva u okviru PAL programa, financiranjem investicija i ostalih sektorskih reformi koje bi trebale unaprijediti kvalitetu zdravstvenih usluga. Zajam bi utvrdio prioritete izdataka i podupirao bi poticaje za poboljšano pružanje usluga putem ugovora temeljenih na uspješnosti za liječnike opće prakse, ulaganjima u državni proračun radi poboljšanja pružanja primarne zdravstvene zaštite i perinatalne skrbi, te osmišljavanje i širenje programa za sprečavanje bolesti i podizanje svijesti o zdravlju. Zajam za socijalnu zaštitu bi nadopunio PAL-ovu potporu fiskalnoj reformi financiranjem jačanja administrativnih sposobnosti, sposobnosti donošenja politike, te sposobnosti za praćenje sustava socijalnih naknada, uključujući informacijske sustave. Ovaj zajam također bi pomogao mjere učinkovitosti kojima bi se oslobodila sredstva za poboljšano pružanje usluga većoj skupini korisnika. U svrhu izravnog rješavanja siromaštva u Hrvatskoj PAL bi pomogao povećati udio najbolje usmjerenog, na temelju imovinskog cenzusa, programa socijalne pomoći u ukupnim socijalnim izdacima. Zajam za razvoj sektora obrazovanja bi se više usmjerio na konkurentnost financiranjem investicija kojima bi se uspostavio okvir nacionalnog nastavnog programa općeg obrazovanja na temelju aktivnog učenja, jačanje edukacije i stručno usavršavanje nastavnika, uvođenje sustava praćenja i ocjenjivanja (uključujući obveznu srednjoškolsku maturu), te jačanje prosvjetnog menadžmenta i vodstva.

58. Nekoliko drugih investicijskih zajmova koji dopunjavaju Programske zajmove za prilagodbu (PAL) provodila bi odgovarajuća nadležna ministarstva te tako ne bi umanjila vrijednost Vladinog programa reforme kojeg podržava PAL program. Nekim bi se investicijskim zajmovima rješavali institucionalni problemi povezani uz fiskalna pitanja i ublažavao nepovoljan učinak PAL programa na osjetljive skupine. Zajam za komunalne usluge racionalizirao bi komunalne fiskalne odnose i obuzdao vjerojatnu potražnju za proračunskom potporom kroz poboljšane tarife i izborom isplative tehnologije u udovoljavanju ekoloških standarda EU-a. Zajam za socijalni i gospodarski oporavak usmjeren je na obnovu i povrat raseljenih osoba u područja od posebne državne skrbi, dok bi Zajam za regionalni gospodarski oporavak podržao mjere za ublažavanje socijalnih troškova i promicao gospodarsku obnovu u područjima na koje je negativno utjecalo restrukturiranje državnih poduzeća.

Tablica 7: Pokretači osnovnog i visokog scenarija

CILJANI REZULTATI U ZEMLJI	OSNOVNI SCENARIJ	VISOKI SCENARIJ
Makroekonomska održivost	Pokretač: <ul style="list-style-type: none"> fiskalna konsolidacija 	Dodatni pokretač: <ul style="list-style-type: none"> Usvojiti prioritete izdataka u cestovnom prometu u dogovoru s Bankom
Područja reforme:	Indikativne aktivnosti:	Dodatna indikativna aktivnost:
Financijska disciplina poduzeća u državnom vlasništvu	<ul style="list-style-type: none"> Načiniti stalan napredak prema smanjenju subvencija poduzećima od 980 milijuna USD u 2003. na 760 milijuna USD u 2008, s prijelaznim ciljem od 850-900 milijuna USD u 2006. 	
Potrošnja u sektoru prometa	<ul style="list-style-type: none"> Usvojiti i provesti Strategiju restrukturiranja i modernizacije željeznica kako je dogovoreno sa Svjetskom bankom Stalno smanjivati troškove poslovanja kako bi se radni omjer Hrvatskih željeznica smanjio sa 240 posto u 2003. na 150-170 posto do 2008 Strategijom o izgradnji autocesta i njenom financiranju, 	<ul style="list-style-type: none"> Postupno povećati rashode za održavanje cesta u skladu s dogovorenom Strategijom o izgradnji autocesta i njenom financiranju, uz istodobno smanjenje ukupnog ulaganja u sektor cesta
Održiv rast temeljen na privatnom sektoru	Pokretač: <ul style="list-style-type: none"> Provesti politike i poboljšati upravljanje u svrhu konkurentnijeg poslovnog okruženja 	Dodatni pokretači: <ul style="list-style-type: none"> Restrukturiranje sektora željeznica da zadovolji zahtjeve za pristup EU
Područja reformi:	Indikativne aktivnosti:	Dodatne indikativne aktivnosti:
Prodaja	<ul style="list-style-type: none"> Postići stalan napredak prema privatizaciji ili likvidaciji 1.130 poduzeća u državnom vlasništvu u portfelju Hrvatskog fonda za privatizaciju u 2003. do kraja 2008, s prijelaznim ciljem od 600-800 poduzeća u državnom vlasništvu do kraja 2006. 	<ul style="list-style-type: none"> Postići stalan napredak prema dovršenju prodaje 10 ovisnih društava Hrvatskih željeznica do 2008, s prijelaznim ciljem prodaje polovice vrijednosti njihove imovine do kraja 2006.
Energetika		<ul style="list-style-type: none"> Osnovati nezavisno i funkcionalno poduzeće za prijenos električne energije Osnovati nezavisno i funkcionalno poduzeće za distribuciju električne energije Liberalizirati tržište električnom energijom u skladu s hrvatskim obvezama prema "Atenskom memorandumu" za razvijanje elektroenergetskog tržišta jugoistočne Europe
Reforma javne uprave	<ul style="list-style-type: none"> Postići stalan napredak prema punoj provedbi sustava zapošljavanja i plaća na temelju zasluga do kraja 2008, uključujući donošenje Zakona o državnoj službi 	
Pravosudni sustav	<ul style="list-style-type: none"> Provesti program i restrukturiranje odgovornosti za uknjižbu zemljišta, usmjeren na postizanje 50-postotnog smanjenja broja zaostataka do 2008. 	
Široko sudjelovanje u rastu	Pokretač: <ul style="list-style-type: none"> Poboljšati ciljanje, održivost, kvalitetu i učinkovitost socijalnih usluga 	
Područja reformi:	Indikativne aktivnosti:	
Obrazovanje	<ul style="list-style-type: none"> Provesti program usmjeren na povećanje stope završavanja srednjoškolskog obrazovanja sa 78 posto u 2003. na 85 posto do 2008. 	
Socijalna pomoć	<ul style="list-style-type: none"> Racionalizirati i pratiti socijalne naknade i usluge te smanjiti njihov udio u BDP-u, uz istodobno povećanje relativnog iznosa namijenjenog najbolje usmjerenoj socijalnoj pomoći za uzdržavanje. 	
Zdravstvena skrb	<ul style="list-style-type: none"> Postići stalan napredak prema povećanju udjela izdataka za primarnu zdravstvenu zaštitu u ukupnoj zdravstvenoj potrošnji sa otprilike 16 posto u 2003. na 18 posto u 2006. i 20 posto u 2008. 	
Napomena: Serija zajmova PAL osigurala bi značajan napredak u makroekonomskoj održivosti i pokretačima rasta temeljenog na privatnom sektoru.		

59. Drugi investicijski zajmovi i Globalni fond zaštite okoliša (GEF) usko su povezani s procesom pridruživanja EU-u u područjima u kojima Banka ima globalno iskustvo i komparativne prednosti, pomažući Hrvatskoj da odgovori na ekološke izazove. Zajam za usklađivanje poljoprivrednog zakonodavstva s pravnom stečevinom, kojeg bi potpomogao projekt GEF-a, poboljšao bi pristup tržištima Europske unije na kojima se prodaju prehrambeni proizvodi i omogućio bolju apsorpciju sredstava darovnica EU-a. U sklopu programa PAL Hrvatska će u regulatorni okvir uvesti ocjene učinka na okoliš, a Banka će potpomoći (kroz postojeći zajam za tehničku pomoć i sufinanciranje bilateralnih darovnica) revizije učinka na okoliš velikih poduzeća u državnom vlasništvu (npr. brodogradilišta) kao dio procesa privatizacije. Zajam za upravljanje okolišem će se fokusirati na poboljšanje institucionalnih sposobnosti za rješavanje pitanja obveza zaštite okoliša, i na za provedbu projekata i praćenje rezultata u području zaštite okoliša kako to zahtijeva *acquis communautaire*. Zajam za integriranje trgovine i transporta pomogao bi u izgradnji veza s tržištima Europske unije, na primjer, osiguravajući ključne koridore za cestovni prijevoz prema Europi kroz luku Rijeka. Zajam za znanost i tehnologiju bi podupro napore na povećavanju razvojno-istraživačkih sposobnosti i konkurentnosti kao odgovor na program Lisabonske konferencije. Iz Darovnice Globalnog fonda zaštite okoliša (GEF) u okviru GEF-ovog strateškog partnerstva za Projekt smanjenja nutritivnih tvari u gradu Zagrebu u podunavskom području financiralo bi se smanjenje onečišćenja voda iz zagrebačkog postrojenja za obradu otpadnih voda. GEF-ov Projekt obnovljivih izvora energije pomogao bi Vladi u zadovoljavanju uvjeta *acquis communautaire-a*, te u smanjivanju ovisnosti Hrvatske o uvozu fosilnog goriva.

17. **60. Većina programa analitičkih i savjetodavnih usluga (AAA) će se napraviti na početku razdoblja CAS-a, tako da zadovolji ogromne potrebe za analitičkom i tehničkom pomoći tijekom ubranog programa reforme.** Ovaj program će se napraviti na početku razdoblja CAS-a također zbog u cilju utvrđivanja analitičke potpore davanju zajmova i pružanja pravodobne tehničke pomoći Vladi, ubranog početka procesa reforme, te pripremanja za visoki scenarij. Program analitičkih i savjetodavnih usluga za visoki scenarij bio bi pokrenut tek nakon početne ocjene vjerojatnosti dostizanja visokog scenarija u fiskalnoj godini 2006. (Vidjeti Prilog B4). Analitički rad Svjetske banke snažno će se oslanjati na iskustvo zemalja EU8. Niz kratkih analitičkih dokumenata i radionica o temeljnim pitanjima informirao bi donosioce politike o mogućim opcijama i međunarodnom iskustvu, te bi istodobno služio kao osnovica i forma razgovora između zainteresiranih strana. Regionalna studija o životnom standardu Studija o razvoju, kao i Analiza javnih financija dio su osnovnog analitičkog posla. Tehnička pomoć/IFA za sustave nabave i financijskog upravljanja u zemlji financiraju kako provedbu Analize javnih rashoda i proračunskih institucija (CPAR), tako i provedbu Ocjene financijske odgovornosti (CFAA), kao i zajmove za potporu planiranim izdacima u sektoru. Hrvatska će sudjelovati u zajedničkom Programu Svjetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda za razvoj Programa upravljanja javnim dugom i domaćeg tržišta duga. Regionalni programi Instituta Svjetske banke pridonijeli bi jačanju sposobnosti u područjima javnog sektora i upravljanja, razvoja privatnog sektora, te socijalne održivosti. Vidjeti Prilog A5.)

61. Hrvatska će nastaviti sudjelovati u zajedničkom programu Svjetske banke i MMF-a – Programu upravljanja javnim dugom i razvoja tržišta duga, u koji se uključila početkom 2004. U sklopu tog programa je Ministarstvu financija prezentiran nacrt draft plana reforme za jačanje sposobnosti upravljanja javnim dugom u Ministarstvu financija, uključujući potporu sustavu, upravljanje rizikom, te institucionalni okvir, te je zatraženo odobrenje programa. Provedba plana reforme pomogla bi ojačati makroekonomsku održivost Hrvatske.

62. Banka će pojačati svoju pomoć Ministarstvu financija u svrhu optimalizacije strukture hrvatskog portfelja financijskih proizvoda i usluga IBRD-a usmjeravanjem na potencijalnu upotrebu šireg spektra financijskih proizvoda IBRD-a za upravljanje financijskim rizicima Hrvatske, u skladu s Vladinom strategijom javnog duga. U tom smislu Vlada bi mogla razmotriti

potpisivanje Okvirnog sporazuma o derivatima (tzv. *Master Derivatives Agreement* - MDA) s IBRD-em, budući da bi to osiguralo pristup cijeloj lepezi proizvoda za upravljanje rizikom (npr. zamjeni valuta, zamjeni kamatnih stopa, gornjim i donjim granicama kamatnih stopa, zamjenama roba, prilagođenim rasporedima otplate, hedging proizvodima kamatnih stopa, te vjerojatno i financiranju programa za Hrvatsku u lokalnoj valuti) koji su povezani s postojećim portfeljem zajmova IBRD-a. Ti proizvodi mogu se primijeniti na razini portfelja za Hrvatsku kao i na razini pojedinačnih projekata, i u postojećem portfelju i u projektima u pripremi.

63. Opća strategija IFC-a je olakšati pristupanje Hrvatske EU-u pružanjem potpore poduzećima iz privatnog sektora kako bi ta poduzeća postala konkurentnija na regionalnim tržištima. IFC će financirati privatizacijsko i post-privatizacijsko restrukturiranje u najvažnijim sektorima zemlje, uz davanje prioriteta prerađivačkoj industriji, turizmu, poljoprivrednom poduzetništvu/preradi hrane, komunalijama i infrastrukturi. IFC će kombinirati financijsku podršku s tehničkom pomoći kako bi pomogao domaćim poduzećima da postanu konkurentnijima. IFC će surađivati s domaćim bankama u pružanju podrške domaćim poduzećima koja imaju ambiciju da se prošire i u druge zemlje unutar regije. Prioritet će biti financiranje stranih izravnih ulaganja kroz dug i ulaganje u osnovni kapital sa strateškim partnerima, posebno kad se radi o greenfield projektima. U sektoru bankarstva IFC će nastaviti dijalog s Vladom i razmotriti pružanje svoje pomoći u završavanju privatizacije sektora bankarstva kroz odgovarajuće programe financiranja. IFC će se usredotočiti na nebankovne financijske institucije i na strukturirane financijske transakcije kojima se jača sposobnost određenih financijskih institucija te njihova sposobnost za financiranje malog i srednjeg poduzetništva kako bi rentabilno opsluživale ovaj tržišni segment. IFC će istražiti mogućnosti uvođenja novih proizvoda na financijska tržišta, kao što su razvoj financiranja energetske učinkovitosti energy efficiency finance. U sektorima infrastrukture, IFC će nastaviti svoje napore na promicanju investicija u privatnom sektoru. S obzirom na važnost upravljanja čvrstim otpadom i obradom voda u turističkim područjima duž obale, Hrvatska će biti ciljno tržište novog instrumenta IFC-a za Razvoj infrastrukture na Balkanu (BID Facility). Fond za komunalije, zajednička inicijativa IFC-a i IBRD-a, može biti od koristi za promicanje više investicija u privatnom sektoru u sektoru vodoopskrbe i odvodnje. IFC također razvija mogućnosti za javno-privatno partnerstvo u projektu prekograničnog naftovoda i drugim regionalnim infrastrukturnim projektima. Zajedno s Vladom IFC će ocijeniti mogućnosti za pružanje savjetodavne pomoći za strukturiranje i provedbu državno-privatnog partnerstva kako bi se poboljšala zdravstvena njega javnih pacijenata. Vidjeti Prilog A6 o strategiji IFC-a u Hrvatskoj.

64. Rad MIGA-e u Hrvatskoj oslanjat će se na Program suradnje s europskim investitorima (EIOP) kojem je cilj ojačati sposobnost zemalja korisnica za privlačenje ulaganja iz Zapadne Europe. Ovaj program utvrdit će i kontaktirati potencijalne ulagače u odabrane privatne sektore s ciljem stvaranja interesa za projekte izravnog ulaganja kroz ulaganje u neizgrađena zemljišta (greenfield investicije), kupnju poduzeća u državnom vlasništvu, odnosno kroz zajedničko ulaganje s domaćim tvrtkama. Ova inicijativa započet će kao dvoipolgodišnji pokusni program, a financirat će je početni doprinos austrijske vlade prema sporazumu o darovnici (grant agreement). MIGA sufinancira ovu inicijativu, a USAID se složio da financira jedno radno mjesto u svom bečkom uredu kako bi se olakšao posao u Hrvatskoj. Očekuje se da će se i drugi donatori s vremenom pridružiti ovoj inicijativi, te da će se ona proširiti radi uključivanja drugih zemalja, kao i šireg niza sektora i gospodarskih grana.

b. Program visokog scenarija

65. Visoki scenarij osmišljen je tako da posluži kao poticaj za ubrzanje težih reformi koje su povezane s prioritetima za pristupanje EU-u, a s kojima se zastalo u prijašnjim nastojanjima i koje su izazvale povećanje duga i postale fiskalni teret. Ove reforme obuhvaćaju pomak u prioritetima izdataka u cestovnom sektoru, privatizaciji društava ovisnih o željeznici i restrukturiranje energetskog sektora. Zbog velikog opterećenja na dug i fiskus u sektoru u prošlosti, tri infrastrukturna projekta prenesena su u visoki scenarij uz dodatne uvjete za politiku kojima bi se smanjili njihovi fiskalne zahtjevi i opterećenje duga kroz privatizaciju i preusmjeravanje rashoda. Od iznosa sredstava odobrenih za osnovni scenarij koja su uvećana za 450 milijuna USD za visoki scenarij programa, 200 milijuna USD bilo bi za veće iznose PAL-ova II i III (Programskih zajmova za prilagodbu II i III) i Zajma za podršku

razvojnoj politici u fiskalnoj godini 2008 (čime bi se svaki od njih popeo na 200 milijuna USD), 50 milijuna USD podiglo bi Zajam za integriranje trgovine i transporta na razinu investicijskog zajma za Reformu izdacima u transportnom sektoru, 100 milijuna USD omogućilo bi dodavanje investicijskog zajma za Potporu izdacima za reformu energetskog sektora pri kraju trajanja Strategije pomoći, a za 50 milijuna USD povećali bi se iznosi projekata za financiranje izdataka za razvoj društvenog sektora koji su već uključeni u program osnovnog scenarija (obrazovanje i zdravstvo). Preostalih 50 milijuna USD omogućili bi u ovom razdoblju trajanja Strategije pomoći ubrzanje Zajma s prilagodljivim programom II za zaštitu voda u priobalnim gradovima od onečišćenja. (vidjeti Prilog B3b) Ako se pokretači visokog scenarija djelomično ispune, povećana podrška PAL-a planirana za FY06 bila bi adekvatno proporcionirana. Planovi za FY07-08 bili bi podložni ocjenama u Izvješću o napretku na CAS-u, koji se planira za sredinu razdoblja obuhvaćenog CAS-om.

66. Potpora za poboljšani sustav održavanja cesta i modernizacije željezničkog sustava u sektoru transporta putem predloženog investicijskog zajma za razvoj sektora transporta i ovisila bi o Vladinoj provedbi fiskalno održivog srednjoročnog plana transportne infrastrukture koji je povezan s integracijom u EU koju bi podržavao. U ovom planu prioritet bi se dao obnovi i održavanju cesta, te racionalnijem investicijskom programu za cestovni sektor koji uključuje mobilizaciju donacije EU-a i financiranje privatnog sektora. Zajam za transport također bi bio uvjetovan stalnim napredovanjem u privatizaciji 16 ovisnih društava Hrvatskih željeznica. Posao bi podržavao: (i) programe ublažavanja socijalnih mjera za željeznički sektor; (ii) potporu izdacima za ulaganje u pruge i željezničku infrastrukturu, eliminiranje zaostalog posla oko održavanja cesta, osuvremenjivanje upravljanja cestama i mrežama, te izgradnju gradskih zaobilaznica, i (iii) institucionalno jačanje radi privlačenja programa za sudjelovanje privatnog sektora u transportu.

67. Investicijski zajam za razvoj energetskog sektora bio bi uvjetovan provedbom reformi koje se traže od Hrvatske u "Atenskom memorandumu"²⁴ koje bi podržavao. Te reforme obuhvaćaju restrukturiranje HEP-a radi liberalizacije tržišta. Iz ovoga zajma financirala bi se prioritetna ulaganja, kao što je komunikacijsko-upravljački sustav, međusobne veze za prijenos s Mađarskom i Italijom, te obnova termoelektrana i hidro elektrana. O ovim se reformama već podosta raspravljalo, pa će njihovo pripremanje i provođenje biti relativno lako. Kad se jednom krene s restrukturiranjem HEP-a, moguće je da će biti mjesta za sudjelovanje IFC-a u energetskom sektoru.

68. Planirani nastavak djelovanja na Projektu zaštite voda u priobalnim gradovima od onečišćenja ima za cilj izravno i pozitivno utjecati na kvalitetu voda za kupanje i ribarenje na Jadranskoj obali. U ovom projektu pripremio bi se okvir u kojem mogu sudjelovati i drugi partneri. Njime bi se financiralo sljedeće: (i) uređaji za pročišćavanje otpadnih voda u odabranim priobalnim gradovima, te (ii) jačanje institucionalnih aranžmana radi financiranja i upravljanja pročišćavanjem otpadnih voda.

c. Program niskog scenarija

69. Opseg kreditiranja za niski scenarij manji je za 30 posto od opsega kreditiranja za osnovni scenarij, a vjerojatnost da će do njega doći vrlo je mala. Planirani niski scenarij pomoći Svjetske banke obuhvaćao bi dva investicijska zajma godišnje, s naglaskom na sljedećim područjima u kojima nije potrebna veća reforma politike: ulaganje u lokalnu infrastrukturu i izgradnja institucionalnih sposobnosti u područjima od posebne državne skrbi, institucionalna reforma usmjerena na olakšavanje komercijalizacije istraživanja i razvoja, izgradnja sposobnosti radi usklađivanja sa standardima EU-a za sigurnost prehrambenih proizvoda, obrazovna reforma u ograničenijem opsegu nego u osnovnom scenariju, jačanje logistike trgovinskog koridora kako bi se Hrvatska rentabilnije povezala s trgovinskim partnerima, izgradnja institucija radi gospodarenja okolišem u skladu s *acquis communautaire*-m EU-a (manji u opsegu od niskog scenarija), ulaganje u komunalnu infrastrukturu i odgovarajući institucionalni

---

²⁴ U prosincu 2003. godine Hrvatska je zajedno s drugim zemljama jugoistočne Europe potpisala "Atenski memorandum", potvrđujući svoju opredijeljenost za razvijanje elektroenergetskog tržišta jugoistočne Europe, što je de facto uvjet za pristupanje EU-u koje zahtijeva liberalizaciju tržišta radi usklađivanja s energetskim politikama EU-a. Svjetska banka igra vodeću ulogu u koordinaciji donatora uz EK, EIB, EBRD i bilaterale.

razvoj, te poticanje rasta temeljenog na privatnom sektoru u području u kojem dominira jedna gubitaška privredna grana. (vidjeti Prilog B3c)

D. Izgledi i potrebe za financiranjem u srednjoročnom razdoblju

70. Srednjoročni izgledi za Hrvatsku povezani su s ciljem pridruživanja Europskoj uniji. Pouke iz iskustva osam novih država članica EU-a upućuju na potrebu za ubrzanjem dovršenja strukturnih reformi i poboljšanjem institucija radi ispunjenja uvjeta za članstvo i olakšanja apsorbiranja pristupnih sredstava. U hrvatskom kontekstu to znači usmjeravanje pažnje na fiskalnu konsolidaciju i smanjivanje javnog duga kako bi se osigurao fiskalni prostor za uvjete pridruživanja, dovršenje privatizacijskog programa, restrukturiranje socijalnih sektora i povećanje konkurentnosti. Da bi povećala sposobnost korištenja sredstava EU-a, Hrvatska treba ojačati institucionalne sposobnosti za razvijanje i provedbu odgovarajućeg niza projekata, posebice na sub-nacionalnoj razini. Uz to, potrebno je podići sustave nabave i financijskog upravljanja zemlje do standarda EU-a.

i. Scenarij održivog rasta

71. Scenarij održivog rasta predviđa provedbu rigoroznog programa strukturne reforme i dobrih makroekonomskih politika. Provođenje politike prema ovom scenariju uključuje neposredne korake za smanjivanje vanjske osjetljivosti, promicanje održivog rasta, te osiguranje spremnosti za pridruživanje EU-u u srednjem roku. Pod takvim pretpostavkama, procjenjuje se da će rast BDP-a tijekom srednjoročnog razdoblja ostati u prosjeku na 4,2 posto godišnje, s relativno niskom inflacijom od oko 2,5 posto. Tijekom sljedećih nekoliko godina očekuje se nastavak "stezanja" monetarne politike, što će postupno dovesti do toga da udio domaćih kredita u BDP-u u 2007. godini bude 66 posto. Prema tome, očekuje se da će postupno smanjenje trgovinskog deficita, te otuda i deficita tekućeg računa, biti nešto sporije u 2004. godini, ali da će se nakon toga ubrzati, da bi u 2007. opalo na 3,1 posto BDP-a.

72. Prilagodba koja predstavlja temelj ovog smanjenja deficita tekućeg računa prije svega bi nastala iz smanjenog ulaganja u privatni i državni sektor tijekom razdoblja 2004-05. Korekcija fiskalne politike koja vodi do većih državnih ušteda tijekom ovog razdoblja bila bi postupna zbog ostvarivanja nekih postizbornih obećanja. Reforme osnovnog scenarija udružene sa scenarijem održivog rasta u skladu su s profilom održivog duga. Povećana društvena potrošnja i stalno subvencioniranje državnih poduzeća omogućilo bi smanjenje fiskalnog deficita u godini 2005. na samo 3,7 posto BDP-a, kao što je i planirano prema Stand-by aranžmanu MMF-a. Kako će postupno smanjenje deficita tekućeg računa unatoč robustnom rastu privatnog ulaganja zahtijevati razborite fiskalne politike, smanjenje državne potrošnje i kraj programa izgradnje državnih autocesta zauzimali bi u razdoblju 2006-2007. godine ogroman dio sadašnje korekcije deficita tekućeg računa. Očekuje se da će fiskalni deficit do 2007. dostići 2 posto (0,9 postotnih bodova BDP-a ispod predviđanja Vlade u Načelima fiskalne politike za godine 2005-2007), a da će primarna bilanca dostići održivu razinu od 0,2 posto BDP-a.

73. Prema scenariju održivog rasta predviđa se da će srednjoročne financijske potrebe tijekom razdoblja 2004-07. u prosjeku iznositi oko 4,7 milijardi USD godišnje. Očekuje se da će tokovi izravnih stranih ulaganja u godinama koje dolaze osigurati nešto više od jedne četvrtine vanjskog financiranja, pri čemu se očekuje usporenje neto izravnih stranih ulaganja od 4,4 posto BDP-a u 2004. na 3,4 posto u 2007. Svako dodatno povećanje izravnog stranog ulaganja omogućilo bi manje financijske potrebe iz nekomercijalnog sektora (nepoželjniji kreditor), te tako manju zaduženost. Vanjski financijski jaz uglavnom bi se financirao iz novih inozemnih zaduživanja, međutim, kako se deficit tekućeg računa smanjuje, očekuje se da će se u 2007. godini vanjski dug (mjereno u američkim dolarima) postupno smanjiti na 73 posto BDP-a. Većina sredstava dolazila bi iz banki i drugih privatnih kreditora, dok bi se sudjelovanje službenih kreditora u novom zaduživanju u 2007. postupno smanjivalo do razine koja je ispod 1 posto BDP-a. Svako povećanje u zaduživanju od multilateralala preko umjereno projiciranih isplata, kao i svako povećanje izravnih stranih ulaganja još bi više smanjili trošak budućeg servisiranja duga. Službene potpore, uglavnom od EU-a, kako bi se pomoglo hrvatskom javnom sektoru da zadovolji neke svoje investicijske potrebe povezane s pridruživanjem EU-u umjereno su projicirane na oko 125 milijuna USD za razdoblje od 2004 do 2007. Korištenje sredstava pretpristupnih fondova EU-a, koja će

uskoro moći biti dostupna zajedno sa sufinanciranjem od strane multilateralnih financijskih institucija, moglo bi dodatno poboljšati veličinu i strukturu vanjske zaduženosti.

74. Isplate Svjetske banke prema scenariju održivog rasta u iznosu od oko 255 milijuna USD godišnje pokrile bi jedva nešto više od 5 posto ukupnih potreba za financiranjem. Izloženost Svjetske banke ostala bi niska u srednjem roku, uz udio IBRD-a (ispod 5 posto) za otplatu javnog duga. (Vidjeti Tablicu 8 i Prilog B7) Sa svojim povoljnim uvjetima i opcijom denominacije u lokalnoj valuti, kreditiranje od strane IBRD-a pomoglo bi poboljšavanju ukupne strukture duga Hrvatske.

Tablica 8: IBRD-ovi pokazatelji izloženosti za Hrvatsku

(%)	Preliminarni	Scenarij održivog rasta					Scenarij ubrzanog rasta				Scenarij usporenog rasta			
	2003.	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007	
Otplata duga prema poželjnijem vjerovniku u ukupnoj otplati javnog duga	8.1	7.8	8.1	6.3	7.2	7.8	8.3	6.6	7.5	7.8	7.3	6.3	7.2	
Udio IBRD-a u otplati javnog i duga za koji jamči država	5.5	5.2	5.9	4.1	4.6	5.2	6.1	4.2	4.8	5.2	5.4	4.0	4.6	
Udio IBRD-a u ukupnom neplaćenim i plaćenim dugovima	3.2	3.5	4.4	4.8	5.5	3.5	4.8	7.0	8.4	3.0	3.3	3.7	3.7	

ii. Scenarij ubrzanog rasta

75. Prema scenariju ubrzanog rasta Hrvatska bi do 2007. godine poduzela brzi program reformi koji povećava stopu gospodarskog rasta prema 5,5 posto, uz pad inflacije na 2 posto. Uz politike predviđene prema scenariju ubrzanog rasta za smanjenje vanjske osjetljivost, Hrvatska bi u sektorima infrastrukture poduzela reforme treće generacije, ubrzala proces fiskalne konsolidacije i upravne i pravosudne reforme, te dovršila proces privatizacije. Opseg i tempo takvog programa reforme promijenio bi stavove investitora i potaknuo značajno povećanje u godišnjim tokovima izravnih stranih ulaganja do razine od oko 7 posto BDP-a u 2007. godini. Pod takvim pretpostavkama procijenjeno je da bi vanjski dug pao do razine manje od 66 posto BDP-a, dok bi pad deficita tekućeg računa na 2,5 posto BDP-a bio rezultat usmjerenosti ulaganja privatnog sektora na izvoz. Primici od privatizacije i fiskalna održivost koja se postigne u 2006. godini omogućili bi pad omjera između izravnog javnog duga i BDP-a za oko 38 posto.

76. Prema scenariju ubrzanog rasta, srednjoročne potrebe za financiranjem u razdoblju 2004-07. iznosile bi oko 4,7 milijardi USD godišnje ali uz trend opadanja ka 3,6 milijardi USD 2007. godine. Do 2007. godine otplata glavnice po vanjskom dugu smanjila bi se do razine od 6,3 posto BDP-a. Očekuje se da će tokovi izravnih stranih ulaganja osigurati preko 40 posto vanjskog financiranja. Jaz vanjskog financiranja financirao bi se ponajprije iz novih inozemnih komercijalnih zaduženja, ovisno o veličini kreditiranja od strane drugih međunarodnih financijskih institucija, dostupnosti pretpristupnih sredstava, te apsorpcijske moći Hrvatske. Nove otplate dugoročnih dugova postupno bi pale do razine od 5 posto BDP-a, od čega bi sudjelovanje službenih kreditora u novom zaduživanju činilo jednu trećinu i u 2007. godini ostalo visoko na razini od 1,5 posto BDP-a. Isplate IBRD-a predviđaju se u iznosu od 302 milijuna USD godišnje, što će pokriti oko 6,4 posto ukupnih potreba za financiranjem.

iii. Scenarij usporenog rasta

77. Prema scenariju usporenog rasta, program strukturne reforme Hrvatske tek treba uzeti zamah i dobiti širu podršku javnosti. Sporiji napredak u fiskalnoj konsolidaciji i reformi uprave i pravosuđa nepovoljno bi uticalo na privatna ulaganja. Manje profitabilna privatna ulaganja umanjila bi izgleda za rast, uzrokovala pogoršanje konkurentnosti i dovela do većeg fiskalnog i vanjskog debalansa. Pod ovim se pretpostavkama procjenjuje da bi rast BDP-a pao u prosjeku na 2,7 posto godišnje u srednjoročnom razdoblju uz i dalje relativno nisku inflaciju.

78. Prema scenariju usporenog rasta predviđa se da će srednjoročne potrebe za financiranjem u razdoblju 2004-07. iznositi oko 4,9 milijardi godišnje. Očekuje se da će tokovi izravnih stranih ulaganja osigurati samo jednu petinu vanjskog financiranja. Jaz vanjskog financiranja financirao bi se ponajprije iz novog stranog komercijalnog zaduživanja, međutim, kako se deficit tekućeg računa smanjuje vrlo postupno, očekuje se da će u 2007. vanjski dug (mjereno u USD) umjereno opadati do skromne razine od 80 posto BDP-a. Nove isplate dugoročnog duga ostale bi u prosjeku visoke, 11 posto BDP-a tijekom cijelog razdoblja za koje je projekcija izrađena, od čega će se sudjelovanje službenih kreditora u novom zaduživanju smanjiti u 2007. na oko 0,6 posto BDP-a. Isplate IBRD-a prema scenariju usporenog rasta iznose 116 milijuna USD godišnje i pokrivaju manje od 2 posto ukupnih potreba za financiranjem. (Vidjeti Prilog B6 za makroekonomske pokazatelje prema tri ranije navedena scenarija.)

E. Praćenje rezultata

18. **79. Fokusiranost programa Strategije pomoći na rezultate, posebice na Programskim zajmovima za prilagodbu, zahtijeva djelotvoran sustav za praćenje i ocjenu, koji će pomoći u ocjenjivanju njihove učinkovitosti. Programski zajam za prilagodbu već je započeo proces osmišljavanja sustava za praćenje i ocjenu koji pokriva Programski zajam za prilagodbu, uz koordinacijsko tijelo Programskog zajma za prilagodbu u koje su uključeni, kao središnja točka, državni tajnici iz različitih ministarstava.** Ovaj rad proširit će se kako bi obuhvatio i cijeli CAS. Praćenje i ocjena osmišljava se na nekoliko razina, koje odražavaju (i) višerazinsku narav ciljeva Strategije pomoći i željene rezultate, te (ii) vremensku dimenziju trajanja Strategije pomoći. Privremeni pokazatelji na razini zemlje za praćenje napredovanja k rezultatima Strategije pomoći na koje će utjecati Program Strategije pomoći Svjetske banke broičano su izraženi (kvantificirani su) tamo gdje je to moguće. Pokazatelji na razini zemlje prikazani su u Tablici 9 u nastavku teksta, zajedno s nekim drugim važnim srednjim pokazateljima. (Vidjeti obuhvatniju razradu u Prilogu B9.) Podaci koji su potrebni za praćenje napredovanja prema ovim pokazateljima, zajedno s povezanim institucionalnim dogovorima, pravovremeno će se izrađivati i revidirati kao dio Programskog zajma za prilagodbu, te tijekom pripremanja investicijskih projekata koje financira Svjetska banka. Statistička infrastruktura Hrvatske proširila je obuhvat svojih anketa i započela usklađivanje svog prikupljanja podataka i obrade podataka s onima EUROSTAT-a, uključujući pripremu informacija na regionalnoj razini i razini države. Što se tiče obuhvata sektorskih podataka, poduzeti su značajni koraci u svrhu usklađivanja sa zahtjevima specifičnih poglavlja pravne stečevine EU-a, kao što su podaci o okolišu i poslovnom okruženju, a kako se kvaliteta podataka s vremenom bude poboljšavala, bit će uključeno više podataka.

80. Evaluacijsku komponentu sustava pojačat će sam instrument Programskog zajma za prilagodbu dok Svjetska banka i Vlada budu, tijekom pripreme sljedećih programskih zajmova, ocjenjivali dotadašnje rezultate PAL programa i utvrđivali jesu li potrebne prilagodbe. U tom cilju, koristit će se pregledi (kao što su FIAS-ovi pregledi administrativnih i regulatornih troškova) i fokusne grupe (kao što su fokusne grupe za poslovno okruženje) kako bi se osigurale povratne informacije za zainteresiranu stranu. To će nadopuniti kvantitativne podatke iz nadzorne komponente (primjerice, vrijeme obrade potrebno za registriranje poduzeća i mjerila produktivnosti).

81. Radi povećanja institucionalnih sposobnosti kako u ministarstvima, tako i u Uredu Svjetske banke u Hrvatskoj, preko Instituta Svjetske banke (WBI) je pokrenut obrazovni program, uz uvodni tečaj koji je održan u jesen 2003, nakon kojega je uslijedio tečaj srednjeg stupnja u lipnju 2004. Cilj ovog programa učenja je izgradnja sposobnosti Ureda Svjetske banke u zemlji, kao i osoblja u ključnim ministarstvima, za praćenje uspješnosti politike i programa u srednjoročnom razdoblju. U kontekstu investicijskih poslova (primjerice, u društvenom sektoru), rješava se i unaprjeđenje institucionalnih sposobnosti za praćenje i ocjenjivanje. Komponenta javne uprave Programskog zajma za prilagodbu također će podupirati reforme kako bi se povećala sposobnost Vlade za ocjenjivanje politika i programa.

82. Neki elementi predloženog programa analitičkih i savjetodavnih usluga (AAA) pomoći će prilikom ocjenjivanja napredovanja prema pokazateljima rezultata zemlje. Uz to, godišnji Zajednički pregledi portfelja projekata (JPR) sve će se više fokusirati na rezultate i ishode, počevši s JPR-om planiranim za jesen 2004. Ovi Zajednički pregledi portfelja projekata također će uzeti u obzir nove predviđene politike Svjetske banke koje imaju za cilj olakšati restrukturiranje projekata kako bi se maksimalizirao utjecaj razvoja u svjetlu iskustva stečenog u provedbi projekata.

Tablica 9: Ključni pokazatelji napretka za ocjenu provedbe CAS-a

	Makroekonomska održivost	Održivi rast temeljen na privatnom sektoru	Šire sudjelovanje u rastu	Održivo gospodarenje prirodnim resursima
Pokazatelji na razini zemlje	<ul style="list-style-type: none"> Održavanje godišnje stope inflacije tijekom trajanja Strategije pomoći na razini ispod 3 posto Do 2008. smanjenje javnog duga i duga za koji jamči država od 54 posto na 51 posto BDP-a Do 2008. smanjenje primarnog fiskalnog deficita od 3,7 posto na manje od 0,4 posto BDP-a Do 2008. smanjenje državnih izdataka od 50,5 posto BDP-a u 2003. na ispod 45 posto BDP-a 	<ul style="list-style-type: none"> Tijekom trajanja Strategije pomoći, prosječni godišnji realni rast BDP-a povećan od 4,0 posto na 4,5 posto Do 2008. povećani udio privatnog sektora u BDP-u sa 60 posto u 2003. na 70 posto Tijekom trajanja Strategije pomoći prosječni ukupni faktor produktivnosti od 6 posto Tijekom trajanja Strategije pomoći, prosječni godišnji priljevi izravnih stranih ulaganja u znosu od 3,8 posto BDP-a 	<ul style="list-style-type: none"> 4-postotno povećanje postotka odraslih stanovnika sa srednjim obrazovanjem od manje od 40 posto 2003 na 44 posto 2008. i pad neto stope napuštanja visokog obrazovanja sa 70 posto 2003. na 50 posto 2008. godine Uspjeh učenika na konkurentnoj europskoj razini Održivo povećanje udjela zaposlenosti radno aktivnog stanovništva uključujući siromašnija i ratom pogođena područja, u odnosu na 43 posto u 2003. na državnoj razini Rezultati u zdravstvu približni prosječnim rezultatima u zemljama EU-a s obzirom na stopu smrtnosti dojenčadi i roditelja te s obzirom na slučajevu TBC-a²⁵ 	<ul style="list-style-type: none"> Održivi napredak u usklađivanju <i>acquis communautaire</i> –a EU-a koji se odnosi na okoliš Poboljšana kvaliteta vode u priobalnim područjima i u Podunavlju Poboljšana isporuka potrebne pitke vode Smanjena ovisnost o fosilnim gorivima
Odabrani privremeni pokazatelji za praćenje provedbe Strategije pomoći	<ul style="list-style-type: none"> Stalno smanjivanje subvencija za poduzeća na 850-900 milijuna USD 2006. godine i 760 milijuna USD do 2008. godine Provedba preporuka iz Pregleda javnih financija koje će se pripremiti Izrada i provedba strategije za upravljanje javnim dugom Smanjenje udjela lijekova koji se izdaju na recept u 	<ul style="list-style-type: none"> Do kraja 2006. prodaja imovine 600-800 poduzeća u državnom vlasništvu kojima raspolaže Hrvatski fond za privatizaciju, te prodaja 1.130 državnih poduzeća do kraja 2008. Donošenje izmjena Zakona o prostornom planiranju, izgradnji i komunalnim službama Donošenje Zakona o državnoj službi Usklađivanje sustava za financijsko upravljanje i kontrolu 	<ul style="list-style-type: none"> Uvođenje vanjskih završnih ispita nakon srednjoškolskog obrazovanja i sustav stručnog usavršavanja za nastavnike i direktore škola Uvođenje procjene imovinskog stanja radi povećanog udjela socijalnih pomoći Povećanje udjela izdataka za primarnu zdravstvenu zaštitu s 16 posto ukupnih javnih izdataka za zdravstvo u 2003. godini na 18 posto u 2006. godini i 20 	<ul style="list-style-type: none"> Ulaganje u programe za obuku i licenciranje djelatnika Ministarstva za okoliš Unaprjeđenje zastarjelih postrojenja za obradu otpadnih voda do standarda EU-a za zaštitu okoliša Izrada strategije za zadovoljenje obveza iz Protokola iz Kyota

²⁵ Stope smrtnosti dojenčadi su 7,4 na 1000 rođenih (prosjeak u zemljama EU-a je 4,9), smrtnosti roditelja je 6,9 na 100.000 poroda (prosjeak EU-a je 5,5), a učestalost TBC-a je gotovo trostruko veća od prosjeka EU-a. (Vidjeti Tablicu 1)

	ukupnim izdacima HZZO-a s 21 posto u 2003. godini na 17 posto 2008. godine	te postupaka javne nabave sa standardima EU-a <ul style="list-style-type: none"> Racionalizacija sudbenog sustava 	posto u 2008. <ul style="list-style-type: none"> Provedba strategije za regionalni razvoj ekonomski zaostalih područja u skladu sa zahtjevima EU-a 	
--	--	--	---	--

Bilješka: I Stand-by aranžman MMF-a i Programski zajam za prilagodbu Svjetske banke pratit će napredovanje u makroekonomskim mjerama za održivost. Program Programskog zajma za prilagodbu ima komponente koje se odnose na održivi rast temeljen na privatnom sektoru. Razni investicijski poslovi koji se bave općim sudjelovanjem u rastu i održivom godopodarenju prirodnim resursima imaju rezultatski okvir za praćenje odgovarajućih pokazatelja rezultata.

F. Partnerstva

83. Uz otvaranje pregovora o pristupu i slijedom toga pravu Hrvatske na sredstva pretpristupnih fondova u 2005. godini, i Europska komisija će imati komparativnu prednost u smislu financijske potpore. Nadalje, nakon potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) u 2001. godini Hrvatska je stekla pravo na sredstva koja se odobravaju prema Programu Europske komisije Pomoći zajednici za obnovu, razvoj i stabilizaciju (CARDS). CARDS Program za 2004. godinu ukupno iznosi 76 milijuna eura koji će se isplatiti tijekom sljedeće tri godine. Sredstva CARDS-a fokusiraju se na pet područja: reforma sudstva (29 posto), gospodarski i društveni razvoj (23 posto), povratak izbjeglica i razvoj civilnog društva (23 posto), izgradnja institucija i reforma javne uprave (20 posto), te okoliš i prirodni resursi (5 posto).

84. Svjetska banka usko koordinira s Europskom komisijom i nastaviti će davati visoki prioritet podupiranju reformi i razvojnim programima i djelatnostima, kako bi Hrvatska u najvećoj mjeri iskoristila odobrena sredstva Europske komisije.²⁶ Važno je napomenuti da je Ekonomski memorandum Svjetske banke za Hrvatsku (2003) bitno pomogao u formiranju pozitivnog mišljenja Europske komisije donesenog u travnju 2004, te da Svjetska banka administrira potporu CARDS-a za reformu katastra i zemljišnih knjiga (4,5 milijuna eura) kao sufinancijer u ovom području u sklopu vlastitog projekta koji je u tijeku. Svjetska banka produbit će suradnju s Europskom komisijom na sljedećoj Strategiji pomoći i nastavlja to činiti tijekom izrade PAL programa, kako bi osigurala usklađenost s pristupnim programom Hrvatske. Svjetska banka težiti će uskladiti rad s malom bilateralnom donatorskom zajednicom kako bi maksimizirala sinergiju između reformi PAL-a i reformi

Okvir 3: Odnos Hrvatske s MMF-om

Hrvatska je potpisala tri Stand-by aranžmana s MMF-om. Drugi Stand-by aranžman, kojeg je odobrio Odbor MMF-a u veljači 2003, u iznosu od 105,9 milijuna posebnih prava vučenja (SDR) za razdoblje od 14 mjeseci, nije zaključen i prestao je važiti u travnju 2004. Vlada nije povlačila nikakva sredstva s tog naslova. Treći pregled nije dovršen zbog ekspanzije fiskalne politike prije parlamentarnih izbora u studenom 2003. Cilj fiskalnog deficita za 2003. bio je promašen za više od 1 posto BDP-a, a kvazi-fiskalni poslovi i potencijalne obveze su se povećale. Početkom veljače 2004. nova je Vlada zatražila novi Stand-by aranžman. 4. kolovoza 2004. Odbor MMF-a odobrio je izvješće osoblja o Članku IV – Konzultacije i zahtjev za Stand-by aranžmanom. Ovaj novi aranžman, u iznosu od 97 milijuna SDR za razdoblje od 20 mjeseci, tretirat će se kao aranžman predostrožnosti, poput dva prethodna aranžmana. Glavni cilj novog Stand-by aranžmana je smanjiti vanjsku osjetljivost putem snažnije fiskalne konsolidacije. Fiskalna i kvazi-fiskalna prilagodba od 2,75 postotnih bodova BDP-a trebala bi pomoći smanjenju neravnoteže između štednje i investicija i stabilizirati omjer vanjskog duga u BDP-u. Vlasti su objasnile svoje oslanjanje na jednokratne mjere u 2004. godini i odlaganje prilagodbi do 2005. kao rezultat toga što su naslijedili nepodmirene obveze od prethodne Vlade i time što im je potrebno neko vrijeme za ostvarenje ušteda na pojedinim rashodnim stavkama. Strukturne reforme prema programu MMF-a tijesno su usklađene s reformama koje će se poduzeti prema programu PAL-a Svjetske banke.

²⁶ Pretpristupna sredstva Europske unije bit će dostupna radi pomaganja Hrvatskoj u zadovoljenju standarda EU-a koji se odnose na okoliš (voda, otpadne vode i gospodarenje čvrstim otpadom), te u razvijanju paneuropskih transportnih mreža (ponajprije cesta), kao i u financiranju izgradnje institucija te ulaganja u ruralni razvoj. Da bi apsorbirala ove potpore potpuno i učinkovito Hrvatska treba: (i) razviti institucionalne sposobnosti za pripremanje i provedbu projekata; te (ii) učiniti dostupnim odgovarajuća sredstva iz proračuna. Kao što je to činila s drugim zemljama pristupnicama, Svjetska banka pružit će pomoć u oba ova područja, radeći zajedno s Vladom i Europskom komisijom.

koje su vezane za pristupanje EU-u, te kako bi zadovoljila potrebe za tehničkom pomoći. (Vidjeti Tablicu 10)

85. Vlada je nedavno zaključila razgovore s MMF-om za novi Stand-by aranžman (SBA). Izvješće osoblja za 2004. godinu, Članak IV - Konzultacije, bio je odobren od strane Odbora MMF-a, 4. kolovoza 2004. (Vidjeti Okvir 3). Svjetska banka nastavit će podupirati programe strukturnih reformi Hrvatske, uz istodobnu tijesnu suradnju s MMF-om kako bi se osigurala sinergija između makroekonomskih reformi koje se podržavaju Stand-by aranžmanom i strukturnih reformi koje će se podupirati predloženim PAL programom, posebice onih koje se bave fiskalnom konsolidacijom i javnim izdacima. Novi Stand-by aranžman i predloženi PAL program međusobno će se ojačavati, budući da imaju zajednički cilj koji se sastoji u smanjivanju vanjske osjetljivosti Hrvatske putem fiskalne konsolidacije, povećane transparentnosti i učinkovitosti javnih izdataka i upravljanja dugom, te financijskoj disciplini i transparentnosti poduzeća u državnom vlasništvu. Osim toga, Stand-by aranžman podupire razvoj domaćeg tržišta duga, kao i objedinjavanje nadzora nebankovnih financijskih posrednika, jačanje nadzora nad kreditnim rizikom banaka, osiguranje dugoročne održivosti mirovinskog sustava, te poboljšanje kvalitete podataka o platnoj bilanci.

Tablica 10: Područja aktivnosti drugih partnera

Područja reformi	Aktivne međunarodne financijske institucije i donatori
Politički kriteriji:	
PRAVOSUDNA REFORMA	<ul style="list-style-type: none"> • EC – CARDS (tehnička pomoć i ulaganje)
ANTI-KORUPCIJSKE MJERE	<ul style="list-style-type: none"> • EC – CARDS (tehnička pomoć)
REFORMA JAVNE UPRAVE	<ul style="list-style-type: none"> • EC – CARDS (tehnička pomoć) • DFID (tehnička pomoć) • Nizozemska – Program MATRA (tehnička pomoć) • USAID – Program reforme lokalne uprave (tehnička pomoć)
ZAŠTITA ROMA	<ul style="list-style-type: none"> • EC – CARDS (pristup pravnoj pomoći)
DOVRŠETAK POVRATKA IZBJEGLICA	<ul style="list-style-type: none"> • EC – CARDS (tehnička pomoć i ulaganje) • USAID (tehnička pomoć i ulaganje) • Razvojna banka Vijeća Europe (ulaganje) • Italija – Program obnove istočne Baranje • Nizozemska (ulaganje) • SIDA (tehnička pomoć i ulaganje) • Njemačka (tehnička pomoć i ulaganje)
Ekonomski kriteriji:	
MAKROEKONOMSKA STABILIZACIJA I FISKALNI OKVIR	<ul style="list-style-type: none"> • MMF – Stand-by aranžman • EC – CARDS (tehnička pomoć za javne financije) • USAID (tehnička pomoć u sustavima financijskog upravljanja)
RESTRUKTURIRANJE I PRIVATIZACIJA PODUZEĆA	<ul style="list-style-type: none"> • USAID – tehnička pomoć (poduzeća u državnom vlasništvu – brodogradilišta i agro-kombinati) • EBRD (ulaganje)
POSLOVNO OKRUŽENJE	<ul style="list-style-type: none"> • Finska (tehnička pomoć za reformu istraživanja i razvoja) • EBRD (kredit za malo poduzetništvo) • USAID (tehnička pomoć za malo poduzetništvo u turizmu i IT) • Austrija (tehnička pomoć, kredit i ulaganje za malo poduzetništvo)
KATASTAR I ZEMLJIŠNE KNJIGE	<ul style="list-style-type: none"> • EC – CARDS (tehnička pomoć i ulaganje)
UPRAVLJANJE JAVNIM DUGOM	<ul style="list-style-type: none"> • MMF – Stand-by aranžman • EC – CARDS (tehnička pomoć) • USAID (tehnička pomoć)
Sposobnost preuzimanja obveza za članstvo:	
FINANCIJSKA KONTROLA	<ul style="list-style-type: none"> • EC – CARDS (tehnička pomoć za Državni ured za reviziju i Ured za javnu nabavu) • USAID – Program reforme lokalne uprave (tehnička pomoć i ulaganje) i tehnička pomoć za Ministarstvo financija
POLJOPRIVREDA	<ul style="list-style-type: none"> • EC – CARDS (tehnička pomoć za veterinarsku i fitosanitarnu kontrolu) • pretpristupni fondovi EC-a, iza kojih će slijediti strukturni fondovi (post-pristupni) • USAID (tehnička pomoć za tržišne veze)
TRANSPORT I CARINE	<ul style="list-style-type: none"> • EC – CARDS (tehnička pomoć) • EIB (ulaganje) • EBRD (ulaganje) • KfW (ulaganje)

	<ul style="list-style-type: none"> • pretpristupni fondovi EC-a, iza kojih će slijediti strukturni fondovi (post-pristupni) • USAID (tehnička pomoć)
ENERGETIKA	<ul style="list-style-type: none"> • USAID (tehnička pomoć za restrukturiranje HEP-a i tarifnu reformu) • EBRD (ulaganje u plinifikaciju) • EIB (ulaganje u plinifikaciju)
OKOLIŠ	<ul style="list-style-type: none"> • EBRD (ulaganje) • EIB (ulaganje) • KfW (ulaganje) • EC – CARDS • pretpristupni fondovi EC-a, iza kojih će slijediti strukturni fondovi (post-pristupni) • Nizozemska (tehnička pomoć)
RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA (rad, obrazovanje, zdravstvo, socijalna zaštita)	<ul style="list-style-type: none"> • EC – CARDS (tehnička pomoć za centre za mobilnost i strukovno obrazovanje i usavršavanje) • UNDP (tehnička pomoć za socijalnu zaštitu)
REGIONALNI RAZVOJ	<ul style="list-style-type: none"> • EC CARDS (tehnička pomoć) • pretpristupni fondovi EC-a, iza kojih će slijediti strukturni fondovi (post-pristupni)

86. Pomoć EBRD-a usmjerena je na ulaganje u komunalnu infrastrukturu i malo poduzetništvo, kao i na ulaganja u izgradnju sposobnosti za financijski sektor, dok je financiranje Europske investicijske banke usmjereno uglavnom na transport, okoliš i lokalnu infrastrukturu, s mogućnostima za sufinanciranje sa Svjetskom bankom. Bilateralna pomoć se sastoji ponajprije u obliku *twinninga* i drugih oblika tehničke pomoći da udovolji specifičnim potrebama institucija i jačanja sposobnosti. Primjeri uključuju javnu nabavu (Njemačka i Slovenija), sustave financijskog upravljanja (USAID), kao i reformu javne uprave (Nizozemska). Potpuniji popis područja aktivnosti partnera vidjeti u Prilogu B9.

IV. UPRAVLJANJE RIZICIMA

A. Rizici za provedbu

19. **87. Glavni rizik za scenarij održivog rasta dolazi od potencijalnih neuspjeha politike, uključujući neka post-izborna obećanja.** To bi Hrvatsku skrenulo s njezine staze održivog rasta i rezultiralo visokim i neodrživim fiskalnim deficitom, rastućom vanjskim deficitom, sve lošijim profilom duga, i, naposljetku, makroekonomskom nestabilnošću. Bilo kakav neuspjeh u fiskalnoj politici ili blaža fiskalna prilagodba mogli bi ozbiljno ugroziti makroekonomsku stabilnost i kreditnu sposobnost Hrvatske. Rizik takvih neuspjeha u provedbi osnovnog i visokog scenarija programa CAS-a rješava se kroz samo-regulirajući mehanizam PAL programa. U slučaju da ti pokretači osnovnog i visokog scenarija (koji su usko povezani s uvjetima PAL-a) nisu u značajnoj mjeri bili ispunjeni ili su bili preokrenuti, pomoć Banke bi se nužno ograničila na niski scenarij.

88. Neke reforme potrebne za pristup Europskoj uniji imat će veliku socijalnu cijenu, pa zbog toga predstavljaju politički rizik za Vladu. Međutim, jaka javna podrška za pristup EU, a osobito pozitivna odluka Europske unije u lipnju 2004, kao i provedba mjera za ublažavanje socijalnih šokova trebale bi olakšati Vladinu provedbu programa za pristup Europskoj uniji. Čvrst socijalni konsenzus o programu reformi tek se treba postići. Postizanje takvog konsenzusa će zbog toga biti od kritične važnosti. Kako bi pomogla da se to riješi, Banka će nastaviti održavati seminare o politici pojedinih sektora sa zainteresiranim stranama na čelu s predstavnicima Vlade, kako bi objasnila troškove i koristi pojedinih reformi. Ured za Hrvatsku će organizirati program za jačanje razumijevanja Grupe Svjetske banke i njezinog programa za Hrvatsku u Ministarstvu financija i drugim ključnim sugovornicima za PAL program.

89. Budući da je sadašnja Vlada na čelu s HDZ-om koalicija s većinom od jednog mjesta u Saboru, postoji rizik da ona neće moći zadržati vlast u srednjoročnom razdoblju. Političke nesuglasice,

promjena Vlade, kao i rezultirajuće prijelazno razdoblje odgodili bi provedbu nužnih reformi. Međutim, sve stranke su predane pristupu Hrvatske Europskoj uniji, pa je vjerojatno da će se s njim povezan program reformi nastaviti u dužem razdoblju. Iskustvo u ostalim dijelovima regije je pokazalo da, bodreno općom podrškom javnosti, cilj pristupanja EU osigurava kontinuitet razvojnog programa zemlje kandidata, od jedne vlade do druge. U slučaju Hrvatske, srž CAS-a, PAL program, vrlo je pažljivo praćen od cijele Vlade. Ovo je nužno za njegovu uspješnu provedbu obzirom da će reforme morati provoditi mnoga ministarstva. Vlasništvo Vlade nad programom temelji se ne samo na programu pristupanja EU već i Stand-by aranžmanu, te rezultatima CEM-a Svjetske banke iz 2003. godine.

90. Vlada razumije potrebu za reformama i predana je osnovnom cilju reformi, pristupu EU-u, ali postoje ograničenja u kapacitetima. Za ekonomsku analizu i izradu politike potreban je jači proces i struktura. Tehničke i administrativne sposobnosti u tom smislu, ako se ne poboljšaju, mogu usporiti proces reformi, što bi dovelo do gubljenja zamaha i kredibiliteta s dugotrajnim posljedicama. Ambiciozan program reformi ovisi o jakim i dinamičnim institucijama kako bi bio učinkovit i održiv. Zbog toga je poboljšanje upravljanja kroz reformu javne uprave, upravljanje javnim rashodima i pravosudnu reformu, koje će sve podržati program PAL, od kritične važnosti za provedbu drugih reformi.

B. Vanjski rizici

91. Iako sadašnja kretanja u jugoistočnoj Europi podržavaju regionalnu stabilnost i trgovinu, te na taj način nude bolje poslovne mogućnosti i za Hrvatsku, bilo kakvo pogoršanje sigurnosne situacije u regiji moglo bi imati ozbiljan učinak na vanjski položaj Hrvatske i na njezin optimalni ekonomski rast. Osim toga, blag oporavak u zemljama EU15, u koje Hrvatska izvozi oko 55 posto svoje izvezene robe, ali više od dvije trećine izvoza njezinih usluga, od izuzetno je velike koristi za rasti vanjsku bilancu Hrvatske. I obrnuto, bilo kakvo usporavanje ekonomskog rasta EU-a, osobito nakon pristupa deset novih zemalja u svibnju 2004, moglo bi ozbiljno pogoditi ekonomski rast u državi i narušiti već ionako slabu međunarodnu konkurentnost zemlje, povećati vanjsku neravnotežu i neodrživost.

92. Stalan rizik za Hrvatsku kao tržište u nastajanju s visokim udjelom vanjskog duga denominiranog u stranoj valuti jest njezina podložnost nepovoljnim kretanjima na međunarodnim financijskim tržištima. S obzirom na ograničenja na domaćem tržištu duga, bilo bi rizično ako bi se valutni rizik smanjio brzo, budući da bi se time dugoročni dug u stranoj valuti zamijenio kratkoročnim kunkskim dugom. Zbog toga će tempo razvoja kunkskog tržišta duga i izgradnja sposobnosti za upravljanje dugom utjecati na strukturu rizika javnog duga Hrvatske. Provedba, od strane Ministarstva financija, nacрта plana reformi razvijenog u sklopu zajedničkog programa Svjetske banke i MMF-a za upravljanje državnim dugom i razvoj tržišta duga izravno bi pomogao rješavati vanjsku osjetljivost Hrvatske.

Prilog A1- Hrvatska

Annex A1

Ključni ekonomski i programski pokazatelji - promjena od posljednjeg CAS-a

od 23. studenoga 2004.

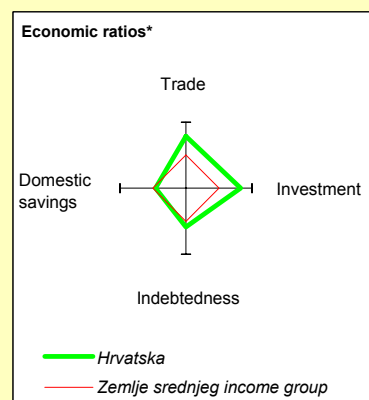
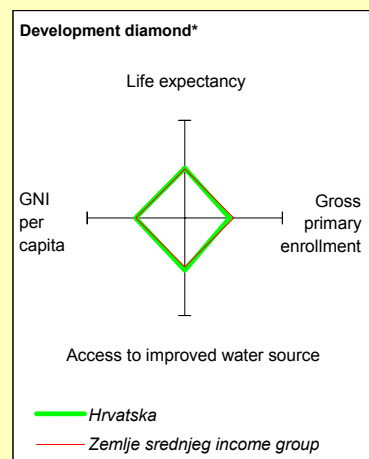
	<i>Predviđeno u posljednjem CAS-u</i>				<i>Stvarno</i>			<i>Prognoza sadašnjeg CAS-a Scenarij održivog rasta</i>			
	<i>1999^a</i>	<i>2000^b</i>	<i>2001^b</i>	<i>2002^b</i>	<i>2002^c</i>	<i>2003^c</i>	<i>2004^a</i>	<i>2005^a</i>	<i>2006^a</i>	<i>2007^a</i>	<i>2008^a</i>
<i>Gospodarstvo (kal.god.)</i>											
Stope rasta (%)											
BDP	-1.0%	1.5%	2.0%	2.5%	5.2%	4.3%	3.7%	4.0%	4.5%	4.5%	
Izvoz dob. i nefakt.usl.	0.4%	6.9%	5.1%	3.5%	1.3%	10.1%	5.8%	6.1%	5.0%	3.7%	
Uvoz dob. i nefak. usl.	-1.7%	2.3%	2.7%	3.9%	8.8%	10.9%	3.5%	2.9%	3.4%	2.3%	
Inflacija (%)	3.5%	3.5%	3.5%	3.2%	2.2%	1.8%	2.5%	2.8%	2.4%	2.2%	
Nacionalni računi (% BDP-a)											
Bilanca tekućeg računa	-7.6	-5.9	-5.0	-4.5	-8.4	-7.3	-6.0	-4.9	-4.1	-3.1	
Ukupna ulaganja	20.5	19.7	19.3	19.0	28.4	30.4	27.7	28.4	28.8	28.5	
Javne financije (% BDP-a)											
Fiskalna bilanca	-1.1	-1.4	-2.2	-2.8	-4.5	-5.8	-4.5	-3.7	-2.9	-2.0	
Strano financiranje	5.3	3.5	2.8	2.7	2.8	3.1	2.2	2.2	1.8	1.6	
Međunarodne rezerve (kao mjeseci uvoza)		3.8	4.6	4.6	5.4	5.7	6.2	6.2	6.3	6.3	
<i>Program (fin.god.Banke)</i>	<i>FG99a</i>	<i>FG00b</i>	<i>FG01b</i>	<i>FG02b</i>	<i>FG02c</i>	<i>FG03c</i>	<i>FG04c</i>	<i>FG05b</i>	<i>FG06b</i>	<i>FG07b</i>	<i>FG08b</i>
Zajmovi (milijuna USD)	108.3	257.6	313.0	160.0	0.0	53.0	209	250	265	275	260
Ukupne isplate (milijuna USD)					173.2	41.9	120.8	306	321	273	219

a. Procjena

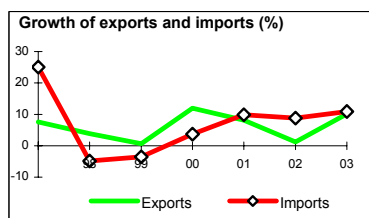
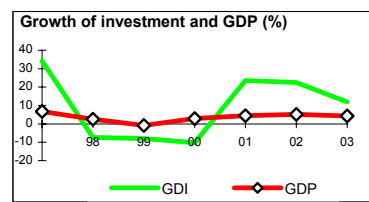
b. Prognoza

c. Stvarni rezultat

SIROMAŠTVO I SOCIJALNA SKRB	Europa i srednja Azija		Zemlje srednjeg dohotka		
	Hrvatska				
2003					
Stanovništvo, sred. god. (milijuna)	4.4	473	335		
BNP po stanovniku (Atlas metoda, USD)	5,380	2,570	5,340		
BNP (Atlas metoda, milijardi USD)	23.9	1,217	1,788		
Prosječni godišnji rast, 1997-03					
Stanovništvo (%)	-0.5	0.0	1.2		
Radna snaga (%)	0.2	0.2	1.8		
Najnovije procjene (posljednja raspoloživa godina, 1997-03)					
Siromaštvo (% stanovn. ispod nacionalne linije siromaštva)	11	..	..		
Urbano stanovništvo (% ukupnog stanovništva)	69	63	76		
Očekivano trajanje života pri rođenju (godina)	75	69	73		
Smrtnost novorođenčadi (na 1,000 zivorođenih)	7	31	19		
Neishranjenost djece (% djece mlađe od 5 god.)	..	..	..		
Pristup poboljš. izvorima vode (% stanovništva)	95	91	89		
Nepismenost (% stanovništva starijeg od 15 god.)	2	3	9		
Ukupno upisano u osn. školu (% stanovništva školske dobi)	95	103	104		
Muški	..	104	104		
Zenske	..	102	104		
KLJUČNI EKONOMSKI OMJERI I DUGOROČNA KRETANJA					
	1983	1993	2002	2003	
BDP (milijardi USD)	..	10.9	22.8	28.8	
Bruto domaće investicije/BDP	..	15.5	28.4	30.4	
Izvoz roba i usluga /BDP	..	52.4	45.4	47.1	
Bruto domaća štednja/BDP	..	14.3	19.1	20.7	
Bruto nacionalna štednja/BDP	..	16.2	21.6	21.3	
Bilanca tekućeg računa/BDP	..	5.8	-8.4	-7.3	
Kamate/BDP	..	0.9	2.2	2.4	
Ukupno dug/BDP	..	22.8	67.6	81.8	
Ukupno servisiranje duga /izvoz	..	4.9	24.3	19.6	
Sadašnji iznos duga /BDP	..	..	65.8	..	
Sadašnji iznos duga /izvoz	..	..	122.8	..	
	1983-93	1993-03	2002	2003	2003-07
<i>(prosječan godišnji rast)</i>					
BDP	..	4.0	5.2	4.3	4.2
BDP po stanovniku	..	4.6	5.1	4.3	4.8
Izvoz robe i usluga	..	6.2	1.3	10.1	5.2

STRUKTURA GOSPODARSTVA	1983		1993		2002		2003	
<i>(% BDP-a)</i>								
Poljoprivreda	..	13.8	8.9	8.4				
Industrija	..	35.8	29.9	30.1				
Prerađivačka industrija	..	30.6	20.3	19.3				
Usluge	..	50.3	61.2	61.5				
Privatna potrošnja	..	62.2	59.9	58.7				
Potrošnja opće države	..	23.5	21.0	20.6				
Uvoz robe i usluga	..	53.6	54.7	56.8				
	1983-93	1993-03	2002	2003				
<i>(prosječan godišnji rast)</i>								
Poljoprivreda	..	-0.5	2.0	-5.2				
Industrija	..	3.6	5.7	7.4				
Prerađivačka industrija	..	3.3	2.7	3.4				
Usluge	..	4.8	5.5	5.0				
Privatna potrošnja	..	3.4	7.5	4.1				
Potrošnja opće države	..	-0.4	-1.8	-0.3				
Bruto domaće investicije	..	7.5	22.5	12.0				
Uvoz robe i usluga	..	5.6	8.8	10.9				

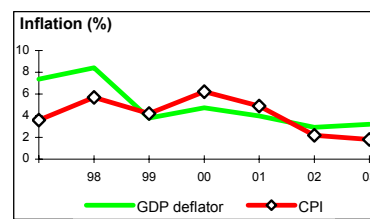

Napomena: 2003 podaci su privremene procjene.

* Znak dijamenta označava četiri ključna pokazatelja u državi (masnim slovima) u usporedbi s prosjekom država istog dohotka. Ako podaci nedostaju, dijament će biti nepotpun.

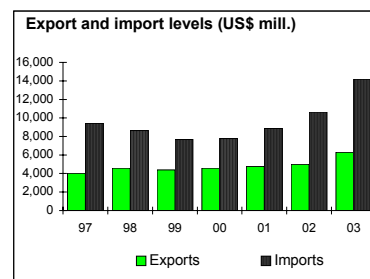
CIJENE I JAVNE FINANCIJE

	1983	1993	2002	2003
Domace cijene				
(% promjena)				
Potrosacke cijene	..	1,516.6	2.2	1.8
Implicitni BDP deflator	..	1,466.8	2.9	3.2
Javne financije				
(% BDPa, ukljucuje tekuce donacije)				
Tekuci prihodi	..	36.9	44.9	44.3
Tekuca bilanca	..	-0.1	2.0	1.9
Ukupni manjak/visak	..	-2.0	-3.1	-4.0

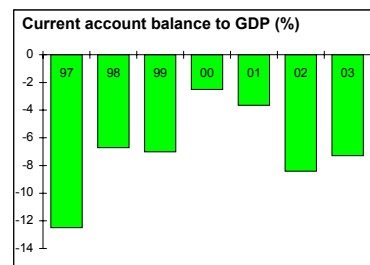
TRGOVINA

	1983	1993	2002	2003
(USD milijuni)				
Ukupan izvoz (fob)	..	3,910	5,004	6,285
Sirovine, osim gorivaexcluding fuels	..	237	274	350
Mineralna goriva i maziva	..	377	458	594
Preradjivacki proizvodi	..	1,762	2,456	3,061
Ukupan uvoz (cif)	..	4,620	10,652	14,206
Hrana	..	266	794	1,001
Gorivo i energija	..	447	1,310	1,552
Kapitalna dobra	..	749	3,682	5,261
Indeks izvoznih cijena (1995=100)	..	..	141	120
Indeks uvoznih cijena (1995=100)	..	..	139	119
Uvjeti trgovine (1995=100)	..	..	101	101

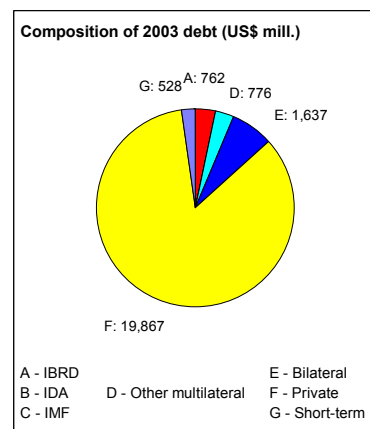
BILANCA PLACANJA

	1983	1993	2002	2003
(USD milijuni)				
Izvoz roba i usluga	..	6,196	10,571	14,907
Uvoz roba i usluga	..	5,767	13,065	17,186
Bilanca roba i usluga	..	429	-2,494	-2,279
Neto dohodak	..	-120	-502	-1,213
Neto tekuci transferi	..	328	1,076	1,394
Bilanca tekuceg racuna	..	637	-1,920	-2,099
Financiranje (neto)	..	-171	2,617	3,490
Promjene u neto rezervama	..	-467	-697	-1,391
Memo stavke:				
Rezerve, ukljucujuci zlato (USD milijuni)	..	616	5,886	8,191
Stopa konverzije (DEC, HRK/USD)	..	3.6	7.9	6.7

VANJSKI DUG I TIJEKOVI SREDSTAVA

	1983	1993	2002	2003
(USD milijuni)				
Ukupan vanjski dug	..	2,486	15,421	23,570
IBRD	..	89	611	762
IDA	..	0	0	0
Ukupne otplate duga	..	325	2,967	3,314
IBRD	..	43	52	86
IDA	..	0	0	0
Struktura neto priljeva sredstava				
Sluzbene darovnice	..	0	60	..
Sluzbeni vjerovnici	..	-52	165	196
Privatni vjerovnici	..	12	2,352	3,572
Strane izravne investicije	..	102	591	1,875
Portfolio investicije	..	0	-230	1,009
Program Svjetske banke				
Obveze	..	0	202	..
Povlacenja	..	1	126	155
Otplate glavnice	..	33	30	58
Neto tokovi	..	-33	95	97
Placanje kamata	..	9	22	28
Neto transferi	..	-42	73	69

Održivost javnog duga

Sažetak

Javni je dug Republike Hrvatske u zadnjih sedam godina u stalnom porastu, u apsolutnom i relativnom smislu, pa je tako koncem 2003. godine dosegao razinu od 55 posto BDP-a. K tomu je i godišnji trošak servisiranja javnoga duga, u usporedbi sa razdobljem od 1995 do 1999., porastao za 2,5 posto BDP-a nakon 2000. U cilju postizavanja makroekonomske stabilnosti, vlada bi, uz sadašnju stopu rasta, inflaciju i povijesno niske kamatne stope, primarni deficit trebala smanjiti na prihvatljivih 0,38 posto BDP-a i čak ispod toga. Kako bi kontrolirala razinu duga, vlada bi trebala nastaviti s konsolidacijom fiskalne potrošnje za još najmanje 3 postotna boda BDP-a. Fiskalna bi usklađenja trebalo pratiti bolje upravljanje javnim dugom, jačanje uloge sektora za upravljanje javnim dugom i uvođenje funkcije upravljanja rizicima, koja sada ne postoji.

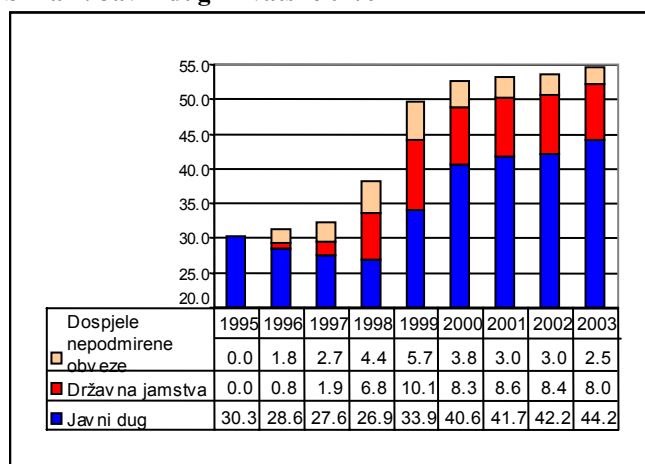
Profil javnoga duga Republike Hrvatske

1. *Nedavnim redefiniranjem javnoga duga Hrvatske, a u sklopu Stand-by aranžmana s MMF-om iz 2003. godine, naglašena je potreba unapređenja upravljanja javnim dugom i nastavak procesa fiskalne konsolidacije.* Ne postoji međunarodno prihvaćena definicija javnoga duga, kao ni prihvatljivo ograničenje¹ javnoga duga.

Svaka zemlja ima svoju definiciju. Hrvatska je vlada proširila svoju definiciju javnoga duga pridodavši središnjoj državi i izvanproračunske fondove i jedinice lokalne uprave, odnosno konsolidiranu središnju državu.² Definicija osim toga obuhvaća i neke potencijalne eksplicitne obveze javnoga sektora (izdana državna financijska jamstva).

Međutim, ista definicija ne obuhvaća činidbena jamstva i neke dospjele nepodmirene obveze koji su na kraju 2003. iznosili oko 7,6 posto BDP-a.³ U svrhu ove analize, službeno priznati dug uvećan je za dio duga koji se odnosi na dospjele nepodmirene obveze⁴.

Slika 1: Javni dug Hrvatske u % BDP

Izvor: Hrvatska narodna banka i Ministarstvo financija

¹ U Hrvatskoj se kao kriterij javne zaduženosti najčešće koristi onaj iz Sporazuma Europske unije iz Maastricht-a (potpisan 1992.) koji gornju granicu javnoga duga postavlja na 60 posto BDP-a, ali ne uključuje indirektni dug.

² Konsolidirana središnja država Hrvatske uključuje: državni proračun, izvanproračunske fondove (Hrvatski Zavod za mirovinsko osiguranje, Hrvatski Zavod za zdravstveno osiguranje, Hrvatski Zavod za zapošljavanje, Hrvatske vode), državna poduzeća (Hrvatske autoceste, Hrvatske ceste, Državnu agenciju za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka, Hrvatski fond za privatizaciju) i jedinice lokalne uprave.

³ Procjena Svjetske banke na temelju podataka Ministarstva financija i Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (HZZO).

⁴ Dospjele nepodmirene obveze obuhvaćaju sve dospjele a nepodmirene obveze države i jedinica lokalne uprave, kao i nepodmirene kratkoročne obveze zdravstvenog sektora. Definicija odstupa od definicije MMF-a, koja uključuje samo obveze nepodmirene u ugovorenome roku. Međutim, HZZO ugovara rok dospijanja obveza i dulji od 240 dana.

2. **Ukupni je bruto javni dug Hrvatske, bez činidbenih jamstava, gotovo udvostručen u proteklih osam godina.** Javni se dug uvećao s 30,3⁵ posto BDP-a u 1995. na 54,7 posto BDP-a u 2003. Najveći je porast javnoga duga zabilježen u 1999. kada je dug u odnosu na BDP samo za godinu dana porastao za 11,6 postotnih bodova BDP-a . Iako je stopa rasta u narednim godinama smanjena, koraci poduzeti u pravcu fiskalne konsolidacije nisu bili dostatni za potpuno zaustavljanje rasta duga. Jasno je da u promatranom razdoblju javni sektor nije mogao svojim prihodima podmiriti svoje rashode, što se odrazilo na povećanje javnoga duga i nemogućnost podmirenja dospjelih obveza. Dva su važna fenomena koja utječu na rast javnoga duga: (i) veliki dio javnoga duga Hrvatske (oko 23 posto ukupnoga javnog duga u 2003.) naslijeđen je iz vremena bivše Jugoslavije (npr. stara devizna štednja⁶, dug Londonskom i Pariškom klubu⁷) i (ii) vanjsko zaduživanje na međunarodnom tržištu kapitala, omogućeno nakon dodjele investicijskog kreditnog rejtinga u 1997., vlada je iskoristila za privremeno odlaganje procesa fiskalne konsolidacije.

3. **Visoka razina javne potrošnje u 1990.-ima i početkom 2002. najveći je uzrok rasta i visokih razina fiskalnog deficita, a slijedom toga i povećanja javnoga duga.**

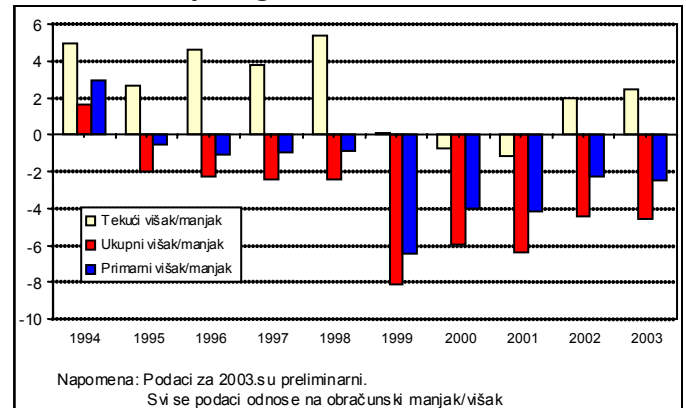
⁵ Podaci o dugu za 1995. korigirani su za dug Londonskom i Pariškom klubu koji je priznat 1996.

⁶ Stara devizna štednja (FFED) potječe od prava građana bivše Jugoslavije na štednju po deviznim računima u domaćim bankama, koje su ova devizna sredstva deponirale u Narodnu banku Jugoslavije (NBJ) u zamjenu za domaću valutu. U vrijeme raspada bivše Jugoslavije, hrvatske su banke imale više od 17,75 milijardi HRK na računima NBJ, koja je sva ta sredstva zadržala. Vlada je odlučila ovu imovinu komercijalnih banaka priznati kao javni dug, budući se radilo o životnoj ušteđevini znatnog dijela stanovništva.

⁷ Dug je službeno priznat nakon postignutog sporazuma s Pariškim klubom 1995. i Londonskim klubom 1996. Osnovna je formula za alokaciju bivših federalnih obveza osmišljena u MMF-u kako bi se raspodijelio takozvani "neraspoređeni" dug bivše Jugoslavije prema Pariškom klubu. Hrvatska je priznala 28,49% duga i jamstava bivše Jugoslavije kojega nije bilo moguće pripisati niti jednoj republici – sljednici bivše države. Sukladno sporazumu s kreditorima Londonskoga kluba, Hrvatska je preuzela 29,5% refinanciranja zajmova sukladno Novom sporazumu s financiranjem (NFA) i 19.7% prema Ugovoru o trgovini i štednim ulozima (Trade and Deposit Facility Agreement). U srpnju 1996. taj je dug zamijenjen obveznicama Republike Hrvatske serije A i B, čime je Hrvatska normalizirala odnose sa svim svojim inozemnim kreditorima.

Od 2000. godine vlada poduzima korake u smislu otplate akumuliranih dospjelih dugovanja, smanjenja rashoda i uvođenja strukturnih reformi koje dugoročno pozitivno utječu na fiskalnu održivost (obrana, mirovine, reforma zdravstva i reforma upravljanja javnim rashodima). Dok se smanjenom primarnom tekućom potrošnjom uspjela ostvariti ušteda, veće javne investicije nagovijestile su da je primarni fiskalni deficit samo djelomično smanjen u razdoblju između 1999. i 2002. i to sa više od 6 posto BDP-a na oko 3 posto BDP-a, što je veliko odstupanje od prosječnog primarnog deficita od manje od 1 posto u razdoblju 1995.-98. i više od 2 posto BDP-a viška ostvarenog u 1994.

Slika 2: Deficiti javnog sektora Hrvatske, % BDP-a

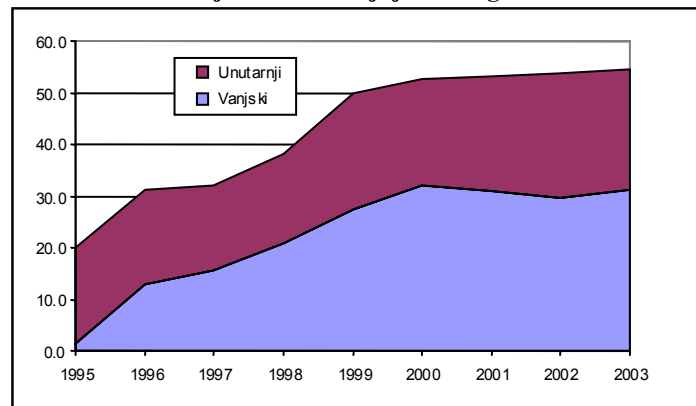

Izvor: Ministarstvo financija i procjene djelatnika

4. ***Uz financiranje proračunskog deficita, javni je dug rastao i zbog sanacije i daljnje dokapitalizacije nekoliko banaka i javnih poduzeća, kao i zbog podmirenja obveza prema sustavu osigurane štednje i deficita zdravstvenog sektora.*** Na temelju podataka Hrvatske narodne banke i Ministarstva financija, procjenjuje se da je 7 posto ukupnog javnog duga posljedica sanacije banaka i osiguranja štednih uloga, 5 posto je posljedica rehabilitacije sustava zdravstva i njegovih dospjelih nepodmirenih obveza, za 10 posto su zaslužna brodogradilišta, za 13 posto transport (uključivo željeznicu i izgradnju autocesta), 3 posto otpada na mirovinsku reformu, 2 posto na zaduživanje jedinica lokalne uprave i 1 posto na poljoprivredne kombinatne.

5. ***Fiskalne su promjene u proteklih četiri do pet godina ukazale na još dva važna uzroka akumulacije duga: nepodmirene unutarnje obveze javnoga sektora (dospjele nepodmirene obveze) i potencijalne obveze u obliku državnih jamstava.*** Vlada je akumulirala značajne dospjele nepodmirene obveze u iznosu od 1,5 posto BDP-a godišnje u razdoblju 1996.-99. Državna su jamstva od 1996. značajno porasla i dosegla 13 posto BDP-a u izdanim jamstvima⁸ do kraja 2003. Ta jamstva najveći su izvor potencijalnih proračunskih obveza. Od 2003. ne postoji čvrst, zakonski utemeljen kriterij odabira korisnika jamstava, a uz to su jamstva najčešće izdavana bez jasnoga plana i mjera kontrole rizika.

Slika 3: Bruto vanjski i unutarnji javni dug

Izvor: Ministarstvo financija i procjene djelatnika Svjetske banke

⁸ Financijska i činidbena jamstva. Izdani je iznos procjena osoblja Svjetske banke na temelju službenih podataka Ministarstva financija

6. *Iako je udio vanjskoga duga u ukupnome dugu 57 posto, raširena upotreba deviznih klauzula u domaćem zaduživanju značajno mijenja valutnu strukturu.* Udio denominiran ili indeksiran u stranoj valuti u ukupnom javnom dugu od 85 posto, kao i valutni sastav vanjskoga duga, ukazuju na izloženost zemlje vanjskim šokovima i tečajnim promjenama pojedinih valuta. Osim trezorskih zapisa i jednog izdanja kunskih obveznica na domaćem tržištu, sve su domaće posudbe vezane uz Euro. Kunski dug iznosi samo 15 posto ukupnoga duga. Dug u Eurima iznosi približno 58 posto ukupnoga duga. U porastu je izloženost japanskome jenu (JPY), dok se dolarski udio duga smanjuje u odnosu na ukupni dug. Trenutna valutna struktura hrvatskoga duga ukazuje na veliki valutni rizik

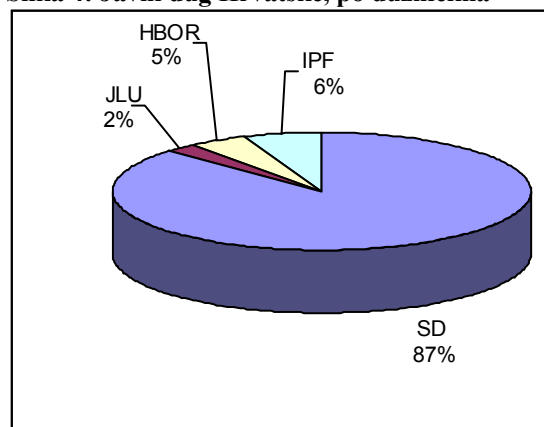
7. *Struktura duga javnoga sektora po najvećim dužnicima nije se značajnije promijenila u nekoliko proteklih godina.*

Najveća je koncentracija, iako smanjena sa 96 na 87 posto ukupnoga iznosa, još uvijek na razini središnje države. To ukazuje na ključnu ulogu Sektora za upravljanje javnim dugom ustrojenoga pri Riznici u svim poslovima upravljanja ukupnim javnim dugom. Još do nedavno su se izvanproračunski fondovi (najviše Hrvatske autoceste i Hrvatske ceste) mogli neovisno zaduživati na domaćem i inozemnom tržištu. Njihov je udio u ukupnome dugu, na kraju 2003. iznosio 6 posto, kada se isključi dug pokriven državnim jamstvom.

Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR), nakon dobivanja ocjene kreditnog rejtinga, povećava svoje zaduživanje, ali uz to nosi i povećanu potencijalnu obvezu države. Naime, većina je zajmova HBOR-a domaćem sektoru pokrivena državnim jamstvom. Jedinice lokalne uprave, zbog slabog fiskalnog kapaciteta (s izuzetkom Grada Zagreba i još nekoliko gradova) i strogih zakonskih odredaba glede njihovog zaduživanja, aktivne su uglavnom na domaćem tržištu komercijalnih banaka. Neznatan je broj zajmova koje su jedinice lokalne uprave dobile od međunarodnih financijskih institucija. Najveći dio povećanja vanjskoga duga nakon 1997. odnosi se na posudbe središnje države i izvanproračunskih agencija (osobito Hrvatske autoceste i HBOR), dok su jedinice lokalne uprave u najvećem broju slučajeva trpjele zakonska i proceduralna ograničenja vanjskog zaduživanja.

8. *Nakon 1997. promijenjeni su izvori financiranja.* Početkom 90-ih novo financiranje većinom je potjecalo od netržišnih izvora (primjerice Hrvatska narodna banka, bilateralne i multilateralne agencije) i banaka u državnom vlasništvu. Institucionalne promjene javnih financija i neovisnost monetarnih vlasti, kao i sređivanje odnosa sa Londonskim i Pariškim klubom, dovelo je do toga da vlada danas gotovo 86 posto posudbi uzima od tržišnih izvora. Udio poželjnih kreditora, kao što su međunarodne financijske institucije ili multilateralne agencije, čini dodatnih 8 posto od ukupnoga iznosa. Nasuprot tome, državne međunarodne obveznice postigle su značajnu vrijednost u ovome razdoblju, dosegnuvši gotovo trećinu ukupnoga duga do konca 2003. Uvođenjem mirovinske reforme i uspostavom drugoga stupa

Slika 4: Javni dug Hrvatske, po dužnicima

Izvor: Ministarstvo financija

mirovinskog osiguranja u 2002. – novi subjekti na tržištu kapitala – vlada je pokrenula domaće tržište obveznica. Cilj je bio ubrzati razvoj domaćeg tržišta kapitala, ali i potaknuti krivulju kuskoga prinosa i produbiti tržište. Međutim, do sada je izdana samo jedna emisija kuskih obveznica, dok su druge bile vezane za Euro; jasno je stoga da vlada nije uspjela odgovoriti na zahtjeve tržišta.

9. Javni dug Hrvatske, kao i njegov trend, nepovoljni su u usporedbi sa novim zemljama članicama i zemljama članicama EU. Javni je dug u porastu još od stjecanja hrvatske neovisnosti. U zadnjih sedam godina, nove zemlje članice za ulazak u EU uspjele su smanjiti javni dug u prosjeku za 2,8 postotna boda BDP-a, a zemlje članice EU za 8,3 postotna boda BDP-a. Hrvatska je, sasvim suprotno, povećala svoj dug za 23,4 postotna boda BDP-a. Razina duga u novim zemljama članicama zadržana je na prosječno 36 posto BDP-a, što je daleko ispod prosjeka EU od gotovo 63 posto ili razine zabilježene u Hrvatskoj u 2002. i 2003. Osim toga, uslijed rastućega duga, godišnja je otplata kamata u hrvatskom proračunu u porastu, dok je u slučaju komparativne skupine ista stavka bilježila pad.

Tabela 1: Javni dug i otplata kamata (% BDP-a)

	Dug			Otplata kamata	
	1995	2002	Razlika	1995	2001
Litva ^{1/}	17.8	29.5	+11.7	0.4	1.6
Latvija ^{1/}	16.2	14.6	-1.6	1.2	1.1
Estonija ^{2/}	8.6	5.2	-3.4	0.2	0.3
Republika Češka ^{1/}	15.6	41.7 ^{4/}	+26.1	1.2	1.0
Poljska	54.3	46.0	-8.3	4.5	3.0
Rumunjska	25.5 ^{3/}	28.9	+3.4	1.4	3.1
Mađarska	86.4	54.3	-32.1	9.3	4.8
Bugarska	120.6	69.7 ^{4/}	-50.9	14.7	3.7
Slovenija	18.8	26.9	+3.6	1.2	1.6
Republika Slovačka	22.8	42.7	+19.9	2.1	3.2
Prosjek CEEC	38.7	36.0	-2.8	3.6	2.3
Hrvatska*	30.3	42.2	+11.9	1.4	2.2
Hrvatska^{2/*}	30.3	53.7	+23.4	1.4	2.2
EU	70.9 ^{3/}	62.6	-8.3	5.4	3.8

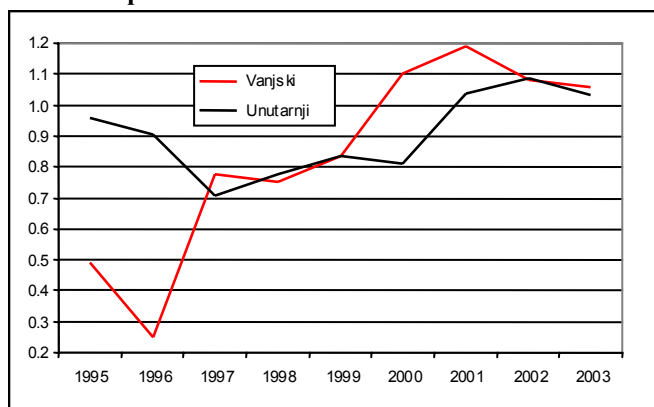
Napomene: *Hrvatski podaci za 1995. korigirani za dug Pariškom i Londonskom klubu.

1/ Uključuje jamstva; 2/ Uključuje jamstva i dospjele nepodmirene obveze; 3/ za 1997. umjesto; 4/ za 2001.

Izvor: Svjetska banka, MMF (GFS), Izvještaj o tranziciji 2003., EBRD

10. Do sada je financiranje ovih velikih deficita bilo olakšano razmjerno jednostavnim pristupom međunarodnim tržištima kapitala, koja su dopuštala emisiju duga uz nisku disperziju rizika zemlje i uz značajne privatizacijske prihode. Ustvari je trošak financiranja u zadnje četiri godine značajno smanjen.

Slika 5: Otplata kamata u % BDP-a

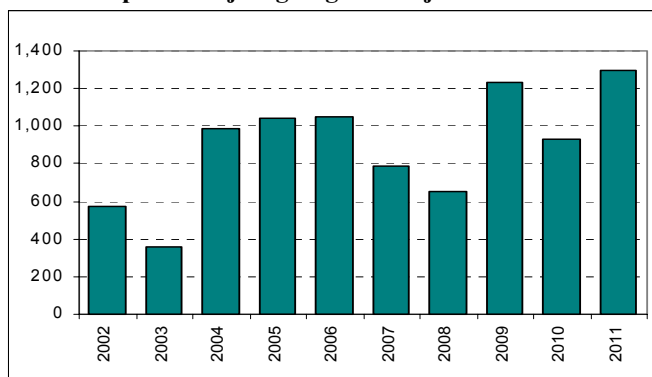
Izvor: Ministarstvo financija

Kamatna je marža (spread) na državne euroobveznice naglo pala s više od 500 baznih bodova standardnih vrijednosnica u 1999. na 70 baznih bodova u 2004. Istodobno su produljeni rokovi dospeljeća. Unatoč tomu, ovi pokazatelji nisu tako povoljni kao kod novih zemalja članica za ulazak u EU. Problemi održivosti duga, širenja nepovoljne situacije iz drugih zemalja u regiji ili promjene procjena tržišta iz perspektive mogućega priključenja Hrvatske EU mogu preokrenuti trend poboljšanja državnoga duga. U tom bi slučaju, uslijed eksplozivnog rasta otplate duga, otplate kamata lako zakočile strategiju postupne fiskalne prilagodbe, koju vlada trenutno promiče. Jednako bi tako dug i otplata duga u odnosu na BDP vrlo lako dosegli razinu neodrživosti ukoliko bi makro-usklađenja dovela do pada vrijednosti kune.

11. Potrebno je unaprijediti upravljanje dugom, kao i upravljanje proračunom, kako bi se na pravi način odgovorilo na gore navedene rizike. Prvo, praksa korištenja privatizacijskih prihoda za financiranje deficita do sada je služila za ublažavanje nekih proračunskih pritisaka, no ne predstavlja dugoročno isplativu strategiju, budući se očekuje značajno smanjenje privatizacijskih prihoda nakon 2005./06. Drugo, postojeće dospelje nepodmirene obveze i nedostatak kontrole nad rezerviranjima za državna jamstva naznaka su žurne potrebe za uvođenjem poboljšanja u sektoru upravljanja dugom da bi se potencijalne obveze države mogle držati pod kontrolom. Treće, raspored otplate javnoga duga u slijedeće tri godine, kao i za razdoblje 2009.-2011., sugerira potrebu za značajnim refinanciranjem. Samo u 2004.

Slika 6: Otplata vanjskog duga u milijunima US\$

Izvor: Hrvatska narodna banka

Hrvatska će potrošiti 10 posto svojega BDP-a na servisiranje duga. Koordinirana i zdrava fiskalna politika na takve bi izazove odgovorila planiranjem primarnih viškova u godinama značajnih otplata duga, kako bi se izbjegli svi mogući rizici otplata. Četvrto, analiza održivosti jasno ukazuje na potrebu uvođenja brzih fiskalnih prilagodbi i izbjegavanja prociklične fiskalne politike ukoliko vlada želi postići održivu srednjoročnu makroekonomsku stabilnost.

Pitanja i dijagnoze

Primarna bilanca i održivost duga

12. Prociklična fiskalna politika tijekom 1990-ih značajno je narušila fiskalnu održivost, potpomognuta krizama u Rusiji i na Kosovu, koje su dovele do gospodarskoga pada. Fiskalni deficiti koji su u razdoblju od 1995. do 1998. iznosili u prosjeku 2,3 posto BDP-a dosegli su 6 posto BDP-a u razdoblju koje je uslijedilo. U drugoj polovici 90-ih fiskalna je politika bila neodrživa -- činjenica je to koju potkrjepljuje ubrzani porast duga. Iako je nakon 2000. uslijedila promjena trenda, ista ta promjena nije bila dostatna za uspostavu privremene solventnosti. Dugoročno promatrano, vlada bi trebala akumulirati *realni* dug (kao udio u BDP-u) po stopi manjoj od realne kamatne stope, kako bi mogla otplatiti barem neke manje dijelove duga. Fiskalna održivost traži da **održiva razina primarnog suficita/deficita** (stanje potrebno za održanje otplatne razine duga temeljene na pretpostavkama rasta, inflacije i javne potražnje za

novcem) u srednjoročnom razdoblju⁹ bude **0,38 posto BDP-a**. Isto proizlazi iz kombiniranog procijenjenog troška servisiranja realnoga duga od 0,47 posto BDP-a (što je neto učinak rasta na stanje duga), plus prihod od emisijske dobiti od 0,85 posto BDP-a.¹⁰ Uz sadašnju stopu realnoga rasta koju je Hrvatska postigla, vlada bi trebala iznaći načina za dodatne uštede od najmanje 3 postotna boda BDP-a kako bi se kontrolirala razina duga. Ako se vlada bude morala nositi s većim premijama na svoj nominalni dug, biti će potreban primarni višak u cilju održanja stabilnosti duga. Kada realna kamatna stopa jednom prijeđe realnu stopu rasta, dug se vrlo brzo akumulira.

Tabela 2: Alternativni scenariji za kratkoročni održivi primarni višak

	<i>Stopa rasta BDP-a (%)</i>	<i>Realna kamatna stopa (%)</i>	<i>Stopa inflacije (%)</i>	<i>Početni javni dug (% BDP-a)</i>	<i>Održivi primarni višak/manjak (% BDP-a)</i>
Osnovni scenarij	4.5	5.5	3	46,8	-0.38
	2				1.1
Scenarij rasta	3	5.5	3	46,8	0.5
	5				-0.7
		4.5			-0.9
Scenarij realne kamatne stope	4.5	7.5	3	46,8	0.6
		9.5			1.6
			5.5		-0.6
Scenarij stope inflacije	4.5	5.5	7.5	46,8	-0.7
			9.5		-0.8

13. *Potrebni primarni višak/manjak najosjetljiviji je na promjene pretpostavki rasta.*

Alternativni scenariji ilustriraju, primjerice, da bi uz projektirani prosjek rasta od 3 posto, vlada trebala postići primarni višak od oko 0,5 posto BDP-a. Alternativno, poveća li se rast za 5 posto, dopušteni primarni deficit bi bio 0,7 posto BDP-a. Visoka inflacijska elastičnost potražnje za novcem ukazuje na to da je opseg za porast emisijske dobiti putem veće inflacije u najbolju ruku ograničen – što je uobičajena pojava u zemljama u kojima je raširena upotreba zamjenske valute. Makroekonomski učinci dugoročne fiskalne nestabilnosti mogu se pogoršati procikličnom fiskalnom politikom. Suoči li se Hrvatska s kratkoročnim poteškoćama (fiskalne poteškoće s EU ili, što je još vjerojatnije, s financijskom ili valutnom krizom u susjednoj državi) koje mogu dovesti do, primjerice, povećanja kamatnih stopa, niže stope rasta ili pada tečaja, ionako nestabilna fiskalna situacija mogla bi se pogoršati uslijed smanjenja prihoda, što bi ubrzalo porast duga. Procikličnost rashoda bi tada naglašeno utjecala na gospodarski pad.

Izloženost financijskim rizicima u strukturi duga

⁹ Dugoročna se inflacija procjenjuje na 3 posto, dugoročna stopa realnoga rasta na 4,5 posto, svjetska realna kamatna stopa na 5,5, temeljni novac na 14,7 posto BDP-a i kratkoročna kamatna stopa na 3.

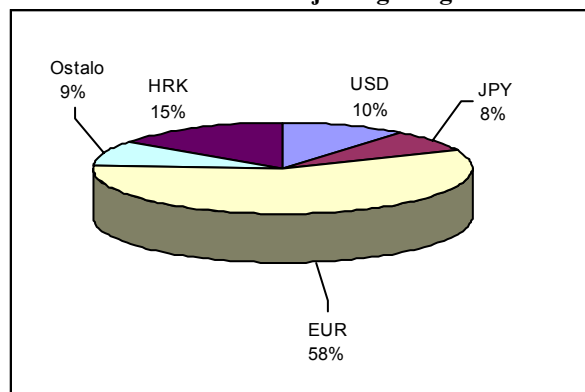
¹⁰ Ranija je analiza već pokazala da je potražnja za novcem u Hrvatskoj tako elastična da *maksimalna* emisijska dobit koju vlada može ostvariti nije mnogo veća: emisijska dobit je

maksimizirana stopom inflacije od 20 posto, na samo 1,7 posto BDP-a. To znači da uz višu inflaciju primarni fiskalni višak ne može biti manji od -1,2 posto BDP-a.

14. Zbog ograničenog razvoja domaćeg tržišta i nepostojanja hedging instrumenta (instrumenta zaštite od rizika), javni je dug Hrvatske u velikoj mjeri izložen valutnim rizicima. Struktura komponenata unutarnjeg i vanjskog duga ukazuje na izloženost vanjskim i valutnim šokovima koji mogu utjecati na sposobnost vlade da otplati dug. Na kraju 2003. udio direktnog vanjskog duga u ukupnom direktnom javnom dugu iznosio je 57 posto. Preporuka je da se udio vanjskoga duga smanji povećanjem unutarnjeg duga, s ciljem smanjenja izloženosti vanjskim šokovima i rizicima promjene tečaja, te da bi se podržao razvoj domaćeg tržišta

duga (primjerice za ulaganja u drugom stupu mirovinskoga osiguranja). Po prilici 60 posto javnoga duga Hrvatske denominirano je u inozemnoj valuti, a oko 65 posto domaćega duga vezano je za Euro, iako je plativo u HRK. Pobliza analiza, koja uključuje i domaći dug vezan uz Euro plativ u HRK pokazuje da je udio duga vezanoga uz stranu valutu 85 posto od ukupnoga duga, što državu čini osjetljivom na valutni rizik. Ovime se naglašava potreba razvijanja instrumenata duga u domaćoj valuti koji nisu indeksirani uz stranu valutu. Brzina razvoja kunsoga tržišta duga značajno će odrediti strukturu rizika hrvatskoga duga. Slika 7 sadrži valutnu strukturu ukupnoga javnog duga, dok Tabela 3 pokazuje valutnu strukturu vanjskoga duga središnje države. Iznenađujuće visok udio JPY (oko 20 posto) rezultat je djelovanja dva faktora: (i) nedostatka jasno artikulirane i službene strategije upravljanja dugom i (ii) nedostatka dobro definiranog standarda za valutnu strukturu vanjskoga duga. Međutim, sve dok se ne razvije srednjoročno kunsko tržište duga, zemlja bi trebala pažljivo odvagnuti smanjenje valutnog rizika putem ujednačenije baze kreditora.

Slika 7: Valutna struktura javnoga duga

Izvor: Ministarstvo financija

* Dio duga u EUR uključuje dug povezan s EUR iako plativ u HRK (njegov udio je polovica dijela duga u EUR)

15. S približavanjem priključenja EU i formalnog uvođenja Eura kao hrvatske valute, bilo bi dobro da vlada revidira valutni sastav vanjskoga duga. Analizom očekivanih troškova i rizika strategije zaduživanja, trebalo bi uzeti u obzir glavne gotovinske tokove središnje države i odabrati obveze podudarnih karakteristika s ciljem ublažavanja proračunskog utjecaja šokova na trošak servisiranja duga.

Tabela 3: Valutna struktura vanjskoga duga središnje države (od studenog 2003.)

	%		
	% ukupnog duga	% fiksnog	promjenjivog
EUR	57%	92%	8%
USD	21%	1%	99%
JPY	20%	100%	0%
CHF	2%	100%	0%
Ukupno	100%	74%	26%

Izvor: Ministarstvo financija

16. Država je izložena rizicima refinanciranja. Profil otplate duga središnje države ukazuje na visoki stupanj izloženosti riziku revolviranja duga. Iako ne postoje jasne naznake ciljanog godišnjeg postotka otplate, 2005., 2009. i 2011. godina će biti godine u kojima će se morati otplatiti više od 10 posto duga, i to najvećim dijelom zbog dospijuća obveznica u stranoj valuti. Ministarstvo financija trebalo bi povećati udio emisije duga u domaćoj valuti s duljim rokom dospijuća i pri dodatnom zaduživanju trebalo bi pokušati izbjeći daljnje opterećivanje godina ključnih za otplatu duga.

17. Valute nisu u jednakoj mjeri izložene riziku promjene kamatne stope. Hrvatska se država trenutno zadužuje na domaćem tržištu po fiksnim nominalnim stopama. Otprilike 75 posto vanjskoga duga ima fiksnu kamatnu stopu, a 25 posto promjenjivu. Iako ne postoji formalni standard odnosa fiksnog i promjenjivog duga, situacija je u skladu s uobičajenom praksom zaduživanja, gdje od 70 do 80 posto duga obično ima fiksnu kamatnu stopu. Hrvatska se država trenutno u lokalnoj valuti zadužuje po fiksnim nominalnim stopama. Međutim, analiza po specifičnim valutama ukazuje na značajno odstupanje u postotku odnosa fiksnoga i promjenjivog duga između različitih valuta: dok je dug u EUR i JPY gotovo u cijelosti ugovoren s fiksnom kamatnom stopom, dug u USD ima promjenjivu kamatnu stopu. Važno je osvrnuti se na ovakvu neujednačenost na razini valuta. Razlog tome su najvjerojatnije preferencije kreditora i karakteristike raspoloživih kreditnih proizvoda. Iako su razine i strukture kamatnih stopa za ove tri najjače valute usko vezane za trenutnu situaciju na globalnome tržištu, one su jednako tako vezane i za gospodarske cikluse/političke odluke svojstvene određenoj zemlji/monetarnoj uniji, te je stoga važno utvrditi standard fiksnog-promjenjivog sastava duga za svaku specifičnu valutu.

Zakonski i institucionalni okvir za Sektor za upravljanje dugom središnje države

18. Nedavne su zakonske promjene značajno unaprijedile zakonski okvir za upravljanje dugom. Zakon o proračunu iz 2003. daje jasne ovlasti Ministarstvu financija za dizanje zajmova u ime središnje države, a putem svoje Uprave za javni dug. Zakon propisuje da se o dugu, jamstvima i zajmovima mora dva puta godišnje objaviti izvještaj u Narodnim novinama, te propisuje da Vlada mora jednom godišnje donijeti trogodišnju strategiju upravljanja dugom. Jasno se propisuje i svrha zaduživanja i opisuju aktivnosti upravljanja dugom. Definira se gornja granica ukupnoga duga države od 60 posto BDP-a., uključivo i pozvana jamstva. Zakon o godišnjem izvršenju proračuna propisuje godišnji iznos novih jamstava i dopušteno stanje duga na kraju godine. Uz to je Vlada usvojila i Odluku o kriterijima za izdavanje državnih jamstava kojom se definira postupak i izdavanje jamstava uključivo i procjenu sposobnosti korisnika jamstva za otplatu obveze.

19. Kapacitet uprave za javni dug je nedostatan, osobito u području analize rizika. Sektor za upravljanje javnim dugom pri Riznici sa samo osam djelatnika, odgovoran je za upravljanje dugom središnje države i jamstvima. Zbog nedostatnog broja djelatnika, Sektor se uglavnom bavi pronalaženjem potrebnih sredstava, a bez potpore jedinice koja bi se bavila upravljanjem rizicima. Bilo bi potrebno ustrojiti ured srednje razine koji bi kroz analizu troškova i rizika duga pružao potporu strategiji i pratio i održavao bazu investitora.

20. Postojeća organizacijska struktura i situacija nose brojne rizike s kojima se potrebno suočiti. Hrvatska sudjeluje u zajedničkom programu Svjetske banke i MMF-a – Programu upravljanja javnim dugom i razvoja tržišta duga. Od početka Programa početkom 2004. već su učinjena određena poboljšanja: poboljšana je stari sustav evidencije duga, što je dovelo do mnogo

stabilnijeg okruženja sustava; zaposlen je novi načelnik u *back office-u*, te je uspostavljena interna organizacija projekta za provedbu reformi. Međutim, još mnogo toga treba uraditi. Ne postoji formalna i transparentna strategija upravljanja dugom; ne postoji funkcija ureda srednje razine niti su jasne uloge djelatnika podređenih ureda; ne provodi se analiza održivosti duga; evidencija jamstava je nepotpuna; potrebno je unaprijediti komunikaciju s centralnom bankom. Prisutan je značajan «rizik odgovorne osobe», budući da je pomoćnik ministra, koji je na čelu Uprave za javni dug, nezamjenjiv kao glavna, ako ne i jedina osoba koja raspolaže svim institucionalnim podacima u Upravi za javni dug. Problem uvećava činjenica da ne postoji pravi sustav evidentiranja duga. Kako se po sustavu nagrađivanja državni sektor ne može mjeriti sa privatnim sektorom, najveći je problem zadržati kvalitetan kadar u uredu za upravljanje javnim dugom.

21. Ne postoji jasna, formalno artikulirana strategija upravljanja dugom. Zbog nedostatka kadrova, strategija zaduživanja je usmjerena na pronalaženje potrebnih sredstava, a bez potpore jedinice za upravljanje rizicima i odgovarajuće procjene gotovinskih prihoda. Međutim, s obzirom na ograničenja domaćeg tržišta duga, pri iznalaženju sredstava potrebnih državi upravljanje rizicima zaduživanja bilo je umjereno racionalno. Valutni je rizik i nadalje visok, budući je gotovo 85 posto ukupnog duga opće države ili denominirano u stranoj valuti ili indeksirano na stranu valutu. Sve dok je krivulja kuskog prinosa produžena, za vladu bi pokušaj ubrzanog smanjenja valutnog rizika bio vrlo rizičan, budući bi to značilo zamjenu dugog roka dospjeća duga u inozemnoj valuti za kratkoročni denominirani kuskog dug. Iako bi se tako smanjio valutni rizik, to bi dovelo do značajnog povećanja rizika od revolviranja duga, što je u ovom trenutku potencijalno mnogo ozbiljnije. Uz mirovinsku reformu u tijeku, mogući su dulji rokovi dospjeća duga denominiranog u kunama. Službena procedura odobrenja strategije i podnošenja izvještaja Saboru unaprijedit će povjerenje investitora i podići razinu transparentnosti upravljanja dugom.

22. Upravljanje gotovinom tek je u začetku, te su nužna znatna unapređenja. Učinkovitost vlade bi se povećala smanjenjem neangažiranih novčanih sredstava i troška držanja tih sredstava. Nesigurnost zahtjeva o tokovima neto gotovine bi, uslijed neodgovarajuće sposobnosti prognoziranja gotovinskih prihoda, mogli stvoriti prekomjernu likvidnost u sustavu.

23. Raspoloživi podaci o dugu djelomični su i nepotpuni. Državna se jamstva sustavno ne evidentiraju, dok se jamstva jedinica lokalne uprave njihovim komunalnim poduzećima uopće ne evidentiraju. U sklopu zadnjega Stand-by aranžmana s MMF-om postignuta su neka poboljšanja u sustavu evidentiranja duga i jamstava, kada je Ministarstvo financija otkrilo značajan iznos dvostruko obračunatog duga pokrivenog jamstvom (nekih 8 posto BDP-a) u podacima o javnom dugu dobivenim od Hrvatske narodne banke.

Domaće tržište duga

24. Hrvatsko tržište državnim vrijednosnicama značajno se razvilo nakon 2000. godine, te danas razmjerno dobro kotira u odnosu na vodeću grupu u regiji. Na Ministarstvu financija je odgovornost za daljnje unapređenje upravljanja javnim dugom, no za daljnji su razvoj tržišta javnoga duga odgovorni razni subjekti. Učinkoviti se rezultati mogu postići samo koordiniranim naporima tih različitih subjekata. Potrebno je uspostaviti odgovarajući mehanizam za koordinaciju, pri čemu je od osobite važnosti odlučno vodstvo na čelu s Ministarstvom financija (MF) i Hrvatskom narodnom bankom (HNB). Baza domaćih ulagača počela se tek nedavno razvijati i diverzificirati, a primarno tržište bi trebalo bolje organizirati. Kalendar emisija još nije

uspostavljen, osim za trezorske zapise. I sekundarno je tržište također fragmentirano uslijed nekoliko faktora: potrebno je kontrolirati transakcije povezanih strana na malom i konglomeratskom financijskom sektoru, zabrana inozemnih ulaganja u domaće obveznice zbog kontrole dotoka svježeg novca i dvojna valutna denominacija.

25. **Potražnja i baza ulagača trebaju se i nadalje razvijati.** Dok je uvođenje drugoga stupa mirovinskog osiguranja dalo poticaj razvitku baze domaćih ulagača, domaća je potražnja još uvijek ograničena. Nadalje, visoki stupanj zamjene valute vodi k tomu da ulagač jasno preferira državne vrijednosnice vezane za Euro. Banke su i nadalje važna skupina ulagača; banke od inozemnih izvora pribavljaju sredstva za ulaganja u domaće obveznice. Potrebno je poraditi na ciljanoj emisiji i promotivnoj kampanji. Osobito mali ulagači mogu biti privučeni kratkoročnim državnim vrijednosnicama, ukoliko bi se uspostavila infrastruktura za lakši pristup i sigurnu pohranu vrijednosnih papira.

26. **Domaće bi se tržište duga trebalo proširiti ponudom novih rokova dospijeća.** Domaće izdane obveznice samo su mali dio ukupnog javnog duga. Dok se trezorski zapisi izdaju tjedno sa tri roka dospijeća (3, 6 i 12 mjeseci), samo je sedam tržištu zanimljivih obveznica koje je izdala država i državne agencije, s rokovima dospijeća od 3, 5, 7 i 10 godina. Rijetki su srednje dugi rokovi dospijeća (2 do 4 godine) gdje bi se mogle izdati državne obveznice u HRK (umjesto denominirane u Euru). Osobito zbog nedavnog porasta vrijednosti Eura i HRK, hrvatski bi se vanjski dug denominiran u USD mogao refinancirati na domaćem tržištu, uz značajne kapitalne dobitke. Domaća apsorpcijska moć institucionalnih ulagača mogla bi porasti u dovoljnoj mjeri da bi mogla podnijeti povećanje domaćeg zaduživanja u nadolazećim godinama.

27. **Primarno tržište trebalo bi biti bolje organizirano i imati jaču konkurenciju.** Dok se trezorski zapisi prodaju tjedno, državne obveznice se izdaju bez fiksnog kalendara i potpisuje ih nekoliko vodećih banaka na temelju zahtjeva za prijedlog. Sudjelovanje na dražbi trezorskih zapisa svima je otvoreno, pa i malim ulagačima koji nisu sposobni trenutačno osigurati najveću ponudu. Kako bi se odgovorilo na pojavu novorođenih institucionalnih ulagača, sustav primarnoga tržišta bi garantirao značajnu rekonfiguraciju. Transparentnost potreba primarnoga tržišta može se značajno poboljšati redovnim dražbama, elaboracijom i ranim publikacijama kalendara godišnje emisije Ministarstva financija. Sustav emisije može se postepeno automatizirati, počevši sa dražbama trezorskih zapisa. Boljom organizacijom i konkurentnošću primarnoga tržišta, očekuje se da bi kamatne stope ostvarile značajan pad.

28. **Pri organizaciji primarnog i sekundarnog tržišta potrebno je pažljivo razmotriti fragmentaciju sekundarnog tržišta.** Mali, koncentrirani i konglomeratski financijski sektor traži kontrolu transakcija između povezanih strana. Dvojna valutna denominacija, u HRK i EUR također fragmentira tržište i krivulju prinosa. Većina je domaćih državnih obveznica trenutno denominirana u EUR, dok su trezorski zapisi u HRK. Uskoro bi se moglo uvesti više državnih obveznica denominiranih u HRK. Zabrana inozemnih ulaganja u domaće obveznice radi kontrole dotoka svježeg novca iskrivljuje prinose hrvatskih Euroobveznica i u EUR denominiranih domaćih obveznica. Sve je ove faktore potrebno pažljivo razmotriti pri organizaciji primarnoga i sekundarnog tržišta.

29. **Tržište reotkupa postoji, ali se treba i dalje razvijati, a swap tržište (tržište zamjene) je potrebno istražiti.** Ne postoji standardizirani glavni sporazum koji obuhvaća i banke i ne-bankovne financijske institucije, ograničavajući tako tržište samo na mali broj banaka. Tako se

ostavlja prostora zakonskoj nepouzdanosti transakcija. Trebalo bi ispitati dubinu i učinkovitost novčanog tržišta i instrumenata zaštite od kamatnog rizika.

30. *Potrebno je povećati transparentnost sekundarnog tržišta.* Trenutno se Zagrebačkoj burzi (ZSE) podnosi izvještaj samo o podacima po završenoj trgovačkoj transakciji (cijena i količina). Iako je tako zakonom uređeno, ne izvještava se o svakoj transakciji, budući se poštivanje ovoga pravila ne kontrolira. Nadalje, da bi pružila bolje informacije o cijenama na tržištu, Zagrebačka burza izračunava prosječni prinos za svaku transakciju i to tako što prikuplja kotaciju cijena i podatke o prodaji iz različitih izvora: trgovačkih izvještaja koje burzi podnose kupci, informacija klirinških kuća i prosječnih kotacija trgovaca primarnom emisijom. Istodobno država gubi iz vida što se događa na sekundarnom tržištu državnih vrijednosnica. Hrvatska komisija za vrijednosnice (CROSEC), glavni čuvar tržišta, dobila je instrukcije da više pozornosti obrati na tržište državnim vrijednosnicama.

31. *Potrebno je unaprijediti sustav nagodbi kako bi se postigla istodobnost isporuka i plaćanja (Delivery versus payment – DVP).* Središnja depozitarna agencija (SDA) još ne sudjeluje u sustavu bruto nagodbi u realnom vremenu (RTGS) HNB-a i nije u mogućnosti pružiti istodobnu DVP nagodbu pri većoj institucionalnoj kupnji obveznica. S druge strane, HNB nema vlasničkoga udjela u Središnjoj depozitarnoj agenciji. Država bi mogla izaći iz vlasništva Središnje depozitarne agencije. Umjesto toga, HNB, kao važan korisnik SDA, mogla bi postati njezin manjinski dioničar.

•

**Konzultacije o Strategiji Svjetske banke za pomoć Republici Hrvatskoj
Lipanj – srpanj 2004.**

Zagreb, Osijek, Knin, Split, Čakovec

Održan je niz od pet sastanaka s predstavnicima lokalnih vlasti, poduzeća, kao i organizacijama civilnog društva kako bi se saznali stavovi i mišljenja o razvojnim prioritetima i izazovima Hrvatske. Sastanci su održani u Zagrebu, Osijeku, Kninu, Splitu i Čakovcu.

Sudionici su kao ključne izazove identificirali sljedeće probleme:

- **Obrazovanje** – Svi su sudionici naveli da je reforma obrazovanja najvažnija reforma za Hrvatsku. Sadašnji obrazovni sustav ni na jednoj razini nije odgovarajući i potrebna mu je reforma. Isto je tako rečeno da obrazovni sustav ne reagira dovoljno brzo na signale s tržišta kao što bi to trebalo biti a posljedica je manje konkurentna radna snaga u Hrvatskoj. Također su sudionici naglasili da mladi ljudi ne razumiju pravo značenje riječi tržišno gospodarstvo. Raspravljalo se i o obrazovanju za civilno društvo a zaključak je bio da Hrvati nisu dovoljno obrazovani za preuzimanje aktivne uloge građanina. Nema dovoljno ni formalnog ni neformalnog obrazovanja o «kulturi demokracije». Takva bi inicijativa pomogla i vladi u provođenju manje popularnih reformi jer bi javnost bila svjesna da je potrebno proći kroz razdoblje poteškoća da bi svima bilo bolje kasnije. Sudionici su također rekli da je hrvatsko društvo zatvoreno za nove ideje.
- **Javna uprava i pravosuđe** – Sudionici su naglasili veliki nedostatak povjerenja u *pravosuđe* i žalili su se na slabo funkcioniranje *javne uprave* (nejasni propisi, nedostatak obrazovanja javnih službenika, neučinkovita provedba zakona). Činilo im se da je najveća prepreka poboljšanju činjenica da postoji politički otpor reformama. Na praktičnoj je razini naglašena zaostalost administrativnog dijela sustava (nedostatno korištenje informacijske tehnologije, što dovodi do spore obrade zahtjeva). Izrečena je i zabrinutost oko kontrole *javnih rashoda* (kako na razini središnje vlade tako i na nižim razinama), uz preporuku veće transparentnosti i odgovornosti.
- **Tržište rada** – Neki su sudionici spomenuli potrebu analize i rješavanja pitanja *sive ekonomije*, ukazujući da brojni registrirani nezaposleni rade u sivom gospodarstvu. Organizacije mladih iskazuju i brigu zbog marginalizacije mladih ljudi (starih od 15 do 30 godina) u gospodarstvu, zbog malog broja prilika za zapošljavanje (novi zaposlenici odmah trebaju imati x godina iskustva u određenom području), što dovodi do sindroma visoke razine ovisnosti a često i do depresije i apatije.
- **Jednakomjeran regionalni razvoj** – Sudionici su imali osjećaj da su promicanje i podrška jednakomjernom razvoju jedan od najvažnijih zadataka koji vlada treba preuzeti, jer je rečeno da su gospodarske razlike između najrazvijenijih regija i *područja od posebne državne skrbi* zabrinjavajuće. Također se rekli da bi buduće planiranje i ulaganje treba biti pažljivo promišljeno a ne provedeno iz krivih razloga. Uz to je jedan od važnih problema i migracija iz ruralnih u urbana područja. *Stanovanje* je još uvijek važan problem u nekim područjima posebne državne skrbi, i to u tolikoj mjeri da su problemi premalenog broja stanova stalno bili na tapeti za područje Knina. Donekle se raspravljalo i o decentralizaciji. Najviše je brige iskazano za sam proces *decentralizacije*, što on znači i uključuje, i koliko će brojne općine, a posebno one u područjima od posebne državne skrbi, biti sposobne održati i provesti proces decentralizacije s potrebnim financijskim i drugim resursima. Sudionicima se činilo da nema jasne nacionalne strategije decentralizacije, a ni plana o tome kako bi trebala biti

strukturirana razna tijela državne administracije u takvom decentraliziranom sustavu. Nema dovoljno partnerskih odnosa između regija i općina, a demografske politike ne daju rezultate.

- **Socijalna skrb** – Posebno je zabrinjavajući položaj *samohranih majki i njihove djece*. Uz to se premalo čini od strane države na osiguranju infrastrukture za *žrtve nasilja* (nema dovoljno skloništa, sigurnih kuća itd.) Isto se može reći i za pružanje pomoći *starima i invalidima*. Uz to se sudionicima činilo da su *djeca* (jer nemaju glasa u društvu) uvijek najlakša meta kad se radi o kresanju proračuna i socijalnih usluga. Smatrali su da Banka tu može imati važnu ulogu jer može pritiskom na odgovarajuće institucije postići njihovu veću *odgovornost* oko toga kako, gdje i na što se troše državna sredstva namijenjena socijalnim uslugama. Dane su sugestije da se uvede program da oni primatelji socijalne pomoći koji su u stanju raditi zarade dio svojih potpora radom u zajednici. Izgleda da postoji velika razina podrške većoj *ulozi NVO-a u pružanju usluga*.
- **Investicijsko okruženje** – Naglašena je potreba za dovršenjem procesa *privatizacije* i restrukturiranja ili likvidiranja poduzeća u državnom vlasništvu koja stvaraju gubitke. Izraženo je čvrsto stajalište da takvu reformu treba provesti paralelno s odgovarajućim *socijalnim mjerama*. Raspravljalo se i o problemu ‘mrtvih kapitala’– a posebno se mislilo na zgrade i objekte u vlasništvu Hrvatskih željeznica i Ministarstva obrane koje, smatra se, treba prenamijeniti za neke alternativne namjene. Rješavanje problema *imovine i katastra* također je viđen kao ključni problem, i na nacionalnoj i na regionalnoj i na općinskoj razini, budući da neriješeni imovinski odnosi imaju negativan učinak na ulaganja. Neki su naglasili potrebu za odgovarajućom *infrastrukturom* (osobito u ratom pogođenim područjima) i boljom *podrškom za malo poduzetništvo* (nedostatak agencija koje daju savjetodavne usluge malom poduzetništvu, kao što su obrazovanje, savjeti o investiranju, otvaranja tvrtki itd.). Naglašena je potreba za strategijom nacionalnog razvoja, kao i za *smanjenjem administrativnih prepreka* kao što su visoke porezne stope za mala i srednja poduzeća i drugi potrebni doprinosi. Kao još jedan problem za malo poduzetništvo, a posebno nova poduzeća, naglašen je ograničen pristup kreditima zbog kolaterala koji traže poslovne banke i Vladine kreditne linije.
- **Poljoprivreda** – *Rascjepkanost čestica na kojima se proizvode poljoprivredni proizvodi niske jedinične vrijednosti* (npr., uzgajanje kukuruza umjesto cvijeća i paprike), *nedovoljna privatizacija* obradivog zemljišta i *agrokombinati*, *ograničen pristup kreditima*, kao i *nedostatak odgovarajuće tržišne infrastrukture* za mala poljoprivredna gospodarstva naglašeni su kao važni izazovi u poljoprivrednom sektoru. Postoji *potreba za obukom poljoprivrednika*, i s obzirom na proizvodnju i s obzirom na pristup pretpristupnim fondovima Europske unije. Osim toga, *mine* su i dalje velik problem u nekim poljoprivrednim dijelovima Hrvatske, uglavnom Istočnoj Slavoniji i Baranji.
- **Mentalni sklop** – U raspravi o problemima socijalne skrbi spomenuta su pitanja ovisnosti građana o državi koja uvijek treba osigurati mrežu socijalne zaštite, zbog čega ljudi ostaju nesposobni ili manje skloni rješavanju problema samostalno ili putem drugih izvora. Sudionici u raspravi su smatrali da je to više problem kulture i mentaliteta.

Aktivnosti Instituta Svjetske banke u Hrvatskoj

Fiskalna godina 2005 – 2008.

Kao pomoć Strategiji pomoći Grupe Svjetske banke za Hrvatsku, programi Instituta Svjetske banke pridonijeli bi jačanju sposobnosti u područjima javnog sektora i upravljanja, razvoja privatnog sektora i društvene održivosti.

Javni sektor i upravljanje: Institut Svjetske banke ponudio bi dva regionalna programa, jedan o međuvladinim fiskalnim odnosima i lokalnom financijskom upravljanju za države Europe i središnje Azije (tzv. ECA regija) te druge (ovisno o financiranju donatora) o obuci za reformu pravosuđa, za pravosuđe u Bugarskoj, Rumunjskoj i Hrvatskoj. Cilj programa međuvladinih fiskalnih odnosa bio bi jačanje kapaciteta centralne Vlade i lokalnih vlasti i ključnih zainteresiranih strana za poduzimanje međuvladine fiskalne reforme i reforme urbanog upravljanja, te osiguranje pomoći za fiskalni i politički institucionalni razvoj na regionalnoj i lokalnoj razini. On bi bio usmjeren na razna pitanja reforme fiskalne decentralizacije, međuvladinu koncept fiskalne politike, kao i lokalno financijsko upravljanje. Planirana obuka za zakonodavnu i pravosudnu reformu, usmjerena na civilno društvo i izvršne vlasti, kao i na pravosuđe, bavila bi se jačanjem sposobnosti za učinkovitiji, isplativiji, dostupan i transparentan pravosudni sustav.

Razvoj privatnog sektora: Predstavnici iz Hrvatske bili bi pozvani na Međuregijski strateški dijalog Mreže globalnog učenja na daljinu o pitanjima investicijskog okruženja u regiji Europe i središnje Azije. On je dio niza strateških dijaloga za međuregijsko širenje iskustava i najbolju praksu u ključnim aspektima investicijskog okruženja. Države kandidati za pristup EU-u učile bi od predstavnika država EU8 koje bi izvijestile o svojim iskustvima.

Društvena održivost i rast: Pomoć Instituta Svjetske banke usmjerena je na nastavak regionalnih aktivnosti Konferencije o Romima, uključujući dijalog o politici, jačanje sposobnosti i regionalnu obuku. Glavne aktivnosti planirane za fiskalnu godinu 2005. uključuju aktivnosti na razini cijele države u vezi s Desetljećem uključenosti Roma – uključujući ulogu domaćina u ponovnom okupljanju istaknutih predstavnika mladih Roma radi rasprave u sudjelovanju Roma u Fondu za Desetljeće i obrazovanje Roma, te potporu pokretanju Desetljeća početkom 2005. Pomagalo bi se okruženje za virtualno učenje u svrhu promicanja regionalnog povezivanja za dijaloge koji su već u tijeku i *online* razmjenu informacija, s posebnim naglaskom na pitanja obrazovanja i ravnopravnosti spolova. Programi obuke Instituta Svjetske banke o reformi sektora zdravstva također bi pomogli ciljeve društvene održivosti i rasta Strategije pomoći Svjetske banke Republici Hrvatskoj (CAS). Seminar o najboljim regionalnim iskustvima u reformi sektora zdravstva u Regiji Europe i središnje Azije najviše bi se oslanjao na iskustva u reformi sektora zdravstva država u Regiji Europe i središnje Azije, kao i iskustva u učenju zemalja EU-a i drugih država OECD-a. Također bi se pripremio napredni seminar Instituta Svjetske banke o najboljim iskustvima u području siromaštva, pravednosti i zdravlja u ECA regiji za visoke dužnosnike javnog zdravstva i direktore iz ECA regije.

Partnerstva: Aktivnosti Instituta Svjetske banke razvijaju se u suradnji s lokalnim i stranim partnerima i donatorima, te se koordiniraju s uredima u pojedinim državama i timovima koji rade na određenim projektima u ECA regiji. Aktivnosti u području javnog sektora i upravljanja pomaže talijanska zaklada, a Regionalni seminar o najboljim iskustvima u reformi sektora zdravstva u Regiji Europe i središnje Azije priprema se zajedno sa sveučilištem Semmelweis u Budimpešti (Mađarska). Program investicijskog okruženja razvio bi se u partnerstvu s Mrežom globalnog učenja na daljinu ECA regije. Aktivnosti nastavka Konferencije

o Romima rade se u partnerstvu s Institutom Otvoreno društvo. Ako se osiguraju financijska sredstva, u suradnji s Međunarodnom razvojnom pravnom organizacijom iz Rima razvila bi se obuka za zakonodavnu i pravosudnu reformu za Hrvatsku.

<i>Institut Svjetske banke u Hrvatskoj</i>
Postojeće i potencijalne buduće regionalne aktivnosti
<i>A: Javni sektor i upravljanje</i>
Seminar o međuvladinim fiskalnim odnosima i lokalnom financijskom upravljanju za države Europe i središnje Azije (Budimpešta, sudionici iz svih zemalja ECA regije)
Obuka za zakonodavnu i pravosudnu reformu, za Bugarsku, Rumunjsku i Hrvatsku (ako se osiguraju financijska sredstva, prijedlog upućen talijanskoj zakladi)
<i>B: Razvoj privatnog sektora</i>
Međuregijski strateški dijalog Mreže globalnog učenja na daljinu o pitanjima investicijskog okruženja u regiji Europe i središnje Azije (države kandidati za pristup u EU i države EU8)
<i>C: Društvena održivost i rast</i>
Regionalni seminar o najboljim iskustvima u reformi sektora zdravstva u Regiji Europe i središnje Azije
Napredni seminar Instituta Svjetske banke o najboljim iskustvima u području siromaštva, pravednosti i zdravlja u ECA regiji
Jačanje sposobnosti istaknutih predstavnika Roma (Srbija i Crna Gora, Makedonija, Hrvatska, Bugarska, Rumunjska, Mađarska, Republika Češka, Slovačka)

STRATEGIJA MEĐUNARODNE FINANCIJSKE KORPORACIJE U HRVATSKOJ

1. Aktivnosti IFC-a do danas

U rujnu 2004. je kumulativna vrijednost ulaganja IFC-a u poslovanje dosegla 193 milijuna USD, s dodatnih 48 milijuna USD u sindiciranim zajmovima banaka partnera, u devet pojedinačnih projekata, među kojima su sljedeći:

- Zajam i ulaganje u vlasnički udjel u tvornicu papira, namijenjeni ponovnoj izgradnji, moderniziranju i pomoći tvrtki da proširi poslovanje u regiji;
- Zajam i kvazi-vlasničko ulaganje u vodeću farmaceutsku tvrtku;
- Zajam i ulaganje u vlasnički kapital u modernizaciju remontnog brodogradilišta;
- Zajam kojim se financira banka prije privatizacije;
- Zajam stranoj regionalnoj banci, u svrhu podrške njenom financiranju stanogradnje i daljnjem kreditiranju malih i srednjih poduzeća;
- Ulaganje u vlasnički kapital u fondu rizičnog kapitala;
- Zajam za financiranje diskontnog trgovačkog lanca, koji ima trgovine s velikim diskontima hranom i hipermarkete u cijeloj Europi, u svrhu pomoći toj tvrtki da proširi poslovanje po Hrvatskoj s fokusom na manje gradove i relativno udaljena područja.

U rujnu 2004. vrijednost odobrenog portfelja iznosila je 132 milijuna USD, od čega je 30 posto investirano na financijskim tržištima, a 70 posto u proizvodnim djelatnostima, te 26 milijuna USD u sindiciranim zajmovima. U posljednje četiri godine IFC je godišnje odobravao oko 30 milijuna USD. Postoji sve veći optimizam zbog programa strukturnih reformi u Hrvatskoj i izgledima za rast, paralelno sa zamahom procesa pristupanja Europskoj uniji. IFC je dobro upoznat sa situacijom u zemlji i poslužit će se svojim iskustvom da osigura daljnju podršku i olakša razvoj privatnog sektora koristeći svoju proaktivnu i inovativnu ulogu u provođenju novih modela i proizvoda.

2. Učinak IFC-evih investicija

IFC je uspješno pomogao nekoliko komercijalno produktivnih poduzeća u Hrvatskoj koja ostvaruju znatne devizne zarade i mogućnosti zapošljavanja, kao i razvijanjem financijskog sektora. IFC također pomaže strateški važnim hrvatskim tvrtkama da izrastu u industrijske lidere u regiji. Neki od uspješnih IFC-evih projekata su sljedeći:

- **Bjelovarska banka**, mala regionalna banka, koja je kasnije spojena s Erste & Steiermarkische Bankom. IFC-evo financiranje pomoglo je banci da postane jedna od nekoliko posrednika koji aktivno daju sredstva na određeno vrijeme malim i srednjim poduzećima i tvrtkama koje rade u manje razvijenim regijama izvan Zagreba;

- **Belišće**, vodeći hrvatski proizvođač ambalažnog papira i kutija od valovitog kartona. IFC je pomogao tvrtki da poveća svoju konkurentnost na međunarodnom tržištu i poveća izvoz, da se uskladi s međunarodnim ekološkim standardima, te da kupi 100 posto dionica u tvrtki za proizvodnju kartona i ambalaže u susjednoj Sloveniji, čime je stvoren najveći proizvođač kartona i ambalažnih materijala u jugoistočnoj Europi. To je bio prvi posao preuzimanja tvrtke u drugoj državi otkako su se dvije države osamostalile godine 1991., i prvo preuzimanje u papirnoj, odnosno ambalažnoj industriji u Južnoj Europi.
- **Pliva**, najveća farmaceutska tvrtka u Srednjoj i Istočnoj Europi. IFC pomaže rast i strateški razvoj istraživačko-razvojne infrastrukture tvrtke. Ovaj projekt imao je širi pozitivni učinak na hrvatsko društvo time što je osigurao mogućnosti zapošljavanja za lokalne znanstvenike u vlastitoj zemlji, i time pomogao da se smanji visoka stopa “odljeva mozgova”.
- **Croatian Capital Partnership** (CCP) (sada Copernicus CP), 10-godišnji privatni fond vlasničkih udjela. IFC-evo ulaganje u CCP povećalo je profil Fonda, pomoglo mu je da dosegne kritičnu masu, a tvrtkama u njegovom portfelju da dođu do financijskih sredstava.

3. Strategija IFC-a

IFC je postigao vrlo dobre rezultate, posebno u slučaju odabira dobrih lokalnih partnera. Međutim, problemi spore privatizacije, konkurencije s domaćim bankama i drugim međunarodnim financijskim institucijama, niskih kamatnih marži/cijena na financiranje putem kredita, korupcije i korporativnog upravljanja poduzećima su ograničavajući faktori za IFC-ev program u Hrvatskoj. Očekuje se da će tijekom sljedeće 3-4 godine dva čimbenika potaći veću uključenost IFC-a u Hrvatskoj: (i) Vlada pokušava povećati proračun i privatizirati više sektora u gospodarstvu, u kojem privatni sektor ima samo 60 posto vlasništva; i (ii) Europska komisija je preporučila da Vijeće započne pregovore o članstvu s Hrvatskom, što bi trebalo doprinijeti ubrzanju provedbi strukturalnih reformi u Hrvatskoj u srednjem roku. IFC će u Hrvatskoj nastojati provoditi isti široki strateški cilj kao u Bugarskoj i Rumunjskoj kako bi olakšao integraciju u Europsku uniju, svakako uvažavajući razlike i specifična obilježja svake od ovih država.

3.1. Konkurentnost države

Pred Hrvatskom su dva izazova: priprema za pristupanje Europskoj uniji i pomak s gospodarstva koje pokreće domaća potražnja na uravnoteženije gospodarstvo i, ako je to moguće, gospodarstvo koje pokreće izvoz. Ta dva izazova povezana su sa sposobnošću gospodarstva da se natječe na međunarodnim tržištima. Hrvatske tvrtke su manje konkurentne od poduzeća u susjednim državama koje su postale članice Europske unije u svibnju 2004, i mnogo manje konkurentne nego poduzeća u drugim državama Europske unije. Uz visoke plaće i neadekvatnu strukturu proizvodnje, Hrvatska se suočava s većim izazovima. Kako bi pomogao Hrvatskoj u rješavanju tih izazova i iskorištavanju mogućnosti koje pruža očekivano članstvo u Europskoj uniji, važno je da IFC pomogne hrvatskim tvrtkama da postanu konkurentnije na regionalnom tržištu.

3.2. Sektor poduzeća

Proces privatizacije u Hrvatskoj do sada bio spor, još uvijek nije dovršen, i njegov učinak je do sada bio razočaravajući. Strategija privatizacije odabrana u devedesetim godinama, koja je davala veliku prednost otkupu dionica od strane menadžmenta i zaposlenika, nije dovela do restrukturiranja poduzeća i destimulirala je strana ulaganja. Poduzeća s visokim udjelom državnog vlasništva uglavnom se nalaze u sektorima brodogradnje, turizma, poljoprivrede (agrokombinati), te u metaloprerađivačkoj djelatnosti, komunalnim uslugama i infrastrukturi. Mnoga su od tih poduzeća gubitaši i visoko zadužena, i ne bi mogla preživjeti bez izravnih subvencija države. Dominacija velikih poduzeća u nekonkurentnom okruženju nije bila poticajna za osnivanje malih i srednjih poduzeća. Poduzeća u državnom vlasništvu i dalje traže i uživaju povlašteni tretman, a u isto vrijeme proizvode velike gubitke, sprečavaju razvoj jednakih mogućnosti za privatna ulaganja, osnivanje novih firmi, kao i održivo otvaranje radnih mjesta. Nedavno su privatizirani neki dijelovi sektora turizma, uglavnom hoteli, i to većinom fragmentirano. Ove godine Vlada ubrzava privatizaciju nekih velikih tvrtki u turizmu, metaloprerađivačkom sektoru i agrokombinatima, a iza toga treba uslijediti privatizacija složenijih poduzeća.

Strateški cilj IFC-a je olakšati održivi razvoj privatnog sektora kroz privatizaciju i post-privatizacijsku podršku konkurentnim i izvezno orijentiranim tvrtkama, jačanjem korporativnog upravljanja i usvajanjem načela korporativnog ponašanja temeljenog na načelima i pravilima zemalja Europske unije, razvoju osposobljenosti za istraživanje i razvoj, kao i poboljšanjem pristupa malih i srednjih poduzeća financijskim sredstvima. IFC će pomagati privatizacijsko i post-privatizacijsko restrukturiranje u ključnim sektorima nacionalnog gospodarstva, s prioritetima u prerađivačkoj industriji, turizmu, agrobiznisu i prehrambenoj djelatnosti, komunalnim uslugama i infrastrukturi. Podrška poboljšanju korporativnog upravljanja, ekološkim standardima i najboljoj praksi područja su u kojima će IFC i dalje imati važnu ulogu u Hrvatskoj. IFC će kombinirati financijsku podršku s tehničkom pomoći kako bi pomogao domaćim tvrtkama da postanu konkurentnije. Jedan od glavnih prioriteta IFC-a bit će dati podršku jakim lokalnim tvrtkama, kao što su prerađivači hrane, da investiraju u susjedne države. Isto tako, IFC će olakšati izravna strana ulaganja u Hrvatskoj ulaganjem u obliku kredita i ulaganjem u vlasnički kapital zajedno sa strateškim partnerima, a osobito kad se radi o *greenfield* projektima.

3.3. Financijski sektor

Sektor bankarstva je prošao kroz razdoblje restrukturiranja i konsolidacije. Proces privatizacije je dobro odmakao, i velike banke su prodane stranim bankama, koje imaju vlasništvo nad 91 posto bankarskog sektora. Privatizacije banaka i poboljšani nadzor banaka pomogli su povratiti povjerenje u ovaj sektor. Kao rezultat toga, na tržištu postoji sve veća konkurencija proizvoda i usluga, profitabilnost je poboljšana, a štedni ulogi su porasli, što pokazuje povećano povjerenje u to tržište. Hrvatski bankarski sektor je sada znatne veličine u odnosu na istočno-europske standarde, a njegov je omjer aktive prema BDP-u među najvišima u regiji. Bankarski krediti privatnom sektoru u postotku od BDP-a jednaki su razini postignutoj u nekim novim zemljama članicama EU-a. Isto tako, aktiva po zaposleniku u Hrvatskoj je znatno veća u usporedbi s drugim državama u regiji, kao što su Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora, te bivša jugoslavenska republika Makedonija.

Međutim, drugi dijelovi financijskog sustava nisu tako dobro razvijeni: sektor osiguranja je malen, a tržišta vrijednosnica su nerazvijena, sa samo 66 društava kojima se trguje na Zagrebačkoj burzi (na kraju 2002. godine su tri najvažnija društva, Zagrebačka banka, PBZ i Pliva, predstavljala više od 60 posto tržišne kapitalizacije). Uvođenje reforme mirovinskog sustava u 2002. godini je dovelo do potrebe za razvojem tržišta kapitala, s fokusom na dužničke vrijednosne papire i vlasničke udjele domaćih poduzeća. Očekuje se da će financijski sektor u Hrvatskoj imati središnju ulogu u procesu restrukturiranja i investiranja u poduzeća.

Hrvatski investicijski rejting ima pozitivne izgleda zbog napretka u gospodarskoj stabilizaciji, jačanja financijskog sektora i vanjske likvidnosti, izgleda za daljnje strukturne reforme, kao i budućeg članstva u Europskoj uniji. Ako je namjera IFC da aktivno sudjeluje u razvoju financijskog tržišta, on mora biti konkurentan, kreativan, i uvesti nove proizvode. Prema tome, strategija IFC-a je da pojača svoje aktivnosti, ponajprije u nebankarskim financijskim institucijama s fokusom na financiranje stanogradnje, osiguranja, tržišta vrijednosnica i razvoja lokalnih tržišta obveznica, leasingu kao alternativnom izvoru financiranja malog poduzetništva, te fondovima ulaganja rizičnog kapitala. Kroz sekuritizaciju i jačanje kreditiranja, IFC će pomoći uspostaviti veze između domaćeg hipotekarnog tržišta i međunarodnih investitora. IFC će raditi i na podršci stvaranju povoljnog okruženja kao i na izgradnji jakih nebankovnih financijskih institucija za pružanje tih usluga. Sam je financijski sektor u Hrvatskoj dovoljno napredan da razvije bonitetne ustanove kao što su kreditni biroi, koji postoje u nekim drugim državama u tranziciji koje su na istoj razini razvoja kao što je i Hrvatska.

U sektoru bankarstva IFC će se fokusirati na strukturirane financijske transakcije koje će poboljšati sposobnosti specifičnih financijskih institucija i jačati njihove financijske sposobnosti za malo i srednje poduzetništvo da profitabilno služe ovom dijelu tržišta. Rast malog i srednjeg poduzetništva u Hrvatskoj ograničen je manjom raspoloživošću dugoročnog financiranja i percepcijom visokog rizika bankarstva. Zbog toga će IFC: (i) pomagati jačanje financijskih institucija orijentiranih prema aktivnostima kreditiranja malog i srednjeg poduzetništva; (ii) pomagati u razvijanju novih financijskih institucija i novih proizvoda kod domaćih banaka, kao što je kreditiranje za povećanje izvoza ili inovacije, jamstvene proizvode, kao i specijalizirane proizvode koji su potrebni za pomoć privatizaciji i podupiranje post-privatizacije poduzeća; kao i (iii) nastavak osiguravanja kreditnih linija za lokalne banke za daljnje kreditiranje malog i srednjeg poduzetništva. IFC će raditi s domaćim bankama na pomaganju hrvatskih tvrtki koje imaju ambicije da se prošire u drugim državama u regiji. IFC razmatra mogućnosti podrške razvoju financiranja energetske učinkovitosti u Hrvatskoj. Visoko konkurentan bankarski sektor zemlje, uključujući dobro razvijene djelatnosti hipotekarnih zajmova, kao i važnost nekih industrija s visokim korištenjem energije u hrvatskom gospodarstvu, upućuju na to da postoji povoljno okruženje za promicanje financiranja energetske učinkovitosti. Osim toga, IFC će nastaviti dijalog s Vladom i razmotriti pomaganje Vladi da dovrši privatizaciju dviju preostalih državnih banaka, Poštanske banke (HPB) i Croatia banke, kroz odgovarajuće financijske programe.

3.4. Infrastruktura

Vlada ima ograničena sredstva za financiranje infrastrukturnih projekata i njezin fiskalni prostor bi se mogao još smanjiti. Tržišno orijentirana energetika, transport i komunikacije bili bi ključni za povećanje konkurentnosti i pomaganje integraciji u europsku ekonomiju, istodobno nudeći ogromne mogućnosti za razvoj privatnog sektora i izravna strana ulaganja. Promicanje sudjelovanja privatnog sektora u infrastrukturi ostaje izazov za vrijeme razdoblja sljedećeg CAS-a. U uskoj suradnji s Bankom, IFC će nastaviti svoje napore na promicanju ulaganja u privatni sektor u sektorima infrastrukture, uključujući električnu energiju, vodoopskrbu, telekomunikacije te promet (morske luke i zračne luke).

Iako poslovne banke već sada posuđuju većim općinama uz niske kamatne stope i na dugi rok, Grupa Svjetska banka tražit će načine da pomogne razvoj infrastrukture, a da pritom ne istisne poslovne banke, na primjer tako da lokalnim vlastima olakša pristup tržištu kapitala te izdavanje općinskih obveznica. Općinski fond je zajednička inicijativa IFC i IBRD koja ima zadaću osigurati financiranje na razini općine, može imati ključnu ulogu u promicanju takvih ulaganja u sektorima kao što su vodoopskrba, otpadne vode, kruti otpad, transport, itd. i to bez traženja jamstva središnje vlade.

IFC, kroz svoj Fond za razvoj infrastrukture na Balkanu (*Balkans Infrastructure Development Facility - BID Facility*), smatrat će Hrvatsku prioritetnim tržištem u južnoj Europi za ulaganja u područje financiranja komunalija. Projekti gospodarenja čvrstim otpadom i pročišćavanja vode u turističkim područjima prioriteti su države. IFC će usko surađivati s hrvatskom Vladom na razvijanju novih infrastrukturnih projekata, strukturiranih na osnovi čisto komercijalnog financiranja, s ciljem da privuče financiranje privatnog sektora kroz partnerstvo javnog i privatnog sektora (Okvir 1).

Okvir 1. Fond za razvoj infrastrukture na Balkanu

Slaba i nepouzdana infrastruktura nastavlja obeshrabrivati privatne investitore i sprečavati gospodarski rast u Balkanskoj regiji. Zauzvrat, sporiji gospodarski rast smanjuje dostupnost državnih sredstava za poboljšanje infrastrukture. Kako bi prekinuo taj krug, IFC osniva Fond za razvoj infrastrukture na Balkanu u suradnji s USAID-om i europskim donatorima. Ta sredstva pomoći će poduzećima u javnom sektoru u regiji Južne Europe (uključujući Hrvatsku) da privuče investicije u privatnom sektoru u infrastrukturi, s naglaskom na energetiku, transport, te sektor vodoprivrede i odvodnje. Ovaj fond odražava strategiju Grupe Svjetske banke za širim uključivanjem u ovim sektorima u svrhu osiguravanja učinkovitog, povoljnog i održivog davanja usluga u infrastrukturi. Ovaj fond će pomoći identificirati, razviti, strukturirati i zatvoriti financijsku konstrukciju u infrastrukturnim projektima, tako da se u te projekte uključena poduzeća u javnom sektoru mogu učinkovitije angažirati u privatnom sektoru i privući investicije koje su od kritične važnosti za gospodarski razvoj regije. IFC će pokrenuti ovaj fond u fiskalnoj godini 2005.

Učinkovito davanje energetske usluge važno je za promicanje rasta i povećavanje sposobnosti Hrvatske da se djelotvorno natječe unutar Europske unije. Hrvatska pokušava postići sljedeće: (i) privlačenje značajnih investicijskih sredstava za modernizaciju energetske infrastrukture; te (ii) stvaranje energetskega sektora na tržišnim temeljima, s politikama i regulatornim okvirom usklađenim s onima u Europskoj uniji. U 2001. donesen je niz zakona o energetici za pokretanje tih reformi. Dok je njihova provedba u sektoru nafte i plina uglavnom zadovoljavajuća, napredak u sektoru električne energije bio je sporiji. Glavno poduzeće za električnu energiju (HEP), državno poduzeće koje obavlja djelatnost stvaranja, prijenosa i distribucije električne energije, te upravlja nacionalnim elektroenergetskim sustavom, kontrolira 95 posto elektroenergetskog tržišta u Hrvatskoj. Prema Atenskom memorandumu o razumijevanju, zemlje Jugoistočne Europe, uključujući

Hrvatsku, sporazumjele su se da do godine 2005. uspostave slobodno energetska tržišta u regiji. To će zahtijevati restrukturiranje HEP-a (što je jedan od važnih poticaja za ovaj zajednički CAS Svjetske banke i IFC) na način da se razdvoje proizvodnja, prijenos i distribucija nakon čega treba uslijediti uspostava nezavisnih operatera i liberalizacija tržišta. Moguće je da se ukaže prilika za uključivanje IFC u sektoru energetike u fazi kad restrukturiranje HEP-a bude uznapredovalo.

IFC razvija mogućnost partnerstva javnog i privatnog sektora u naftovodu Constanza-Pančevo-Omišalj-Trst (CPOT). To je prekogranični naftovod od kojeg se očekuje da ponudi ekološki siguran alternativni pravac prijenosa sirove nafte visoke kvalitete iz Srednje Azije i Rusije u Južnu Europu, s prijelazom preko Rumunjske, Srbije i Crne Gore, Hrvatske i Slovenije, te naposljetku do austrijskih i njemačkih naftovodnih mreža.

Američka agencija za trgovinu i razvoj (USTDA) je financirala studiju izvedivosti darovnicom hrvatskoj Vladi u ime Srbije i Crne Gore i Rumunjske. IFC pomaže u drugoj fazi tehničke pomoći na temelju zahtjeva triju država i odobrenja studije izvedivosti. Ona se fokusira na pred-razvojnu strategiju i koordinaciju ranih institucionalnih napora na pripremi zakonskog okvira kao i na promicanje projekta kod potencijalnih investitora i korisnika.

3.5. *Prekogranična integracija – regionalne veze*

Gospodarstvo Hrvatske je relativno veliko u odnosu na regionalne standarde i na njega otpada skoro pola BDP-a zapadnog Balkana. Međutim, s BDP-om od oko 30 milijardi USD, Hrvatska je još uvijek malo tržište. Njen privatni sektor može odigrati važnu ulogu u gospodarskom razvoju i prekograničnoj integraciji Hrvatske u regiju. U razdoblju 1993-2001, hrvatska poduzeća su investirala oko 150 milijuna USD ili 27 posto ukupnih izravnih stranih ulaganja u Bosni i Hercegovini, što je oko 30 posto ukupnih izravnih stranih ulaganja u tu državu. Strategija IFC-a je dati podršku dinamičnim tvrtkama u Hrvatskoj koje se pokušavaju proširiti preko granica. Provedbom te strategije IFC je investirao u poduzeće za proizvodnju papira i u vodeću farmaceutsku tvrtku. Iako je tvrtka za proizvodnju papira kupila tvrtku u susjednoj Sloveniji, i time postala najveći proizvođač kartona i ambalažnog materijala u Jugoistočnoj Europi, farmaceutska tvrtka traži mogućnosti za proširenje svog poslovanja u susjedne države. Isto tako, IFC-eva strategija je da pomaže regionalne infrastrukturne projekte kao što su naftovod, ceste itd.

3.6 Sektor zdravstva

Jedna od važnih točaka na dnevnom redu reformi hrvatske Vlada je poboljšati kvalitetu i dostupnost zdravstvene njege za pacijente u sektoru javnog zdravstva. IFC namjerava u suradnji s vladom procijeniti mogućnosti za pružanje savjetodavne pomoći kod strukturiranja i provedbe partnerstva privatnog i javnog sektora u cilju poboljšanja zdravstvene njege za pacijente u sektoru javnog zdravstva. Ta bi suradnja mogla uključivati i ugovaranje između nacionalnog fonda za osiguranje zdravstvenih usluga i/ili Ministarstva zdravstva i privatnih pružatelja usluga koji bi davali određene zdravstvene usluge (na pr. dijagnostička snimanja, terapija zračenjem, dijaliza), upravljali postojećim bolnicama, ili bi nadomjestili, modernizirali ili preuredili (na pr. akutnu u dugoročnu njegu) postojeće kapacitete za zdravstvenu njegu.

Prilog B2 CAS-a za Hrvatsku
Odabrani pokazatelji* uspješnosti i upravljanja portfeljem Banke
23. studenoga 2004.

Pokazatelj	2002	2003	2004	2005
Ocjena portfelja				
Broj projekata koji se provode ^a	11	11	13	13
Prosječno trajanje provedbe (godine) ^b	3.4	2.9	3.3	3.5
Postotak problematičnih projekata po broju ^{a, c}	0.0	0.0	38.5	38.5
Postotak problematičnih proj. po iznosu ^{a, c}	0.0	0.0	37.1	37.1
Postotak rizičnih projekata po broju ^{a, d}	0.0	0.0	38.5	38.5
Postotak rizičnih projekata po iznosu ^{a, d}	0.0	0.0	37.1	37.1
Stopa isplate (%) ^e	16.9	22.8	41.5	5.2
Upravljanje portfeljem				
Zajednički pregled portfelja projekata tijekom godine (da/ne)	da	da	da	n/a
Sredstva za nadzor (ukupno USD)	918	819	828	1004
Prosječan nadzor (USD/projekt)	61	74	80	71

Stavka Memoranduma	Od FG 80	Poslj. pet FG
Ocjena projekata OED-a po broju	13	11
Ocjena projekata OED po iznosu (mil. USD)	722.6	576.5
% OED projekata ocij. N ili VN po broju	15.4	9.0
% OED projekata ocij. N ili VN po iznosu	11.1	14.9

- a. Kako je prikazano u Godišnjem izvješću o uspješnosti projekata (osim za sadašnju FG).
- b. Prosječna starost projekata u Bancinom portfelju za Hrvatsku.
- c. Postotak projekata ocijenjeno N (nezadovoljavajuće) ili VN (vrlo nezadovoljavajuće) za razvojne ciljeve i/ili napredak na provedbi.
- d. Kako je definirano u Programu za poboljšanje portfelja.
- e. Omjer isplata tijekom godine i neisplaćenih sredstava Bancinog portfelja na početku godine: obuhvaćeni samo investicijski projekti.
- * Svi pokazatelji odnose se na aktivne projekte u portfelju, osim omjera isplata, koji uključuje sve aktivne projekte, kao i projekte koji su se zatvorili za vrijeme fiskalne godine.

FZ - fiskalna godina
OED - Odjel za ocjenu projekata

Prilog B3d CAS-a (IFC i MIGA) za Hrvatsku

Hrvatska - Program IFC-a i MIGA-e, FG 2002-20052002 2003 2004 2005

IFC-eva odobrenja (mil. USD) 56.56 0.00 54.42

Sektor (%)

Financije i osiguranje	82			
Industrijska i potrošačka roba			11	
Celuloza i papir	18			
Veleprodaja i maloprodaja			89	
Ukupno	100	0	100	0

Investicijski instrument (%)

Zajmovi	94		100	
Equity (vlasnički kapital)	6		0	
Kvazi-equity			0	
Ostalo	0			
Ukupno	100	0	100	0

Jamstva MIGA-e (mil. USD) 32.26 166.97 146.13

Prilog B3a CAS-a - Sažetak programa IBRD-a/GEF-a - Hrvatska (OSNOVNI SCENARIJ)

FG 2005 - FG 2008

Predloženi kreditni program osnovnog scenarija IBRD-a/GEF-a^{a/}

Fiskalna godina	Oznaka projekta	MIL. USD b/	Strateški rezultati (V/S/N)	Rizici za provedbu (V/S/N)
2005	Projekt socijalnog i gospodarskog oporavka c/	30.0	V	S
	Projekt znanosti i tehnologije d/	40.0	V	V
	Projekt socijalne zaštite e/	30.0	V	V
	PAL I d/	150.0	V	V
	Program podrške sektoru obrazovanja	85.0	V	S
	Ukupno IBRD FG05 e/	250.0		
	Smanjenje nutrijenata u gradu Zagrebu (GEF)	TBD	V	N
2006	Projekt socijalne zaštite c/	30.0	V	V
	Projekt usklađivanja poljopr. zakon. s <i>acquis-om</i>	30.0	V	N
	PAL II d/	150.0	V	V
	Ukupno IBRD FG06	210.0		
Kontrola zagađenja u poljoprivredi (GEF)	odlucit ce se	V	N	
2007	Projekt integracije trgovine i transporta f/	50.0	V	N
	PAL III d/	150.0	V	S
	Reforma sektora zdravstva i ulaganje u sektor zdravstva	75.0	V	V
	Ukupno IBRD FG07	275.0		
	Projekt održivog upravljanja zemljištem (GEF)	odlucit ce se	V	N
2008	Projekt komunalnih usluga	50.0	V	S
	Projekt upravljanja okolišem	60.0	V	S
	Projekt regionalnog gospodarskog oporavka	50.0	V	S
	Projekt podrške razvojnoj politici d/	100.0	V	S
	Ukupno IBRD FG08	260.0		
SVEUKUPNO IBRD FG 2005 - 2008		1,064.0		

a/ Podložno pregledu sredinom razdoblja obuhvaćenog CAS-om u 2006, bit će prikazano u Izvješću o napretku na CAS-u.

b/ Osim iznosa PAL-ova i Zajma za podršku razvojnoj politici i ukupnog maksimalnog iznosa osnovnog scenarija u FG05-08 od 1,064 mlrd. USD, četverogodišnji program zajmova podložan je izmjenama tijekom daljnjeg razvoja projekata u razdoblju CAS-a.

c/ U uznapredovaloj fazi pripreme zbog prijenosa iz prethodnih godina, što rezultira odobrenjima višim od prosjeka u FG05.

d/ Zajam za razvoj (sektorske) politike

e/ Odobrenja u FG05 viša od prosjeka zbog prijenosa iz prethodnih godina i potrebe za ubrzanjem projekta obrazovanja s obzirom na njegov visoki prioritet razvojne politike.

f/ Uključuje nastavak Projekta obnove riječkog prometnog pravca.

V - visok

S - srednji

N - nizak

Prilog B3b CAS-a - sažetak programa IBRD-a/GEF-a - Hrvatska (VISOKI SCENARIJ)

FG 2005 - FG 2008

Predloženi kreditni program visokog scenarija IBRD-a/GEF-a^{a/}

<i>Fiskalna godina</i>	<i>Oznaka projekta</i>	<i>MIL. USD b/</i>	<i>Strateški rezultati (V/S/N)</i>	<i>Rizici za provedbu (V/S/N)</i>
2005	Projekt socijalnog i gospodarskog oporavka c/	44.0	V	S
	Projekt znanosti i tehnologije c/	40.0	V	V
	PAL I d/	150.0	V	V
	Program podrške sektoru obrazovanja	110.0	V	S
	Ukupno IBRD FG05	344.0		
	Smanjenje nutrijenata u gradu Zagrebu (GEF)	odlučit će se	V	N
2006	Projekt socijalne zaštite c/	30.0	V	V
	Projekt usklađivanja poljopr. zakon. s acquis-om	30.0	V	S
	PAL II d/	200.0	V	N
	Reforma sektora zdravstva i ulaganje u sektor zdravstva	100.0	V	V
	Ukupno IBRD FG06	360.0		
	Kontrola zagađenja u poljoprivredi (GEF)	odlučit će se	V	N
2007	Potpora reformi rashodima u sektoru transporta e/	100.0	V	V
	PAL III d/	200.0	V	S
	Projekt regionalnog gospodarskog oporavka	50.0	V	S
	Projekt upravljanja okolišem	60.0	V	S
	Ukupno IBRD FG07	410.0		
	Projekt održivog upravljanja zemljištem (GEF)	odlučit će se	V	N
2008	Projekt komunalnih usluga	50.0	V	S
	Projekt podrške razvojnoj politici d/	200.0	V	S
	Podrška za razvoj sektora energetike	100.0	V	S
	Projekt zaštite obalnih gradova od onečišćenja - APL II	50.0	V	N
	Ukupno IBRD FG08	400.0		
	SVEUKUPNO IBRD FG 2005 - 2008	1,514.0		

a/ Podložno pregledu sredinom razdoblja obuhvaćenog CAS-om u 2006, bit će prikazano u izvješću o napretku na CAS-u.

b/ Osim iznosa PAL-ova i Zajma za podršku razvojnoj politici i ukupnog maksimalnog iznosa visokog scenarija u FG05-08 od 1,514 mlrd. USD, tverogodišnji program zajmova podložen je izmjenama tijekom daljnjeg razvoja projekata u razdoblju CAS-a.

c/ U uznapredovaloj fazi pripreme.

d/ Zajam za razvoj (sektorske) politike.

e/ Uključuje Projekt integracije trgovine i transporta/nastavak Projekta obnove riječkog prometnog pravca.

V - visok

S - srednji

N - nizak

Prilog B3c CAS-a - Sažetak programa IBRD-a/GEF-a - Hrvatska (NISKI SCENARIJ)

FG 2005 - FG 2008

Predloženi kreditni program niskog scenarija IBRD-a/GEF-a^{a/}

Fiskalna godina	Oznaka projekta	MIL. USD ^{c/}	Strateški rezultati (V/S/N)	Rizici za provedbu (V/S/N)
2005	Projekt socijalnog i gospodarskog oporavka ^{c/}	30.0	V	S
	Program podrške sektoru obrazovanja	40.0	V	N
	Ukupno IBRD FG05	84.0		
	Smanjenje nutrijenata u gradu Zagrebu (GEF)	odlučit će se	V	N
2006	Projekt znanosti i tehnologije ^{c/}	40.0	V	V
	Usklađivanje poljopr. zakon. s acquis-om	30.0	V	N
	Ukupno IBRD FG06	30.0		
	Kontrola zagadjenja u poljoprivredi (GEF)	odlučit će se	V	N
2007	Projekt integracija trgovine i transporta ^{d/}	50.0	V	N
	Projekt upravljanja okolišem	30.0	V	N
	Ukupno IBRD FG07	80.0		
	Projekt održivog upravljanja zemljištem (GEF)	odlučit će se	V	N
2008	Projekt komunalnih usluga	50.0	V	S
	Projekt regionalnog razvoja	30.0	V	S
	Ukupno IBRD FG08	80.0		
	SVEUKUPNO IBRD FG 2005 - 2008	314.0		

a/ Podložno pregledu sredinom razdoblja obuhvaćenog CAS-om u 2006, bit će prikazano u Izvješću o napretku na CAS-u.

b/ Osim iznosa PAL-ova i Zajma za podršku razvojnoj politici i ukupnog maksimalnog iznosa niskog scenarija u FG05-08 od 314 milijuna USD, tverogodišnji program zajmova podložan je izmjenama tijekom daljnjeg razvoja projekata u razdoblju CAS-a.

c/ U uznapređovaloj fazi pripreme.

d/ Uključuje nastavak Projekta obnove riječkog prometnog pravca.

V - visok

S - srednji

N - nizak

Prilog B4 CAS-a - Sažetak analitičkih i savjetodavnih usluga IBRD-a - Hrvatska

FG 2005 - FG 2008

<i>Proizvod</i>	<i>Dovršeno u FG</i>	<i>Trošak (000 USD)</i>	<i>Publika^{a/}</i>	<i>Cijj^{b/}</i>
Nedavno dovršeno^{c/}				
EU/CEM	03	613	V/D/B	SZ/RP
Financiranje zdravstva	03	41	V/D/B	SZ/RP
Financiranje sposobn. komunal.pod.i infrastruk.	03	47	V/D/B	SZ/RP
Tehnička pomoć poslije FSAP-a	03	39	V/B	SZ/RP
Izvešće o financijskoj odgovornosti u zemlji	04	79	V/D/B	SZ/RP
Izvešće o stanju nabave u Hrvatskoj	04	108	V/D/B	SZ/RP
U tijeku^{d/}				
Smjernice/Radionice o reformi i pristupu EU ^{e/}	05	200	V/D/B/JO	SZ/JR/RP
Teh. pomoć/Ocjena sustava - Razvoj nacionalnog fiducijarnog sustava za EU integraciju ^{f/}	05	100	V/D/B	SZ/RP
Planirano^{d/, g/}				
Teh. pomoć za integraciju nebank. financ. instit.	05	35	V/B	SZ/RP
Region. životni standard i razvoj	06	250	V/D/B/JO	SZ/JO/RP
Analiza javnih financija ^{e/}	06	250	V/D/B	SZ/RP
Teh. pomoć/Ocjena sustava - Razvoj nacionalnog fiducijarnog sustava za EU integraciju ^{f/}	06	100	V/D/B	SZ/RP
Smjernice/Radionice o reformi i pristupu EU ^{e/}	06	200	V/D/B/JO	SZ/JR/RP
Strategija upravljanja okolišem ^{e/}	06	145	V/D/B	SZ/RP
Ekonomski memorandum za Hrvatsku	07	250	V/D/B/JO	SZ/JR/RP
Ocjena investicijskog okruženja	07	120	V/D/B/JO	SZ/JR/RP
Teh. pomoć/Ocjena sustava - Razvoj nacionalnog fiducijarnog sustava za EU integraciju	07	60	V/D/B	SZ/RP
Smjernice/Radionice o reformi i pristupu EU ^{f/}	07	200	V/D/B/JO	SZ/JR/RP
Smjernice/Radionice o reformi i pristupu EU ^{f/}	08	200	V/D/B/JO	SZ/JR/RP
Ostalo, odlučit će se	08			

a/ Vlada (V), donatori (D), Banka (B), javno objavljivanje (JO)

b/ Stvaranje znanja (SZ), javna rasprava (JR), rješavanje problema (RP).

c/ MMF je nedavno dovršio Izvešće o pridržavanju standarda i kodova (ROSC) u području nadzora banaka, platnog sustava i regulacije vrijednosnica

d/ Troškovi prikazani za te zadatke su procjene.

e/ Za ocjenjivanje učinka politike provedene drugdje (npr. EU8, ostali MICs, i zemlje OECD-a) u područjima kao što su reforma javne uprave, zdravstvo, željeznice, javno-privatno partnerstvo za komunalne usluge, reforma pravosuđa, cijena poslovanja, obrazovanje, decentralizacija i zapošljavanje mladih.

f/ Ocjene fiducijarnog sustava usmjerit će se ponajprije na ministarstva i agencije socijalnog sektora i okoliša.

h/ Analitičke i savjetodavne usluge potrebne u visokom scenariju - strategija sektora energetike za integraciju u EU i strategija sektora infrastrukture za integraciju u EU - pokrenut će se tek nakon ocjene vjerojatnosti visokog scenarija

Socijalni pokazatelji u Hrvatskoj - Prilog B5

	Najnoviji podaci za jednu godinu			Ista regija/dohodovna skupina	
	1970-75	1980-85	1996-2002	Europa i srednja Azija	Viši- srednji- dohodak
Stanovništvo					
Ukupan broj stanovništva, sred. god.(mil.)	4.5	4.7	4.5	472.9	329.4
Stopa rasta (% god.prosj.u razd.)	0.5	0.5	-0.2	0.0	1.2
Urbano stanovništvo (% stanovništva)	45.1	52.3	58.6	63.6	75.4
Ukupna stopa fertiliteta (poroda po ženi)	..	1.8	1.5	1.6	2.4
SIROMAŠTVO (% stanovništva)					
Indeks broja stan.	..	..	..	..	..
Indeks stan. u urbanim sred.	..	..	..	..	..
Indeks stan. u rur. sred.	..	..	..	..	..
DOHODAK					
BND po stan.(USD)	..	..	4,540	2,160	5,110
Indeks potr.cijena (1995=100)	..	0	135	..	..
Indeks cijena hrane (1995=100)	..	0	119	..	..
RASPODJELA DOHOTKA/POTROŠNJE					
Udjel dohotka ili potrošnje					
Giniev index	..	..	29.0	..	..
Najniži kvintil (% dohotka ili potrošnje)	..	..	8.3	..	..
Najviši kvintil (% dohotka ili potrošnje)	..	..	39.6	..	..
SOCIJALNI POKAZATELJI					
Javni rashodi					
Zdravstvo (% BDP-a)	..	..	7.3	4.3	3.7
Obrazovanje (% BDP-a)	..	..	4.2	4.3	4.4
Socijalna sigurnost i skrb (% BDP-a)	..	..	18.8	..	..
Neto stopa upisa u osnovnu školu (% dobne skupine)					
Ukupno	..	..	88	..	93
Muški	..	..	89	..	93
Ženski	..	..	88	..	94
Pristup poboljšanim izvorima vode (% stanovništva)					
Ukupno	..	..	..	91	..
Urbano	..	..	..	96	..
Ruralno	..	..	..	83	77
Stopa imunizacije (% djece u dobi od 12 do 23 mj.)					
Ospice	..	..	95	93	94
DPT	..	..	95	92	90
Neishranjenost djece (% ispod 5 god.)	..	..	1	..	..
Očekivano trajanje života pri rođenju (godina)					
Ukupno	70	71	74	69	73
Muški	67	67	70	64	70
Ženski	73	75	78	73	77
Smrtnost					
Dojenčadi (na 1.000 živorođ.)	34	20	7	31	19
Ispod 5 g. (na 1.000 živorođ.)	42	23	8	37	22
Odrasli (15-59)					
Muški (na 1.000 stanovnika)	..	233	150	317	197
Ženski (na 1.000 stanovnika)	..	106	110	137	103

Hrvatska - ključni ekonomski indikatori - Prilog B6

	Stvarni					Preliminarni				Scenarij održivog rasta				Scenarij ubrzanog rasta				Scenarij usporenog rasta			
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007				
Nacionalni računi (kao % BDP-a)																					
Bruto domaći proizvod	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100			
Poljoprivreda	10	9	9	9	8	8	8	8	8	8	8	8	7	9	8	8	8	8			
Industrija	31	30	30	30	30	29	28	28	28	29	28	28	27	30	29	30	30	30			
Usluge	59	61	60	61	62	63	64	64	65	63	64	65	65	61	62	62	62	62			
Ukupna potrošnja	85	85	82	81	79	78	78	77	76	77	78	75	75	80	81	81	81	81			
Bruto domaća ulaganja	23	20	24	28	30	28	28	29	28	28	28	30	29	28	26	26	25	25			
Vladina ulaganja	6	3	3	4	6	4	4	3	3	4	4	4	4	4	4	3	3	3			
Privatna ulaganja (uključ. ona u dionice)	17	17	21	24	25	24	25	26	26	24	25	26	26	23	22	23	23	23			
Izvoz GNFS ^{b)}	41	47	48	45	47	47	49	50	50	47	49	50	52	46	47	48	49	49			
Uvoz GNFS ^{b)}	49	52	54	55	57	53	55	55	55	53	55	55	56	53	55	55	56	56			
Bruto domaća štednja	15	15	18	19	21	22	22	23	24	23	22	25	25	20	19	19	19	19			
Bruto nacionalna štednja ^{c)}	16	18	20	22	21	22	23	25	25	22	24	26	27	21	21	21	21	21			
<i>Stavke u Memorandumu</i>																					
Bruto domaći proizvod (mi. USD pri sadašnjim cijena)	19,906	18,427	19,863	22,812	28,810	32,716	32,812	33,466	34,416	32,875	33,110	33,966	35,172	31,699	31,343	31,500	31,801	31,801			
Realne god. stope rasta (% izračun. iz cijena prethod. god.)																					
Bruto domaći proizvod po tržišnim cijenama	-0.9	2.9	4.4	5.2	4.3	3.7	4.0	4.5	4.5	4.0	4.5	5.0	5.5	3.0	2.8	2.5	2.5	2.5			
Bruto domaća ulaganja	-7.9	-10.3	23.6	22.5	12.0	3.5	3.6	9.6	6.9	4.5	7.4	7.2	8.9	-1.9	3.5	2.2	1.6	1.6			
Realne god. stope rasta po stan. (% izrač. iz cijena iz pret. god.)																					
Bruto domaći proizvod po tržišnim cijenama	-2.0	6.9	3.1	5.1	4.3	5.8	4.4	4.8	4.5	4.3	4.9	5.3	5.5	3.3	3.2	2.7	2.5	2.5			
Ukupna potrošnja	-2.3	6.4	-0.1	4.8	3.0	4.4	2.5	1.7	2.4	2.6	2.5	2.4	2.6	3.1	4.4	3.3	4.2	4.2			
Privatna potrošnja	-4.0	8.3	3.1	7.4	4.2	3.9	3.6	1.8	3.5	2.2	3.6	1.8	3.5	2.3	2.9	2.7	3.0	3.0			
Platna bilanca (mil. USD)																					
Izvoz GNFS ^{b)}	8,118	8,663	9,634	10,571	14,907	15,538	16,093	16,669	17,269	15,538	16,159	17,087	18,179	14,438	14,719	15,207	15,733	15,733			
Roba FOB	4,395	4,567	4,759	5,004	6,285	6,638	6,970	7,319	7,685	6,638	7,037	7,600	8,360	5,738	5,801	6,066	6,364	6,364			
Uvoz GNFS ^{b)}	9,791	9,599	10,808	13,065	17,186	17,316	18,098	18,474	18,787	17,316	18,098	18,774	19,562	16,916	17,098	17,474	17,787	17,787			
Merchandise FOB	7,693	7,771	8,860	10,652	14,206	14,288	14,808	15,051	15,295	14,288	15,008	15,551	16,070	13,888	14,008	14,251	14,495	14,495			
Bilanca resursa	-1,673	-936	-1,174	-2,494	-2,279	-1,777	-2,005	-1,804	-1,518	-1,777	-1,939	-1,687	-1,383	-2,477	-2,379	-2,267	-2,054	-2,054			
Neto tekući transferi	632	883	966	1,076	1,394	1,195	1,137	1,203	1,203	1,195	1,137	1,223	1,243	1,395	1,137	1,203	1,203	1,203			
Bilanca tekućeg računa	-1,397	-461	-726	-1,920	-2,099	-1,955	-1,604	-1,382	-1,062	-1,955	-1,537	-1,244	-887	-2,005	-1,678	-1,545	-1,398	-1,398			
Neto privatna izravna strana ulaganja	1,420	1,085	1,404	591	1,875	1,431	1,195	1,018	1,165	1,431	1,835	2,228	2,340	1,431	1,000	828	830	830			
Neto ulaganja u portfelj	532	708	601	-230	1,009	705	280	200	200	705	280	54	-247	1,005	540	500	500	500			
Dugoročni zajmovi (neto)	488	350	470	505	1,995	784	996	881	186	784	429	-321	-342	534	836	681	236	236			
Ostali kapital (neto, uklj. pogreške i propuste)	-690	-1,121	-569	1,308	-1,473	-265	-624	-458	-376	-265	-624	-458	-476	-585	-475	-225	-75	-75			
Promjene u rezervama ^{d)}	-378	-582	-1,313	-697	-1,391	-780	-323	-340	-193	-780	-463	-340	-467	-430	-323	-340	-193	-193			
<i>Stavke u Memorandumu</i>																					
Bilanca resursa (% of BDP-a)	-8.4	-5.1	-5.9	-10.9	-7.9	-5.4	-6.1	-5.4	-4.4	-5.4	-5.9	-5.0	-3.9	-7.8	-7.6	-7.2	-6.5	-6.5			
Bilanca tekućeg računa (% GDP-a)	-7.0	-2.5	-3.7	-8.4	-7.3	-6.0	-4.9	-4.1	-3.1	-5.9	-4.6	-3.7	-2.5	-6.3	-5.4	-4.9	-4.4	-4.4			
Godišnje stope rasta vrijednosti (%)																					
Izvoz robe (FOB)	-4.1	3.9	4.2	5.1	25.6	5.6	5.0	5.0	5.0	5.6	6.0	8.0	10.0	-8.7	1.1	4.6	4.9	4.9			
Uvoz robe (FOB)	-11.1	1.0	14.0	20.2	33.4	0.6	3.6	1.6	1.6	0.6	5.0	3.6	3.3	-2.2	0.9	1.7	1.7	1.7			
Javne financije (kao % GDP-a po trž. cijenama)^{f)}																					
Ukupan suficit (+) deficit (-) (bez prihoda od privatiza)	-8.1	-5.9	-6.4	-4.4	-5.8	-4.5	-3.7	-2.9	-2.0	-4.0	-3.2	-2.7	-2.1	-4.8	-4.3	-3.8	-3.5	-3.5			
Tekući prihodi	48.3	46.7	45.1	44.9	44.3	44.0	42.8	42.0	41.0	44.2	42.9	42.0	40.5	45.4	44.8	44.3	42.5	42.5			
Tekući rashodi	48.2	47.4	46.3	42.9	42.4	42.9	41.7	41.1	39.2	42.7	41.3	40.2	38.2	44.5	44.1	44.1	42.5	42.5			
Tekući višak (+)/deficit (-)	0.1	-0.7	-1.2	2.0	1.9	1.1	1.1	1.0	1.8	1.6	1.6	1.9	2.3	0.9	0.7	0.2	0.1	0.1			
Kapitalni izdaci	8.8	5.7	5.8	6.9	8.1	5.6	4.8	3.8	3.7	5.6	4.8	4.6	4.4	5.7	5.0	4.1	3.6	3.6			
Strano financiranje	3.5	4.6	1.9	2.8	3.1	2.2	2.2	1.8	1.6	2.2	2.2	1.7	1.6	2.5	2.5	2.2	2.1	2.1			
Monetarni pokazatelji																					
M4/GDP	39.7	47.6	63.8	64.6	66.8	66.2	66.9	67.8	68.3	67.3	67.9	68.1	68.4	67.8	68.8	70.2	71.3	71.3			
Rast M4(%)	-1.7	29.1	45.7	9.6	11.2	6.0	7.6	8.0	7.7	8.3	7.8	7.5	8.2	5.2	6.6	7.1	6.6	6.6			
Rast kredita privatnom sektoru (%)	-6.6	8.9	22.9	29.3	14.7	6.0	7.8	9.0	8.5	7.0	9.0	10.5	10.0	6.0	7.0	7.0	7.0	7.0			
Domaći krediti / GDP (%)	46.6	47.2	52.9	62.7	65.5	65.6	65.7	66.0	66.4	65.8	66.3	67.0	67.8	67.7	68.4	68.5	69.3	69.3			
Kretanja cijena																					
Realni tečaj (1995=100) ^{f)}	104.9	107.7	104.3	100.6	98.9	98.9	98.9	98.9	98.9	98.9	98.9	98.9	98.9	98.9	98.9	98.9	98.9	98.9			
Tečaj na kraju godine (LCU/US\$) ^{f)}	7.6	8.2	8.4	7.1	6.1	6.5	6.9	7.1	7.5	6.5	6.9	7.1	7.5	6.5	6.9	7.1	7.5	7.5			
Realne kamatne stope	8.7	2.8	6.7	8.7	9.8	7.0	7.0	7.0	7.0	7.0	6.5	6.2	5.8	8.2	8.5	8.5	8.5	8.2			
Indeks potrošačkih cijena (% promjena) ^{f)}	4.2	6.2	4.9	2.2	1.8	2.5	2.8	2.4	2.2	2.5	3.0	2.5	2.0	2.8	2.7	2.7	3.0	3.0			
BDP deflator (% change)	3.8	4.7	4.0	2.9	3.2	3.1	2.4	2.0	2.4	3.3	2.3	2.1	2.1	3.1	2.4	2.0	2.4	2.4			

a) BDP po cijeni faktora

b) "GNFS" znači "roba i nefaktorske usluge"

c) Uključuje neto unrequirred transfers osim službenih kapitalnih potpora.

d) Uključuje upotrebu MMF-ovih sredstava.

e) Konsolidirana opće država.

f) "LCU" znači "jedinica lokalne valute".

Povećanje realnog tečaja znači deprecijaciju.

g) Indeks cijena na malo do 2002; od 2003 indeks potr.c.

Hrvatska - ključni pokazatelji izloženosti - Prilog B7

Pokazatelj	Stvarni		Preliminarni		Scenarij održivog rasta				Scenarij ubrzanog rasta				Scenarij sporog rasta				
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
Ukupni neotplaćeni dug i isplate (TDO) (mil. USD) ^g	9978	11055	11317	15421	23570	26348	25762	25623	25129	26348	25862	23823	23529	25988	25488	25305	25493
Neto isplate (US\$m) ^h	1108	1530	711	2467	3732	3165	3176	2383	2387	3165	2776	1983	1887	3255	2712	3015	2873
Ukupno servisiranje duga (TDS) (mil. USD) ^h	1946	2339	2814	2967	3314	3762	3465	3843	3486	3762	3415	3743	3386	3762	3765	3963	3886
Pokazatelji duga i servisiranja duga (%)																	
TDO/XGS ^b	122.9	127.6	117.5	145.9	158.1	169.6	160.1	153.7	145.5	169.6	160.0	139.4	129.4	180.0	173.2	166.4	162.0
TDO/GDP	50.1	60.0	57.0	67.6	81.8	80.5	78.5	76.6	73.0	80.1	78.1	70.1	66.9	82.0	81.3	80.3	80.2
TDS/XGS	24.0	27.0	29.2	28.1	22.2	24.2	21.5	23.1	20.2	24.2	21.1	21.9	18.6	26.1	25.6	26.1	24.7
Koncesijski/TDO	2.9	2.9	2.7	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Otplate kamata/BDP	2.3	2.6	2.8	2.2	2.4	2.5	2.2	2.3	2.5	2.5	2.1	2.0	2.2	2.6	2.3	2.5	2.7
Pokazatelji izloženosti IBRD-a (%)																	
DS IBRD-a /javni DS	8.3	6.0	4.6	3.9	5.5	5.2	5.9	4.1	4.6	5.2	6.1	4.2	4.8	5.2	5.4	4.0	4.6
Preferirani kreditor DS/javni DS (%) ^f	24.9	18.5	14.8	18.3	8.1	7.8	8.1	6.3	7.2	7.8	8.3	6.6	7.5	7.8	7.3	6.3	7.2
IBRD DS/XGS	0.5	0.5	0.4	0.5	0.6	0.7	0.7	0.6	0.6	0.7	0.7	0.6	0.6	0.7	0.7	0.7	0.6
IBRD TDO (US\$m) ^d	396	418	469	611	762	812	1040	1294	1501	812	1048	1369	1688	812	869	925	944
IDA TDO (US\$m) ^d	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
IFC (mil. USD)																	
Zajmovi																	
Equity (vlasn. Kapital) i kvazi-equity /c																	
MIGA																	
Jamstva MIGA-e (US\$m)																	

- a. Uključuje javni dug i dug s državnim jamstvima, privatni bez jamstava, upotrebu IMF-ovih kredita i neto - kratkoročni kapital.
- b. "XGS" znači izvoz robe i usluga, uključujući radničke doznake.
- c. Preferirani kreditori su definirani kao IBRD, IDA, regional multilateralne razvojne banke, MMF i Banka za međunarodna poravnjanja.
- d. Uključuje sadašnju vrijednost jamstava.
- e. Uključuje equity i kvazi-equity tipove i zajmova i equity instrumenata.

Prilog B8b CAS-a (IFC) za Hrvatsku

Hrvatska
Postojeći portfelj IFC-a
i isplate po njemu
na dan 31.07.2004.
(u mil. USD)

		Postojeći portfelj				Isplate			
Odobreno FG	Tvrtka	Zajam	Equity	Kvazi	Sudj.	Zajam	Equity	Kvazi	Sudj.
1998/02	Belišće	12.02	0	0	14.22	12.02	0	0	14.22
	2002 Croatia Banka	3.61	0	0	0	3.61	0	0	0
	1999 Croatia Capital	0	4.9	0	0	0	4.47	0	0
1999/02	E&S Bank	24.05	0	0	0	24.05	0	0	0
	2001 Pliva	0	0	10	0	0	0	10	0
	2000 Viktor Lenac	6	0	0.5	8.18	6	0	0	8.18
	Ukupni portfelj:	45.68	4.9	10.5	22.4	45.68	4.47	10	22.4

Obveze koje čekaju odobrenje

	Zajam	Equity	Kvazi	Sudj.
2002 Croatia Banka	8.07	3.59	0	0
2002 ESBank Zagreb II	8.97	0	0	0
2004 Viktor Lenac Exp	5.79	0	0	7
Ukupno obveze koje čekaju odobrenj	22.83	3.59	0	7

Prilog B8a CAS-a - Hrvatska
Portfelj projekata (IBRD/IDA i darovnice)
23. studenoga 2004.

Zatvoreni projekti 11

IBRD/IDA *

Ukupna povučena sredstva (aktivni)	188.94
od čega je otplaćeno	8.64
Ukupna povučena sredstva (završeni)	722.59
od čega je otplaćeno	162.27
Ukupno povučeno (aktivni i završeni)	911,536,512.32
od čega je otplaćeno	170,917,142.60
Ukupno nepovučeno (aktivni)	317.43
Ukupno nepovučeno (završeni)	0.00
Ukupno nepovučeno (aktivni i završeni)	317,433,658.89

Aktivni projekti

Oznaka projekta ID	Naziv projekta	Posljednje izvješće o statusu			Originalni iznos u mil. USD				Razlika između očekivanih i stvarnih isplata ^{a/}	
		Ocjena nadzora		Fiskalna godina	IBRD	DAROVNICA	Otkazano	Nepovuč.	Orig.	Frm Rev'd
		Razvojni ciljevi	Napredak na provedbi							
P065416	Projekt zaštite obalnih gradova od onečišćenja (APL 1)	Z	Z	2004	47.5			49.3	11.5	
P065466	Projekt sudske uprave i upravljanja steč. postupkom (LIL)	N	N	2001	5.0			3.9	3.5	3.1
P048983	Projekt obnove istočne Slavonije	Z	Z	1998	40.6			10.0	9.7	
P079978	Projekt energetske učinkovitosti	Z	Z	2004	5.0			5.2	-0.1	
P071461	Energetska učinkovitost (GEF)	Z	Z	2004		7.0		6.3	-0.7	
P051273	Projekt reforme zdravstva	Z	N	2000	29.0			15.6	15.6	15.6
P042014	Projekt očuvanja krških ekoloških sustava (GEF)	Z	Z	2002		5.1		3.8	1.0	
P043444	Infrastrukturni projekt zaštite okoliša	Z	Z	1998	36.3			19.2	17.7	10.2
P063546	Projekt ulaganja u mirovinski sustav	N	Z	2003	27.3			17.9	4.4	
P039161	Projekt modernizacije i restrukturiranja željeznica	N	Z	1999	101.0			15.0	22.5	
P067149	Projekt sređivanja zemljišnih knjiga i katastra	Z	N	2003	25.7			28.9	1.6	
P043195	Projekt obnove riječkog prometnog pravca	Z	Z	2004	156.5			144.9	6.7	
P057767	Tehnička pomoć za inst. i regul. ref. za razvoj priv.sektora	Z	Z	1999	7.3			3.4	3.4	
P070088	Projekt olakšavanja trgovine i transporta u jugoist. Europi	Z	Z	2001	13.9			4.2	0.6	
TOTAL					495.2	12.1		327.5	97.4	28.9
					z - zadovoljavajući n - nezadovoljavajući					

a. Intended disbursements to date minus actual disbursements to date as projected at appraisal.

HRVATSKA: STRATEGIJA POMOĆI SVJETSKJE BANKE ZA REPUBLIKU HRVATSKU (CAS)
MATRICA REZULTATA

Razvojna ograničenja	Željeni rezultati na koje utječe Program Svjetske banke tijekom trajanja CAS-a	Privremeni pokazatelji za praćenje napredovanja	Instrumenti koje planira Svjetska banka	Instrumenti partnera
<p>I. ŽELJENI REZULTAT U HRVATSKOJ: MAKROEKONOMSKA ODRŽIVOST POKAZATELJI U HRVATSKOJ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • GODIŠNJA STOPA INFLACIJE ZADRŽANA ISPOD 3 POSTO TIJEKOM TRAJANJA CAS-A • SMANJENJE DRŽAVNOG DUGA I DUGA ZA KOJI JAMČI DRŽAVA SA 54 POSTO NA 51 POSTO BDP-A DO 2008. GODINE • SMANJENJE PRIMARNOG FISKALNOG DEFICITA SA 3,7 POSTO DO ISPOD 0,4 POSTO BDP-A DO 2008. GODINE • SMANJENJE DRŽAVNIH IZDATAKA SA 50,5 POSTO BDP-A U 2003. NA ISPOD 45 POSTO BDP-A DO 2008. GODINE 				
<p>Neodržive razine javne potrošnje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Fiskalno održiva masa plaća u javnom sektoru • Fiskalno održiva razina subvencija za javna poduzeća i poduzeća u državnom vlasništvu • Fiskalno održivo ulaganje u cestovni sektor • Fiskalno održivi izdaci za zdravstveni sektor • Racionalizirana novčana sredstva za socijalne pomoći 	<ul style="list-style-type: none"> • Racionalizacija državne uprave • Provedba plana za smanjenje subvencija za poduzeća sa 980 milijuna USD u 2003. na 850-900 milijuna USD u 2006. i 760 milijuna USD u 2008. godini • Prihvatanje i provedba strategije restrukturiranja i modernizacije željeznice, koja je dogovorena s Bankom • Stalno smanjenje radnog omjera HŽ-a sa 240 posto u 2003. na 150-170 posto u 2008. godini • Usvajanje strategije rashoda i financiranja mreže autoputova, koja je dogovorena s Bankom • Smanjenje ukupne potrošnje u cestovnom sektoru uz povećanje udjela održavanja i sanacije u skladu s dogovorenim Strategijom rashoda i financiranja mreže autoputova • Stalno smanjenje udjela lijekova na recept u ukupnoj 	<p>Zajmovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • PAL I-III • Podrška politici rasta • Razvoj zdravstvenog sektora • Razvoj prometnog sektora <p>Analitička i savjetodavna pomoć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nota o zdravstvenoj politici/radionica • Nota o politici željeznica/radionica • Pregled javnih financija • Strategija sektora infrastrukture • Ekonomski memorandum za Hrvatsku 	<ul style="list-style-type: none"> • MMF-ov Stand-by aranžman • Europska komisija – CARDS • USAID (tehnička pomoć u sustavima za financijsko upravljanje)

HRVATSKA: STRATEGIJA POMOĆI SVJETSKJE BANKE ZA REPUBLIKU HRVATSKU (CAS)
MATRICA REZULTATA

Razvojna ograničenja	Željeni rezultati na koje utječe Program Svjetske banke tijekom trajanja CAS-a	Privremeni pokazatelji za praćenje napredovanja	Instrumenti koje planira Svjetska banka	Instrumenti partnera
		<p>potrošnji HZZO-a, i to sa 21 posto u 2003. godini na 17 posto u 2008. godini</p> <ul style="list-style-type: none"> Konsolidiranje programa novčanih socijalnih pomoći 		
Slabo upravljanje javnim izdacima	<ul style="list-style-type: none"> Ojačani kapacitet za upravljanje proračunom i izvršenje proračuna 	<ul style="list-style-type: none"> Provedba predstojećih preporuka iz pregleda javnih financija 	<p>Zajmovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> PAL I-III Podrška politici rasta <p>Analitičke i savjetodavne usluge:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nota o politici decentralizacije/radionica Pregled javnih financija 	<ul style="list-style-type: none"> MMF-ov Stand-by aranžman USAID – tehnička pomoć sustavima za financijsko upravljanje EK– CARDS
Slabo upravljanje javnim dugom	<ul style="list-style-type: none"> Održiva razina vanjskog duga Upravljanje valutnim rizikom Upravljanje rizikom refinanciranja 	<ul style="list-style-type: none"> Izrada i provedba strategije za upravljanje javnim dugom Jačanje kapaciteta ureda za upravljanje javnim dugom u Ministarstvu financija 	<p>Analitičke i savjetodavne usluge:</p> <ul style="list-style-type: none"> Zajednički program Svjetske banke i MMF-a za razvijanje upravljanja javnim dugom i domaćeg tržišta duga 	<ul style="list-style-type: none"> MMF-ov Stand-by aranžman EK– CARDS (tehnička pomoć) USAID (tehnička pomoć)
<p>II. ŽELJENI REZULTAT U HRVATSKOJ: ODRŽIVI RAST TEMELJEN NA PRIVATNOM SEKTORU POKAZATELJI U HRVATSKOJ:</p> <ul style="list-style-type: none"> PROSJEČNI REALNI RAST BDP-A S 4,0 POSTO NA 4,5 POSTO TIJEKOM TRAJANJA CAS-A POVEĆANI UDIO PRIVATNOG SEKTORA U BDP-U SA 60 POSTO U 2003. GODINI NA 70 POSTO U 2008. GODINI PROSJEČNA UKUPNA PRODUKTIVNOST FAKTORA OD 6 POSTO TIJEKOM TRAJANJA CAS-A PROSJEČNI GODIŠNJI PRILJEVI IZRAVNIH STRANIH ULAGANJA NA 3,8 POSTO BDP-A TIJEKOM TRAJANJA CAS-A 				
Neučinkoviti i gubitaški sektor poduzeća	<ul style="list-style-type: none"> Provođenje financijske discipline i konkurentnih uvjeta u sektoru poduzeća Energetska infrastruktura povezana s tržištem EU-a 	<ul style="list-style-type: none"> Napredak na prodaji 850 poduzeća u državnom vlasništvu kojima raspolaze HFP do kraja 2006., te 1.130 poduzeća u državnom vlasništvu do kraja 2008. godine 	<p>Zajmovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> PAL I-III Podrška politici rasta Razvoj prometnog sektora Komunalne službe Potpora izdacima za reformu energetskog sektora 	<ul style="list-style-type: none"> USAID – tehnička pomoć (za brodogradilišta i agrokombinate u državnom vlasništvu, te za restrukturiranje HEP-a i tarifnu reformu) EBRD (ulaganje u

HRVATSKA: STRATEGIJA POMOĆI SVJETSKJE BANKE ZA REPUBLIKU HRVATSKU (CAS)
MATRICA REZULTATA

Razvojna ograničenja	Željeni rezultati na koje utječe Program Svjetske banke tijekom trajanja CAS-a	Privremeni pokazatelji za praćenje napredovanja	Instrumenti koje planira Svjetska banka	Instrumenti partnera
		<ul style="list-style-type: none"> • Napredak na prodaji polovice imovinske vrijednosti 10 ovisnih društava Hrvatskih željeznica do kraja 2006. godine, te dovršenje prodaje u 2008. godini • Provedba plana radi smanjenja subvencija za poduzeća s 980 milijuna USD u 2003. godina na 850-900 milijuna USD u 2006. godini i 760 milijuna USD u 2008. godini • Uspostava autonomnog i funkcionalnog poduzeća za prijenos električne energije • Uspostava autonomnog i funkcionalnog poslovanja sustava distribucije • Liberalizacija tržišta električne energije u skladu s Atenskim memorandumom o regionalnom energetsom tržištu jugoistočne Europe • Sudjelovanje privatnog sektora u komunalnoj infrastrukturi i infrastrukturi za proizvodnju električne energije • Modernizirani toplinski sustav 	<p>Jamstva za parcijalne rizike</p> <p>Analitičke i savjetodavne usluge:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nota o politici željeznica/radionica • Radionica o izvorima rasta • Strategija energetskeg sektora • Procjena učinka na siromaštvo i socijalnu situaciju u brodogradnji • Pregled javnih financija • Ekonomski memorandum za Hrvatsku • Procjena klime za ulaganja <p>IFC:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kreditiranje i ulaganje u kapital radi lakšeg postizanja uspjeha u privatizacijama, ako je moguće uključujući dvije preostale banke u državnom vlasništvu • Tehnička pomoć u korporativnom upravljanju, standardima za okoliš, te najboljim poslovnim običajima • Fond za razvijanje infrastrukture na Balkanu 	<p>plinifikaciju)</p> <ul style="list-style-type: none"> • EIB (ulaganje u plinifikaciju)
<p>Visoki troškovi obavljanja posla i nekonkurentna klima za ulaganja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Značajno smanjenje administrativnih i regulatornih zapreka, kao i vremena obrade 	<ul style="list-style-type: none"> • Donošenje zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prostornom planiranju, Zakona o gradnji 	<p>Zajmovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • PAL I-III • Podrška politici rasta • Znanost i tehnologija 	<ul style="list-style-type: none"> • Finska (tehnička pomoć za reformu istraživanja i razvoja) • EBRD (kredit za mala i

HRVATSKA: STRATEGIJA POMOĆI SVJETSKJE BANKE ZA REPUBLIKU HRVATSKU (CAS)
MATRICA REZULTATA

Razvojna ograničenja	Željeni rezultati na koje utječe Program Svjetske banke tijekom trajanja CAS-a	Privremeni pokazatelji za praćenje napredovanja	Instrumenti koje planira Svjetska banka	Instrumenti partnera
	<ul style="list-style-type: none"> Sustav istraživanja i razvoja koji je usmjeren na tržište Povećanje u opsegu tranzitne trgovine 	<ul style="list-style-type: none"> i Zakona o komunalnim uslugama Reforma razvojno-istraživačkih institucija Ojačana intermodalna povezivost riječkog prometnog pravca sa sjeveroistočnim koridorom 	<ul style="list-style-type: none"> Povezivanje trgovine i transporta Razvoj prometnog sektora <p>Analitička i savjetodavna pomoć:</p> <ul style="list-style-type: none"> Troškovi poslovanja - Nota o politici/radionica Radionica o izvorima rasta Tehnička pomoć u povezivanju nebankovnih financijskih institucija Studija o financijskoj infrastrukturi FIAS-ovo istraživanje administrativnih i regulatornih troškova <p>IFC:</p> <ul style="list-style-type: none"> Procjena klime za ulaganja Kreditiranje i ulaganje u kapital u greenfield projekte sa strateškim partnerima i nebankovnim financijskim institucijama Tehnička pomoć u korporativnom upravljanju, standardima za okoliš, te najboljim poslovnim običajima Fond za razvoj infrastrukture na Balkanu <p>MIGA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Program suradnje s europskim investitorima 	<p>srednja poduzeća)</p> <ul style="list-style-type: none"> USAID (tehnička pomoć za mala i srednja poduzeća u turizmu i informacijsku tehnologiju) Austrija (tehnička pomoć, kredit, te ulaganja u mala i srednja poduzeća) Europska komisija – CARDS (tehnička pomoć) EIB (ulaganje) KfW (ulaganje) Pretpristupni fondovi Europske komisije nakon kojih će uslijediti strukturni fondovi (postpristupni)
<p>Neučinkovita javna uprava</p>	<ul style="list-style-type: none"> Smanjenje udjela mase plaća u javnom sektoru sa 11 na 	<ul style="list-style-type: none"> Donošenje Zakona o državnoj službi i provedba 	<p>Zajmovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> PAL I-III 	<p>Instrumenti partnera:</p> <ul style="list-style-type: none"> Europska komisija –

HRVATSKA: STRATEGIJA POMOĆI SVJETSKJE BANKE ZA REPUBLIKU HRVATSKU (CAS)
MATRICA REZULTATA

Razvojna ograničenja	Željeni rezultati na koje utječe Program Svjetske banke tijekom trajanja CAS-a	Privremeni pokazatelji za praćenje napredovanja	Instrumenti koje planira Svjetska banka	Instrumenti partnera
	<p>9,5 posto BDP-a do 2008. godine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veće zadovoljstvo javnosti u pogledu transparentnosti, odgovornosti i učinkovitosti državnih službenika na temelju anketa • Većina zakonskih prijedloga Saboru poduprta pouzdanom društveno-ekonomskom analizom • Sustavi za financijsko upravljanje i kontrole i postupci javne nabave usklađeni sa standardima EU-a 	<p>sustava zapošljavanja i nagrađivanja prema zaslugama</p> <ul style="list-style-type: none"> • Racionalizacija državne uprave • Jačanje postupka za donošenje politika • Stalno napredovanje u provođenju unapređenja nacionalnih sustava nabave i financijskog upravljanja dogovorenih sa Svjetskom bankom radi usklađivanja s EU-om 	<ul style="list-style-type: none"> • Podrška politici rasta • Razvoj obrazovnog sektora • Razvoj zdravstvenog sektora • Razvoj prometnog sektora • Razvoj energetskog sektora <p>Analitička i savjetodavna pomoć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nota o politici decentralizacije/radionica • Tehnička pomoć za razvijanje sustava nabave i financijskog upravljanja u Hrvatskoj /Ocjena institucija za nabavu i financijsko upravljanje • Pregled javnih financija • Ekonomski memorandum za Hrvatsku 	<p>CARDS (tehnička pomoć)</p> <ul style="list-style-type: none"> • DFID – tehnička pomoć • Nizozemska - Program MATRA • USAID – Program reforme lokalne uprave (tehnička pomoć i ulaganje) i tehnička pomoć Ministarstvu financija
<p>Neučinkovit pravosudni sustav</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 50-postotno smanjenje neriješenih sudskih predmeta • Veća odgovornost i stručnost sudaca 	<ul style="list-style-type: none"> • Racionalizacija sudbenog sustava, uključujući restrukturiranje odgovornosti za zemljišno knjiženje • Ubrzavanje sudskih postupaka • Jačanje sustava evaluacije sudskih odluka • Reforma programa za obuku sudaca 	<p>Zajmovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • PAL I-III <p>Analitička i savjetodavna pomoć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nota o politici pravosudne reforme/radionica • Ocjena klime za ulaganja 	<ul style="list-style-type: none"> • Europska komisija – CARDS (tehnička pomoć i ulaganje)

HRVATSKA: STRATEGIJA POMOĆI SVJETSKJE BANKE ZA REPUBLIKU HRVATSKU (CAS)
MATRICA REZULTATA

Razvojna ograničenja	Željeni rezultati na koje utječe Program Svjetske banke tijekom trajanja CAS-a	Privremeni pokazatelji za praćenje napredovanja	Instrumenti koje planira Svjetska banka	Instrumenti partnera
<p>III. ŽELJENI REZULTAT U HRVATSKOJ: ŠIROKO SUDJELOVANJE U RASTU POKAZATELJI U HRVATSKOJ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • POSTUPNO POVEĆANJE POSTOTKA ODRASLIH STANOVNIKA SA SREDNJIM OBRAZOVANJEM, S MANJE OD 40 POSTO U 2003. GODINI NA 44 POSTO 2008. GODINE, I SMANJENJE NETO BROJA STUDENATA U TERCIJARNOM OBRAZOVANJU KOJI ODUSTAJU OD STUDIJA SA 70 POSTO 2003. GODINE NA 50 POSTO 2008. GODINE • USPJEH UČENIKA NA KONKURENTNOJ EUROPSKOJ RAZINI • ODRŽIVO POVEĆANJE BROJA ZAPOSLENIH RADNO SPOSOBNIH STANOVNIKA, UKLJUČUJUĆI I U “SIROMAŠNIM I RATOM POGOĐENIM PODRUČJIMA”, OD 43 POSTO NA RAZINI DRŽAVE U 2003. GODINI • REZULTATI ZDRAVSTVA PRIBLIŽNI PROSJEČNIM REZULTATIMA U ZEMLJAMA EU-A KAD JE RIJEČ O STOPI SMRTNOSTI RODILJA I NOVOROĐENČADI, TE BROJA OBOLJELIH OD TBC-A 				
<p>Zastarjeli sustav obrazovanja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje stope završenog srednjeg obrazovanja od 78 posto u 2003. na 85 posto u 2008. • Na srednje stručne škole otpada oko polovice upisa u srednje škole • Smanjenje u omjeru učenika koji pohađaju škole s više smjena sa 90 posto na 50 posto • Rezultati ocjenjivanja učenika u skladu s međunarodnim komparatorima 	<ul style="list-style-type: none"> • Modernizacija nastavnog programa • Uvođenje izvana organiziranog završnog ispita za učenike na kraju srednje škole • Uvođenje sustava stručnog usavršavanja nastavnika i ravnatelja škola 	<p>Zajmovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Potpora reformi obrazovnog sektora <p>Analitička i savjetodavna pomoć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nota o politici obrazovanja/radionica • Nota o politici zapošljavanja mladih/radionica • Tehnička pomoć za razvoj sustava nabave i financijskog upravljanja na nacionalnoj razini /ocjena institucija za nabavu i financijsko upravljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • Europska komisija – CARDS (tehnička pomoć za centre za mobilnost i strukovno obrazovanje i obuku) • UNDP (tehnička pomoć za socijalnu zaštitu)
<p>Neučinkoviti sustav socijalne pomoći</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Održivo povećanje stope udjela radne snage sa 50,2 posto u 2003. godini • Određeno smanjenje stopa siromaštva, apsolutno (11,1 posto u 2001.) i relativno (16,9 posto u 2003.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Bolje usmjeravanje putem ispitivanja imovnog stanja radi povećanog udjela socijalnih pomoći • Aktivna pomoć u realokaciji viška radne snage kao posljedica prodaje poduzeća u državnom vlasništvu i racionalizacija državne službe 	<p>Zajmovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • PAL I-IV • Potpora politici rasta • Socijalna zaštita <p>Analitička i savjetodavna pomoć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ocjena životnog standarda • Procjena učinka na siromaštvo i socijalnu situaciju u brodogradnji 	<ul style="list-style-type: none"> • SIDA

HRVATSKA: STRATEGIJA POMOĆI SVJETSKJE BANKE ZA REPUBLIKU HRVATSKU (CAS)
MATRICA REZULTATA

Razvojna ograničenja	Željeni rezultati na koje utječe Program Svjetske banke tijekom trajanja CAS-a	Privremeni pokazatelji za praćenje napredovanja	Instrumenti koje planira Svjetska banka	Instrumenti partnera
			<ul style="list-style-type: none"> Nota o politici zapošljavanja mladih/radionica 	
Slabi rezultati zdravstva	<ul style="list-style-type: none"> Poboljšana kvaliteta zdravstvenih usluga i bolji pristup tim uslugama 	<ul style="list-style-type: none"> Stalno napredovanje k povećanju udjela izdataka za primarnu zdravstvenu skrb sa oko 16 posto ukupnih javnih izdataka za zdravstvo u 2003. godini na 18 posto u 2006. godini i 20 posto u 2008. Do 2008. godine, stalno prenošenje ugovora temeljenih na rezultatima rada na 80 posto liječnika opće prakse Širenje programa za prevenciju bolesti i podizanje svijesti javnosti 	<p>Zajmovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> Potpورا za izdatke reforme zdravstvenog sektora <p>Analitička i savjetodavna pomoć:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nota o politici zdravstva/radionica 	
Regionalne razlike	<ul style="list-style-type: none"> Sanacija područja koja su pogođena zatvaranjem velikih poduzeća Sanacija "nerazvijenih i ratom pogođenih područja" Stalno napredovanje ka konkurentnijem poljoprivrednom sektoru usklađeno s <i>acquis</i>-om EU-a 	<ul style="list-style-type: none"> Provedba strategije regionalnog razvoja za gospodarski zaostala područja u skladu sa zahtjevima EU-a Jačanje lokalne osposobljenosti za provedbu strategije regionalnog razvoja i apsorpiranje strukturnih fondova Europske komisije za infrastrukturu, ulaganje u okoliš i gospodarsku raznolikost Uklanjanje mina iz ratom pogođenih područja Rješavanje imovinskih 	<p>Zajmovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> Društveno- ekonomski oporavak Usklađivanje poljoprivrednog zakonodavstva s <i>acquis</i>-om Sanacija regionalnog gospodarstva <p>Globalni fond zaštite okoliša (GEF):</p> <ul style="list-style-type: none"> Održivo upravljanje zemljištem <p>Analitička i savjetodavna pomoć:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ocjena životnog standarda Studija regionalnog razvoja 	<ul style="list-style-type: none"> Europska komisija – CARDS (tehnička pomoć i ulaganje) USAID (tehnička pomoć i ulaganje) Razvojna banka Vijeća Europe (ulaganje) Italija – Program koji podupire obnovu istočne Baranje Nizozemska (ulaganje) SIDA – tehnička pomoć Njemačka – tehnička pomoć

HRVATSKA: STRATEGIJA POMOĆI SVJETSKJE BANKE ZA REPUBLIKU HRVATSKU (CAS)
MATRICA REZULTATA

Razvojna ograničenja	Željeni rezultati na koje utječe Program Svjetske banke tijekom trajanja CAS-a	Privremeni pokazatelji za praćenje napredovanja	Instrumenti koje planira Svjetska banka	Instrumenti partnera
		<p>pitanja i problema socijalne reintegracije radi olakšavanja konačnog povratka izbjeglica</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poboljšano usmjeravanje subvencija za poljoprivredu • Izgradnja sposobnosti Agencije za hranu i savjetodavne poljoprivredne službe • Poticanje održivijih praksi upravljanja zemljištem 		
<p>IV. ŽELJENI REZULTAT U HRVATSKOJ: ODRŽIVO GOSPODARENJE PRIRODNIM RESURSIMA POKAZATELJI U HRVATSKOJ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ODRŽIVO NAPREDOVANJE PREMA USKLAĐIVANJU S ACQUIS-OM EU-A O OKOLIŠU • POBOLJŠANA KVALITETA VODE U PRIOBALNIM PODRUČJIMA I HRVATSKOM PODUNAVLJU • POVEĆANA POKRIVENOST USLUGAMA ISPORUKE VODE • SMANJENA OVISNOST O FOSILNIM GORIVIMA 				
Slabe sposobnosti za gospodarenjem okolišem	<ul style="list-style-type: none"> • Ojačani zakonski i regulatorni okvir • Ojačan institucionalne sposobnosti na državnoj i lokalnoj razini • Ojačana tehnička sposobnost za praćenje i provedbu 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulaganje u programe za obuku osoblja ministarstva okoliša i njihovo licenciranje • Ulaganje u umrežene informacijske sustave • Ulaganje u opremu za praćenje • Javno-privatna partnerstva u gospodarenju otpadom • Uvođenje programa za podizanje svijesti javnosti 	<p>Zajmovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gospodarenje okolišem <p>Analitička i savjetodavna pomoć:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tehnička pomoć/strategija za gospodarenje okolišem 	<ul style="list-style-type: none"> • EBRD (ulaganje) • EIB (ulaganje) • KfW (ulaganje) • EU – CARDS • Pretpristupni fondovi Europske komisije, iza kojih slijede strukturni fondovi (postpristupni) • Nizozemska (tehnička pomoć)
Neadekvatno gospodarenje otpadnim vodama i vodoopskrbom	<ul style="list-style-type: none"> • Smanjeno onečišćenje voda u priobalnim područjima blizu lokacija projekta kojeg financira Svjetska banka • Smanjeno ispuštanje nutrijenata iz Zagreba u 	<ul style="list-style-type: none"> • Modernizacija zastarjelih postrojenja za obradu otpadnih voda do standarda EU-a za okoliš • Saniranje infrastrukture za vodoopskrbu 	<p>Zajmovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Komunalne službe • Kontrola onečišćenja priobalnih gradova II <p>Garancije za parcijalne rizike Globalni fond zaštite okoliša</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pretpristupni fondovi Europske komisije • Njemačka - program za gospodarenje otpadnim vodama i opskrnom pitkom vodom

HRVATSKA: STRATEGIJA POMOĆI SVJETSKE BANKE ZA REPUBLIKU HRVATSKU (CAS)
MATRICA REZULTATA

Razvojna ograničenja	Željeni rezultati na koje utječe Program Svjetske banke tijekom trajanja CAS-a	Privremeni pokazatelji za praćenje napredovanja	Instrumenti koje planira Svjetska banka	Instrumenti partnera
	<p>rijeku Dunav</p> <ul style="list-style-type: none"> Povećana pokrivenost sakupljanja otpadnih voda sa 60 posto na 80 posto kućanstava Povećanje pokrivenosti javnom vodoopskrbom sa 73 posto na 85 posto stanovnika 	<ul style="list-style-type: none"> Poboljšana učinkovitost vodnih komunalnih poduzeća Jačanje regulatornog okvira kojim se uređuje odnos vodnih komunalnih poduzeća s lokalnim upravama 	<p>(GEF):</p> <ul style="list-style-type: none"> Smanjenje nutrijenata u otpadnim vodama u gradu Zagrebu <p>Analitička i savjetodavna pomoć:</p> <ul style="list-style-type: none"> Javno-privatno partnerstvo za Notu o politici komunalnih službi/radionica <p>IFC:</p> <ul style="list-style-type: none"> Fond za razvoj infrastrukture na Balkanu 	<ul style="list-style-type: none"> Nizozemska - sufinanciranje kontrole onečišćenja priobalnih gradova (zajam s prilagodljivim programom)
<p>Energetska neučinkovitost</p>	<ul style="list-style-type: none"> Napredovanje prema ispunjenju međunarodnih obveza iz Protokola iz Kyotoa radi smanjenja emisija stakleničkih plinova 	<ul style="list-style-type: none"> Izrada strategije za ispunjavanje obveza iz Protokola iz Kyotoa, uključujući korištenje mehanizama fleksibilnosti iz Kyotoa Trgovinski razvoj, financiranje i provedba projekata za energetske učinkovitost angažiranjem lokalnih firmi kao dobavljača Izrada nacionalnog okvira politike za obnovljive izvore energije Stvaranje fonda za ulaganje u vlasnički kapital radi ulaganja u obnovljive energente 	<p>Zajmovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> Komunalne službe Gospodarenje okolišem Potpura za izdatke reforme energetskog sektora <p>Globalni fond zaštite okoliša (GEF):</p> <ul style="list-style-type: none"> Obnovljivi resursi energije <p>Analitička i savjetodavna pomoć:</p> <ul style="list-style-type: none"> Strategija energetskog sektora Tehnička pomoć/strategija za gospodarenje okolišem 	<ul style="list-style-type: none"> Pretpristupni fondovi EU-a Sufinanciranje lokalnih partnera i financijski posrednici